

Fotograf: Kristina Mattsson

Fotograf: Kristina Mattsson

Fotograf: Eva-Britt Larsson, tidningen Yrkesfiskaren

- EU har en ny marknadsordning och gemensam fiskeripolitik sedan 1 januari 2014. Den nya politiken syftar bl.a. till ett långsiktigt hållbart fiske och vattenbruk.
- Värdet på den totalt landade fångsten i Sverige har varit relativt stabil de senaste 10 åren, men volymen har minskat kraftigt. Detta förklaras av stigande fiskpriser på bl.a. sill och skaldjur.
- Den svenska vattenbruksproduktionen har fördubblats under 10 år. De viktigaste arterna är regnbåge och röding.

Marknadsöversikt

Fiskeri- och vattenbruksprodukter

Rapporten beskriver marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter. Den redogör för produktion, konsumtion, handel och priser, och beskriver också huvuddragen i de regler som gäller för sektorn. Rapporten inleds med en diskussion om hur en del händelser har påverkat sektorn och avslutas med en framåtblick.

Enheten för handel och marknad
2014-11-17

Författare
Andreas Davelid
Annelie Rosell
Camilla Burman

Sammanfattning

Rapporten beskriver marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter. Den redogör för produktion, konsumtion, struktur, handel och priser. Den redogör också för huvuddragen i de regler som gäller för företagen inom fiskeri och vattenbrukssektorn.

EU:s fiskesektor har brottats med flera problem. Ett av dessa är en alltför stor fiskeflotta som fångat mer fisk än vad som kan reproduceras vilket lett till minskade fångster och inkomster. Mot bakgrund av detta har EU beslutat om en ny fiskeripolitik. Denna började tillämpas 1 januari 2014.

Hur mycket fisk yrkesfisket i Sverige fångar i havet styrs till största delen av de kvoter som fisket tilldelas. Den totala fångstmängden (TAC) beslutas av EU:s ministerråd. Då kvoterna för många viktiga arter minskat under den senaste tioårsperioden har även mängden fångad fisk minskat. Det totala värdet för den fångade fisken har varit stabilare på grund av att priserna ökat. Östersjön är det viktigaste fångstområdet och de viktigaste arterna för svenska fiskare är sill/strömming, skarpsill, torsk, räka och kräfta.

Den svenska vattenbruksproduktionen av matfisk har mer än fördubblats sedan 2003. Volymmässigt är det svenska vattenbruket litet jämfört med fisket. Värdemässigt är det dock viktigare. Detta beror på att den fisk som huvudsakligen produceras, regnbåge och röding, har ett högt kilopris.

EU är en nettoimportör av fisk och fiskprodukter. Importandelen av det som konsumeras är ungefär 60 %. Det viktigaste avsändarlandet till EU, mätt i värde, är Norge. I EU har fångsterna i det marina fisket minskat sedan år 2000 och vattenbruksproduktionen har varit stabil. De viktigaste producentländerna är Spanien, Danmark, Storbritannien och Frankrike. Det i särklass viktigaste fångstområdet för EU:s fiskare är nordöstra Atlanten. De arter som fiskas mest är pelagiska arter såsom sill, skarpsill, makrill, sardiner och taggmakrill. Värdemässigt är även räka, kummel, havskräfta, sjötunga och torsk viktiga arter. Hälften av EU:s vattenbruksproduktion utgörs av skaldjur och blötdjur och ungefär 30 procent av sötvattenfisk.

Fiskeri och vattenbrukssektorn verkar i en allt mer globaliserad värld. Ungefär 37 procent av den fisk som produceras hamnar på den internationella marknaden. Efterfrågan på fisk ökar globalt, men det är svårt att fiska mer beroende på statusen på fiskbestånden. Storleken på det globala fisket har också varit på ungefär samma nivå under den senaste tioårsperioden. Vattenbruksproduktionen har däremot ökat kraftigt. Mellan 2002 och 2010 var produktionsökningen mer än 60 procent. Kina svarar för mer än hälften av den globala vattenbruksproduktionen och är också den viktigaste fångstnationen med en andel av värdsproduktionen på cirka 17 procent. De volymmässigt viktigaste arterna i det globala marina fisket är anchoveta, Alaska Pollock och bonit. Inom vattenbruket är gräskarp den viktigaste arten sett till volym. Värdemässigt är vancodeiräka den viktigaste arten följt av lax.

Marknadsöversikten är baserad på tillgänglig officiell statistik från flera källor, bland annat från Havs- och vattenmyndigheten, Statistiska Centralbyrån, Eurostat och FAO.

Innehåll

1	Inledning.....	1
2	Aktuella händelser de senaste åren	2
2.1	Reformen av den gemensamma fiskeripolitiken.....	2
2.2	Dålig lönsamhet för torskfisket	3
2.3	Sälproblematiken	5
2.4	Fördelning av fiskemöjligheterna för makrill och sill	5
2.5	Fiskets organisation håller på att förändras.....	6
2.6	Det ryska importstoppet	6
3	Den svenska marknaden.....	7
3.1	Sveriges produktion	7
3.1.1	Marint fiske.....	7
3.1.2	Insjöfiske	15
3.1.3	Vattenbruksproduktion	19
3.2	Sveriges konsumtion.....	22
3.3	Sveriges handel	23
3.4	Priser i Sverige.....	27
3.5	Strukturutveckling – strukturen inom fiskeflottan.....	28
3.6	Lönsamhet	29
3.7	Miljömärkning	32
3.7.1	Marine Stewardship Council (MSC).....	32
3.7.2	Aquaculture Stewardship Council (ASC).....	33
3.7.3	KRAV	34
4	EU-marknaden	35
4.1	Produktion i EU.....	35
4.1.1	EU:s produktion av fiskeriprodukter	37
4.1.2	EU:s produktion av vattenbruksprodukter	38
4.2	Konsumtion i EU	40
4.3	EU:s handel	41
4.4	EU:s priser.....	45
4.5	Strukturen inom EU:s fiskeri- och vattenbrukssektor	48
5	Världsmarknaden.....	52
5.1	Global produktion av fiskeri och vattenbruksprodukter.....	52
5.1.1	Utvecklingen av den totala produktionen	52
5.1.2	Utvecklingen av det globala fisket.....	54
5.1.3	Utvecklingen av den globala produktionen av vattenbruksprodukter.....	58
5.2	Global konsumtion	60
5.3	Världshandeln med fisk.....	61
5.4	Priser.....	64

6	Beredningsindustrin	66
6.1	Sverige.....	66
6.1.1	Ekonomisk utveckling.....	67
6.2	Europa	68
6.2.1	Ekonomisk utveckling.....	69
7	Fiskeripolitiken.....	70
7.1	Den gemensamma fiskeripolitiken.....	70
7.2	EU:s marknadsordning för fiskeri- och vattenbruksprodukter.....	70
7.3	Europeiska Havs- och Fiskerifonden (EHFF).....	72
7.4	Den nationella bränslesubventionen.....	73
8	Framåtblick.....	75
8.1	Införande av landningskyldigheten.....	75
8.2	Fortsatt strukturutveckling inom fisket.....	75
8.3	Vattenbruket fortsätter att ta marknadsandelar från viltfångad fisk i ett globalt perspektiv	76
8.4	Möjlig omorganisation av vattenbrukets intresseorganisationer	77
8.5	Handlingsplan för svenskt vattenbruk.....	77
8.6	Yrkesfiskestrategi.....	77

1 Inledning

Detta är den första marknadsöversikten för fiskeri- och vattenbruksprodukter som Jordbruksverket har tagit fram och vår ambition är att den ska uppdateras vartannat år. Rapporten är framtagen för att ge en överblick av marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter och samla statistik och information på ett och samma ställe. Vi ber er observera att uppgifterna i de olika tabellerna och avsnitten inte alltid stämmer överens. Anledningen till detta är att marknadsöversikten är baserad på befintlig nationell och internationell statistik och definitionerna kan skilja sig åt.

2 Aktuella händelser de senaste åren

Under de senaste åren har flera händelser ägt rum som haft, eller kommer få, betydelse för fiskeri- och vattenbrukssektorns utveckling inom Sverige och övriga EU. Det rör sig både om ändringar i regelverk och förändrade biologiska förutsättningar.

2.1 Reformen av den gemensamma fiskeripolitiken

Flera problem har identifierats kopplade till EU:s fiskesektor. Ett problem är en alltför stor och effektiv fiskeflotta som fångar mer fisk än vad som kan reproduceras. Konsekvensen för EU:s fiskare är minskade fångster och inkomster. I syfte att komma tillrätta med dessa problem presenterade kommissionen under 2011 ett förslag till en ny fiskeripolitik som innehöll flera delar:

- en ny gemensam fiskeripolitik,
- en ny marknadsordning,
- ett meddelande om den externa politiken,
- ett meddelande som förklarar sambandet mellan de olika delarna, och
- en ny Europeisk havs- och fiskerifond (EHFF).

Kommissionens målsättning med reformförslaget var att åstadkomma ett fiske som är miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart. De ville få ett slut på överfisket och återfå hållbara bestånd. Kommissionen avsåg att öka sektorns lönsamhet och avsluta beroendet av bidrag samtidigt som EU:s konsumenter skulle garanteras en stabil och säker försörjning av livsmedel. Reformförslaget avsåg även att skapa nya möjligheter för sysselsättning och tillväxt i kustområden.

Under 2013 slutfördes förhandlingarna mellan kommissionen, rådet och parlamentet om marknadsordningen och grundförordningen. Våren 2014 nåddes även en politisk överenskommelse om EHFF.

Den nya gemensamma fiskeripolitiken (GFP) ska säkerställa att fiske- och vattenbruksverksamheterna är miljömässigt hållbara på lång sikt. Den nya förordningen ska dessutom garantera att verksamheterna förvaltas på ett sätt som är förenligt med målen om att uppnå nytta i ekonomiskt, socialt och sysselsättningshänseende samt bidra till att trygga livsmedelsförsörjningen. För att åstadkomma målsättningarna innehåller GFP:n flera nya och viktiga delar.

En flerårig **ekosystembaserad förvaltning** ska tillämpas. Avsikten är att förstärka den betydelse i förvaltningen som gavs till förvaltningsplaner i den förra reformen. Dessutom är tanken att, när så är möjligt, ersätta beståndsspecifika planer med fleråriga flerartsplaner.

Ett ytterligare mål för GFP är att låta fiskbestånden växa till sig till nivåer över de som kan ge **maximal hållbar avkastning (MSY)** till år 2015, om möjligt, men allra senast 2020. Fiskemöjligheterna ska fastställas i enlighet med detta mål.

Genom GFP:n införs successivt en **skyldighet att landa alla fångster** av arter som omfattas av fångstbegränsningar (och i Medelhavet även fångster av arter för vilka en minsta storlek har fastställts). Till landningsskyldigheten finns ett antal undantag kopplade.

Den nya förordningen innebär en tydligare **integrering av fiskeripolitiken med bl.a. miljölagstiftningen**. Fiskeripolitiken ska uttryckligen bidra till god miljöstatus i enlighet med EU:s havsmiljödirektiv. Till skillnad från tidigare finns ett särskilt avsnitt om den externa politiken i grundförordningen. Där tydliggörs bland annat att samma villkor ska gälla för unionens fiskeverksamhet utanför unionens vatten som gäller internt inom EU.

Den nya politiken vilar på en **regionaliseringstanke** i syfte att undvika den detaljreglering på unionsnivå som kännetecknat den tidigare fiskeripolitiken samt för att anpassa regler för fisket och annan verksamhet till förutsättningar i olika regioner. Den nya grundförordningen är ett rambeslut där de övergripande målen fastställts. Detta ramverk ska kompletteras med åtgärder på regional nivå genom samarbete mellan berörda medlemsländer och efter konsultation med rådgivande nämnder.

Den nya marknadsordningen medför bland annat en utökad roll för producentorganisationerna, en modernisering av interventionssystemet och en utvidgad konsumentinformation. I den nya marknadsordningen har producentorganisationerna flera nya obligatoriska mål, bland annat att främja ett hållbart fiske eller vattenbruk, undvika och minimera oönskad fångst samt på bästa sätt hantera den bifångst som oavsiktligt tas upp.

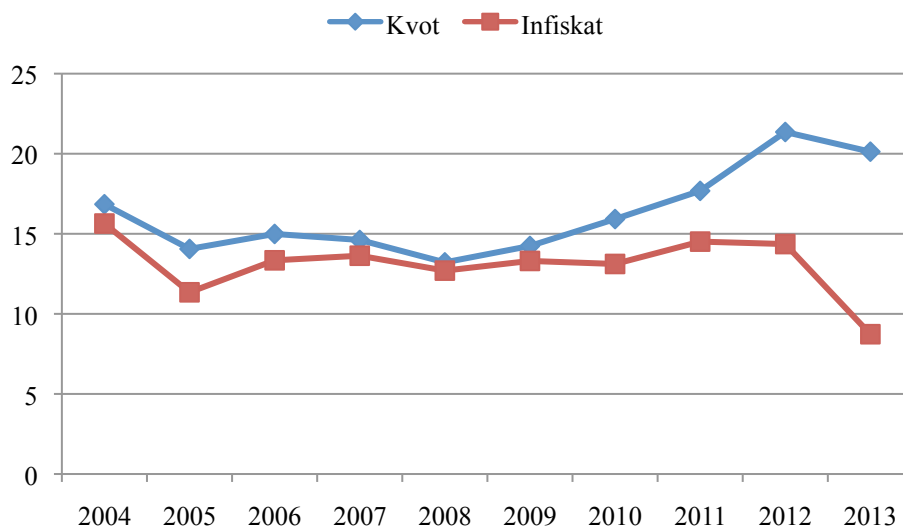
Tidigare interventionsåtgärder såsom återtag och förädlingsstöd finns inte längre kvar utan har ersatts med ett stöd till privat lagring. Detta stöd kommer att fasas ut till 2019. I marknadsordningen utvidgas kravet på konsumentinformation fr.o.m. 12 december 2014. Förutom artens handelsbeteckning, produktionsmetod och fångstzon måste även vetenskapligt namn samt redskapstyp anges när produkten säljs till konsument. Det kommer också att bli tydligare för konsumenten var fisken eller skaldjuren är fångade med mer detaljerad information om fångstområde. Kravet på märkning med denna information gäller framöver även vid försäljning till storhushåll.

Åtgärder som syftar till att uppnå målen med den gemensamma fiskeripolitiken kommer att delfinansieras av den **Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF)**. En förutsättning för att få stöd ur fonden är att regelverket kring den gemensamma fiskeripolitiken följs både av medlemsstater och av enskilda stödsökande. Det finns stöd som kan understödja reformen av fiskeripolitiken, t.ex. utveckling av selektiva redskap samt åtgärder med miljöfokus i vattenbruket, men även skrotning av fartyg, tillfälligt stillaliggande och investeringar ombord med mera.

En mer utförlig redogörelse av EU:s gemensamma fiskeripolitik ges i kapitel 7.

2.2 Dålig lönsamhet för torskfisket

Det svenska torskfisket har för närvarande problem med dålig lönsamhet, mager fisk och inom vissa områden sårskadad fisk. Statistik visar att fångsterna av Östersjötorsk har minskat kraftigt under de senaste två åren och att kvotutnyttandet är lågt.

Figur 1. Utvecklingen av de svenska torskquoterna och infiskad torsk 2004-2013, tusen ton

Development of Swedish cod quotas and catches of cod 2004-2013, 1000 tonnes

Källa: Havs- och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket

Enligt en studie av Agrifood¹ om pris och kvalitet på svensk torsk är det i dagsläget främst storleken på fisken som avgör priset. Prispremien på stor torsk har blivit allt större på senare år skriver Agrifood. Den torsk som fångas i Östersjön är idag mycket liten jämfört med tidigare (se tabell 1) och ger därför ett lågt kilopris.

Tabell 1. Fångstsammansättning av torsk landad på Sydkusten, procent

Composition of cod landed on the Swedish south coast, percent

	Torsk 1 >7 kg	Torsk 2 4-7 kg	Torsk 3 2-4 kg	Torsk 4 1-2 kg	Torsk 5 0,3-1 kg
2004	0,2 %	1 %	5 %	31 %	62 %
2005	0,2 %	1 %	6 %	35 %	58 %
2006	0,2 %	1 %	5 %	32 %	61 %
2007	0,1 %	0,8 %	5 %	29 %	66 %
2008	0,3 %	1 %	6 %	31 %	61 %
2009	0,5 %	2 %	5 %	31 %	62 %
2010	0,3 %	3 %	5 %	33 %	57 %
2011	0,1 %	1 %	6 %	28 %	65 %
2012	0,03 %	0,6 %	3 %	22 %	74 %
2013	0,03 %	0,5 %	2 %	23 %	75 %

Not: De olika kolumnerna visar priset för torskens olika storleksklasser.

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket

Torskpriset påverkas också av att den svenska marknaden för torsk inte är isolerad från omvärlden. Den är i stället en del av en större europeisk marknad för vitfisk. Under senare år har Norge kraftigt ökat sin försäljning av torsk på den europeiska marknaden vilket pressat priserna nedåt.

¹ Större alltid bättre? – pris och kvalitet på svensk torsk, Policy Brief 2014:2, Agrifood economics centre

2.3 Sälproblematiken

Sedan 1980-talet har antalet sälar ökat kraftigt. Sälarna orsakar skador på såväl fiskeredskap som fiskefångster och orsakar därmed ekonomiska förluster för fiskerieringen. Problemen har ökat över tiden eftersom sälbestånden ökat. Exempelvis rapporterar Vilt- och fiskeriforskningen i Finland att antalet gråsäl i Östersjön stigit från ca 10 000 individer i början av 2000-talet till ca 30 000 individer 2012. Allt fler sälar finns också i södra Sverige. Problemet är dock inte unikt för fisket på ostkusten utan förekommer även på västkusten.

För att minska konflikten mellan sälar och fisket pågår projekt som syftar till att utveckla metoder och fiskeredskap. Exempelvis har torskburar och push-up-fällor för lax- och sikfiske utvecklats i samarbete mellan fiskare och forskare.

Svenska yrkesfiskare kan erhålla bidrag till förebyggande åtgärder för att minska skador på fångst och redskap. Det är även möjligt för yrkesfiskarna att söka ersättning hos länsstyrelserna för skador som orsakats av säl.

Om förebyggande åtgärder inte räcker för att få ner skadorna kan Naturvårdsverket ge tillstånd till skydds jakt. Licensjakt är idag inte tillåtet men frågan har på regeringens uppdrag utretts av Naturvårdsverket.

2.4 Fördelning av fiskemöjligheterna för makrill och sill

Under de senaste åren har EU varit inblandad i konflikter med Island och Färöarna rörande fördelningen av fiskemöjligheterna av atlantisk sill och makrill. Fisket på atlantisk sill regleras under de så kallade kuststatsförhandlingarna och sedan 2007 finns en överenskommelse mellan EU, Norge, Island, Färöarna och Ryssland om fördelningen av fisket av atlantisk sill.

Vid kuststatsförhandlingarna 2012 begärde Färöarna en högre andel av den totala kvoten än vad länderna kommit överens om 2007. När Färöarna inte fick gehör för detta drog de sig ur förhandlingarna. De ställde sig inte heller bakom kuststatsöverenskommelsen utan fastställde en unilateral kvot för atlantisk sill. Detta ledde till att EU beslutade att vidta handelsrelaterade åtgärder mot Färöarna i enlighet med förordning (EU) nr 1126/2012 och (EU) 1026/2011.

Färöarna i sin tur ansåg att de handelsrelaterade åtgärder som EU vidtagit var oförenliga med GATT-avtalet och i november 2013 begärde Danmark på uppdrag av Färöarna konsultationer med EU i WTO:s tvistlösningsystem (DSU). I slutet på februari inrättades en panel och enligt WTO-regelverket ska en panelrapport presenteras inom 6 månader.

Parallellt med detta har Danmark på uppdrag av Färöarna begärt skiljedomsförfarande enligt FN:s havsrättskonvention (UNCLOS). Efter att Färöarna satt en unilateral kvot om 40 000 ton för 2014 nådde EU och Färöarna en uppgörelse som innebär att EU beslutade att häva de handelsrelaterade åtgärderna samtidigt som processerna i WTO respektive UNCLOS ska avbrytas.

2.5 Fiskets organisation håller på att förändras

Många av Sveriges fiskare tillhör intresseorganisationen Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR). Förbundet har bland annat till uppgift att företräda fisket i diskussioner med regering, myndigheter och organ inom EU, liksom att tillvarata svenska fiskares intressen i internationella förhandlingar. Vidare ska förbundet värna om levande resurser i hav och sjöar genom god beståndsvård, selektiva redskap, utsättningar etc.

I syfte att anpassa sig till nya förutsättningar, bland annat en ny reformerad fiskeripolitik, har det bland fiskarna påbörjats en process att bilda ett begränsat antal producentorganisationer med samverkan mellan producentorganisationerna i någon form av gemensamt organ. Det pågår även långt framskridna diskussioner om att bilda nya producentorganisationer. Hur det svenska fisket väljer att organisera sig är ännu öppet men det kommer att ske förändringar. Sannolikt kommer PO:s roll inom det svenska fisket att stärkas.

2.6 Det ryska importstoppet

Den 7 augusti 2014 införde Ryssland ett importstopp för en rad livsmedel från EU, USA, Kanada, Australien och Norge. Importstoppet gäller (oktober 2014) för bl.a. färsk, kyld och fryst fisk, saltad och torkad fisk samt kräftdjur och blötdjur. Sverige berörs främst av importstoppet för fryst skarpsill, sill och strömming samt makrill. Exporten från Sverige till Ryssland av fiskprodukter är relativt liten. Sveriges genomsnittliga export av de produkter som i november 2014 omfattades av importstoppet för fisk- och fiskeriprodukter var 6,8 miljoner kronor mellan 2010 och 2012. Även om exporten till Ryssland är liten, så kan Sverige komma att påverkas indirekt. Det kan bli svårare att avsätta produkterna, vilket påverkar priserna negativt.

3 Den svenska marknaden

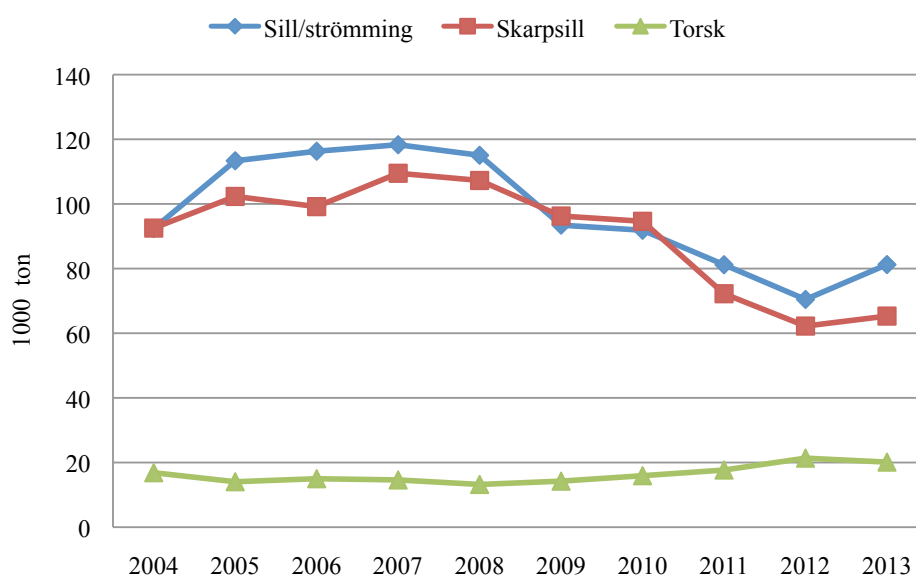
I avsnittet beskrivs Sveriges produktion, konsumtion, handel och prisutveckling för fiskeri- och vattenbruksprodukter. Kapitlet avslutas med en översikt av fiskets strukturutveckling, lönsamhet samt olika miljömärkningar.

3.1 Sveriges produktion

I detta avsnitt redovisas Sveriges marina fiske, insjöfiske och vattenbruksproduktion. Utvecklingen både sett till volym och värde de senaste tio åren beskrivs och diskuteras.

3.1.1 Marint fiske

Det svenska saltsjöfiskets omfattning styrs av vilka kvoter fisket tilldelas. Den totala tillåtna fångstmängden (TAC) beslutas årsvis på EU-rådet för jordbruk och fiske, för Östersjön i oktober och för Västerhavet i december. När rådet fattar beslut har det tillgång till vetenskapliga rekommendationer. Havs- och vattenmyndigheten reglerar hur de svenska kvoterna fördelas genom föreskrifter och beslut. Den tillgängliga fångstmängden för svenska fiskare kan under året ändras genom kvotbyten mellan medlemsländerna.

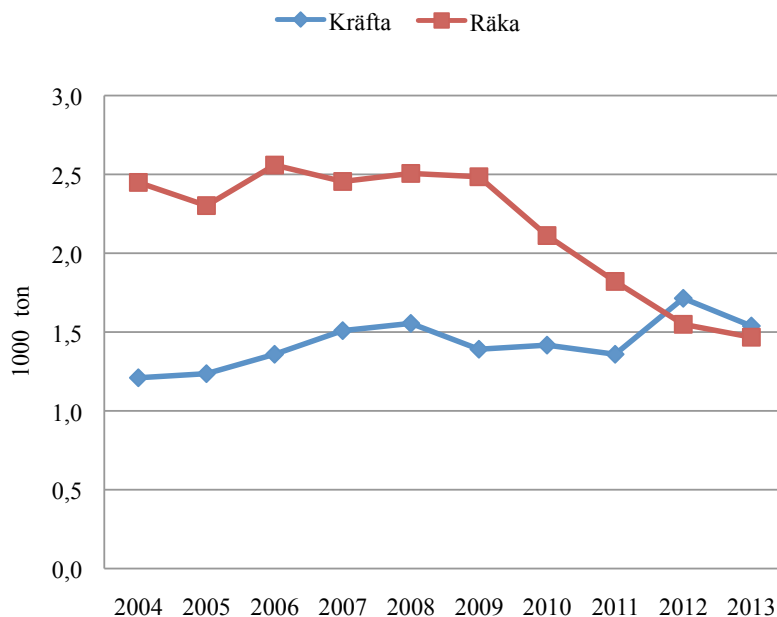

Figur 2. Svenska kvoter för sill/strömning, skarpsill och torsk 2004-2013, tusen ton

Swedish quotas for herring, sprat and cod, 2004-2013, 1000 tonnes

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket

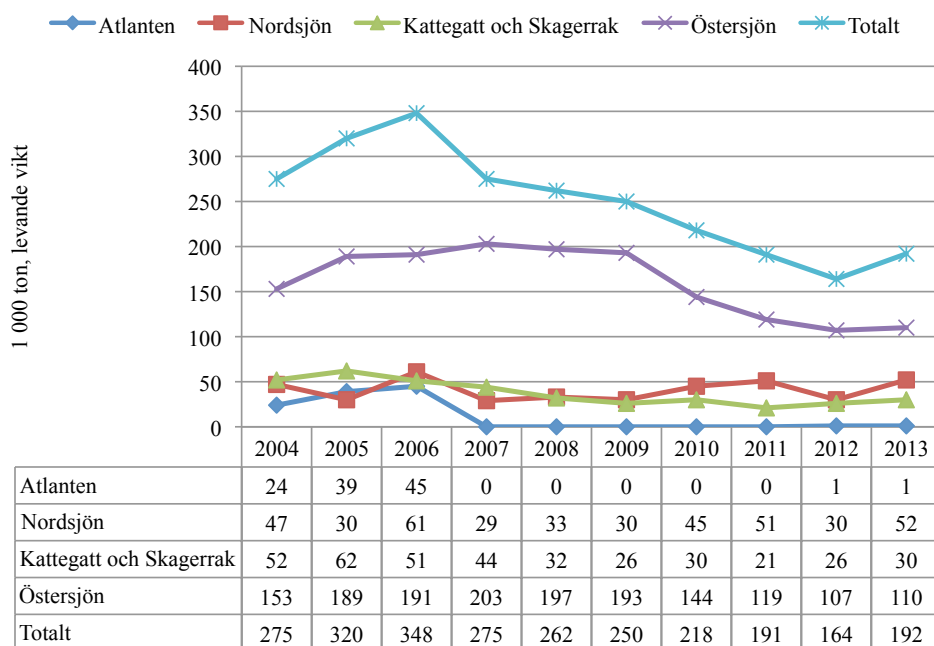
TAC:en och därmed kvoterna för sill/strömning och skarpsill har en liknande trend. De ökade något under periodens inledning för att sedan minska mycket mellan 2008 och 2012. Kvoterna ökade sedan något mellan 2012 och 2013. Torskquoterna minskade mellan 2004 och 2008 med drygt 3 000 ton för att sedan öka mellan 2008 och 2012 med 8 000 ton.

Figur 3. Svenska kvoter för kräfta och räka 2004-2013, tusen ton
 Swedish quotas for Norwegian lobster and shrimp 2004-2013, 1000 tonnes
 Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket

Kvoterna för räka var relativt stabila mellan 2004 och 2009. Därefter har de minskat med 1000 ton. Kvoterna för kräfta uppvisar en något annorlunda utveckling. Kvoterna var som lägst 2004 och som allra högst 2012.

Under den senaste tioårsperioden har fångsterna i det svenska saltsjöfisket trendmässigt minskat (se figur 4). Fångsterna mer än halverades mellan 2006 och 2012. Under 2013 skedde emellertid en viss återhämtning. Både den kraftiga minskningen av fisket mellan 2006 och 2012 och återhämtningen 2013 kan förklaras med förändringar av kvoterna. Eftersom det är de pelagiska kvoterna, framförallt sill/strömming och skarpsill, som står för de stora volymerna i svenskt fiske, så är det förändringar av dessa kvoter som har den största påverkan på den infiskade volymen.

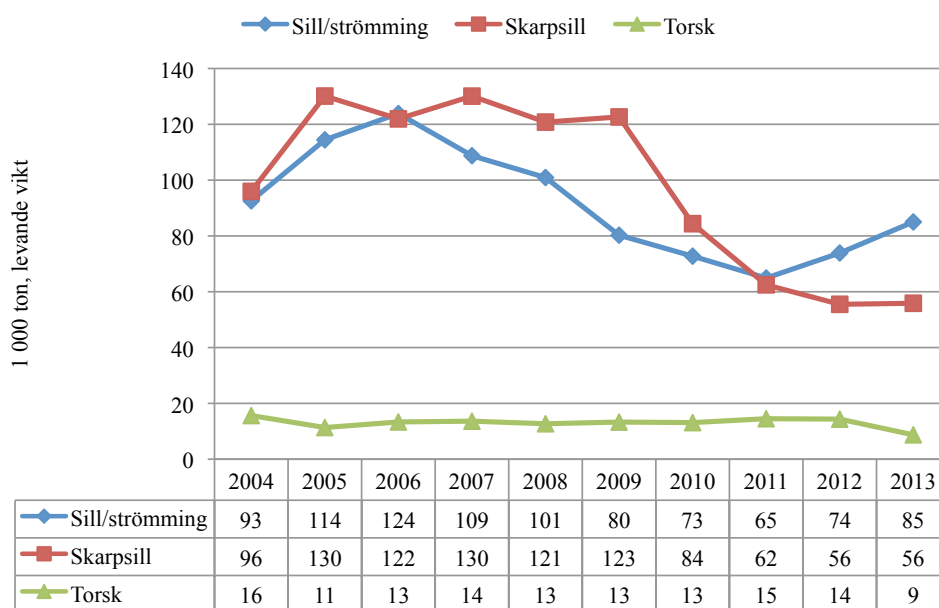

Figur 4. Fångster i Saltsjöfisket per fångstområde 2004-2013, 1000 ton, levande vikt.

Catches in marine fisheries by fishing area 2004-13, 1000-tonnes, living weight.

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket.

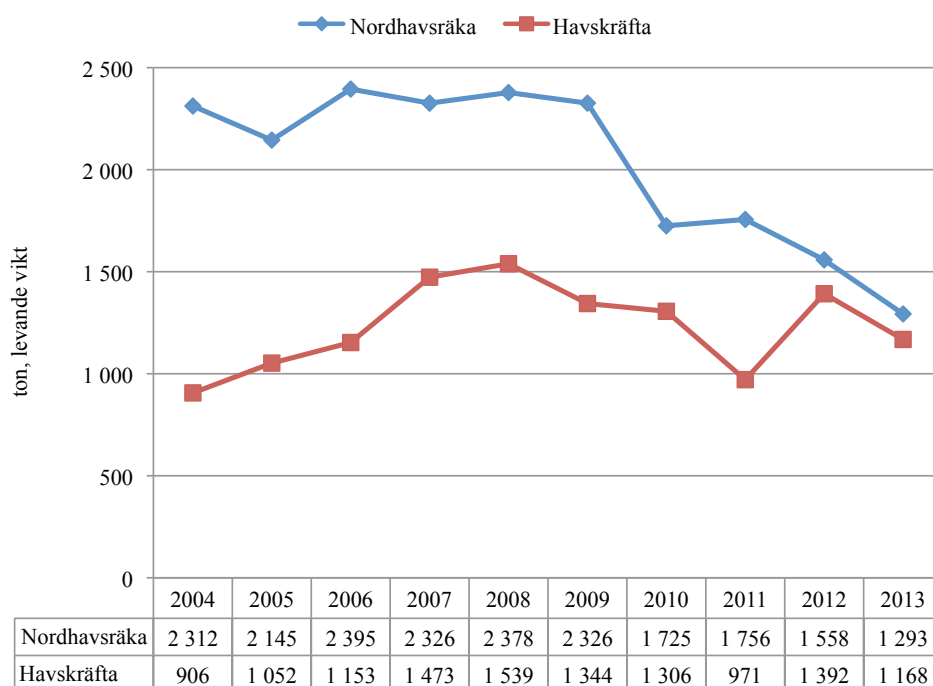
Det viktigaste fångstområdet är Östersjön. Alla år under den senaste tioårsperioden har minst 50 procent av den svenska fiskefångsten fångats där. De viktigaste arterna i Östersjön sett till volym är sill/strömming och skarpsill. Vilket område som har varit näst viktigast har varierat mellan Skagerak/Kattegatt och Nordsjön. Sedan 2008 har emellertid fångsterna varit större i Nordsjön. Atlanten har efter 2006 spelat en marginell roll som fångstområde för det svenska fisket. Under åren dessförinnan förekom det en viss fångst av bl.a. blåvittling och sardiner där.

Figur 5. Fångster av sill/strömning, skarpsill och torsk 2004-2013, 1000 ton, levande vikt.
Catches of herring, sprat and cod 2003-2013, 1000 tonnes, living weight.

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket.

De två viktigaste fiskerna sett till volym är fiskerna efter sill/strömning och skarpsill. Även torskfisket är ett viktigt fiske volymmässigt. Sammanlagt stod dessa fiskerna för 79 procent av den fiskade volymen 2013. De fångade volymerna av sill/strömning var som störst under perioden 2005-2008 (figur 5). Skarpsillfisket var som störst under åren 2005-2009. Både utvecklingen av fisket efter sill/strömning och skarpsill kan förklaras med förändringar i kvoterna. Fångsterna av torsk var som högst 2004 då de uppgick till 15 640 ton för att sedan falla tillbaka till drygt 11 000 ton 2005. Under perioden 2006 till 2012 höll sig fångsterna stabila i intervallet 12 700 ton till 14 500 ton. Under 2013 minskade fångsterna kraftigt och uppgick till 8 700 ton. Den kraftiga minskningen kan inte förklaras av minskade kvoter. Förklaringen går i stället att finna i att det inte var lönsamt att fiska mer på grund av låga priser. Priserna på torsk på den europeiska marknaden har pressats av ett stort utbud av torsk från Norge. Dessutom har den svenska Östersjötorsken varit förhållandevis småväxt vilket också påverkat priset negativt (se avsnitt 3.4). De minskande fångsterna pga. de låga priserna har inneburit att kvotutnyttandet för Östersjötorsken varit lågt under 2013.

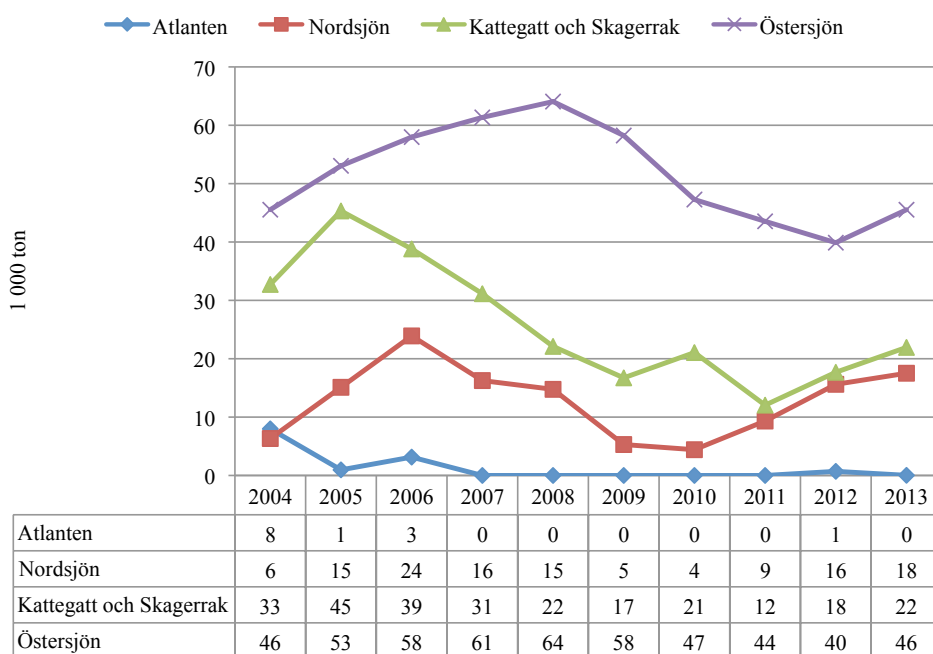

Figur 6. Fångster av räka och havskräfta 2004-2013, ton levande vikt.

Catches of northern prawn and Norwegian lobster 2004-2013 tonnes, living weight.

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket.

Fisket efter räka och havskräfta tillhör de ekonomiskt viktigare beroende på skaldjurens höga värde. I början av den senaste tioårsperioden fiskades mer än dubbelt så mycket räka som havskräfta, men skillnaden har med tiden minskat. Under 2013 fiskades 1 293 ton räka och 1 168 ton havskräfta. Under den senaste 10-årsperioden har fångsterna av räka och kräfta kommit att uppgå till alltmer lika stora kvantiteter (figur 6). Utvecklingen för båda dessa fisken kan till stor del förklaras med förändrade kvoter.

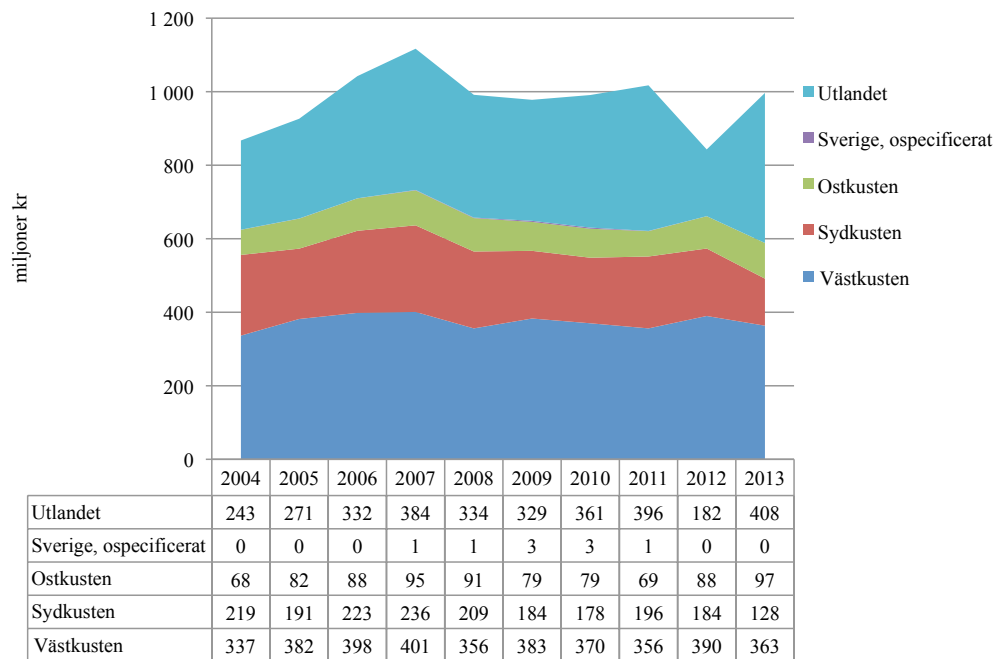

Figur 7. Fångster av sill/strömning per fångstområde 2004-2013, 1000 ton.

Catches of herring by fishing area 2004-2013, 1000 tonnes, living weight.

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket

Under hela tioårsperioden har fångsterna av sill/strömning varit störst i Östersjön. Fångsterna i Östersjön har varierat från 40 000 ton år 2012 till 64 000 ton toppåret 2008 (se figur 7). I Skagerrak och Kattegatt minskade fångsterna från 45 000 ton år 2005 till endast 12 000 ton år 2011. Sedan dess har det skett en viss återhämtning och 2013 fiskades 21 000 ton sill där. I Nordsjön var fångsterna av sill som störst år 2006. Då uppgick fångsten till 24 000 ton. Den minskade sedan till 4 000 ton år 2010. De tre senaste åren har fångsterna ökat och 2013 fiskades det 18 000 ton sill i Nordsjön. Ändringar i kvoterna är den avgörande förklaringen till att de fångade volymerna varierar.

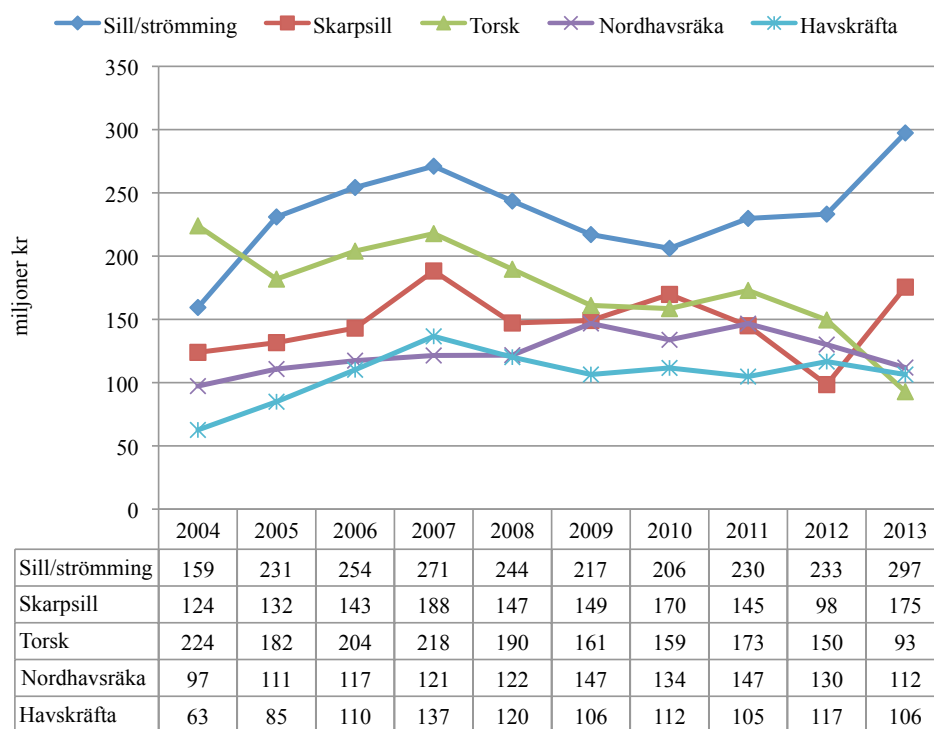
Figur 8. Landad fisk fördelad på kuststräcka 2004-2013, värde miljoner kr.

Value of marine fisheries by coastal district 2004-2013, value million SEK.

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket.

Värdet av den landade fisken i första försäljningsled har under den senaste 10-årsperioden uppgått till cirka 1 miljard kronor i löpande priser (figur 8). Det högsta värdet, drygt 1,1 miljarder kronor, noterades 2007 och det lägsta värdet, 840 miljoner kronor, noterades 2012. Värdet av den landade fisken varierar mindre under perioden än den infiskade volymen.

Den viktigaste kuststräckan för att landa fisken i Sverige är västkusten följt av sydkusten. Landningarna på västkusten har också alla år utom 2011 och 2013 haft ett högre värde än landningarna utomlands, företrädesvis Danmark.

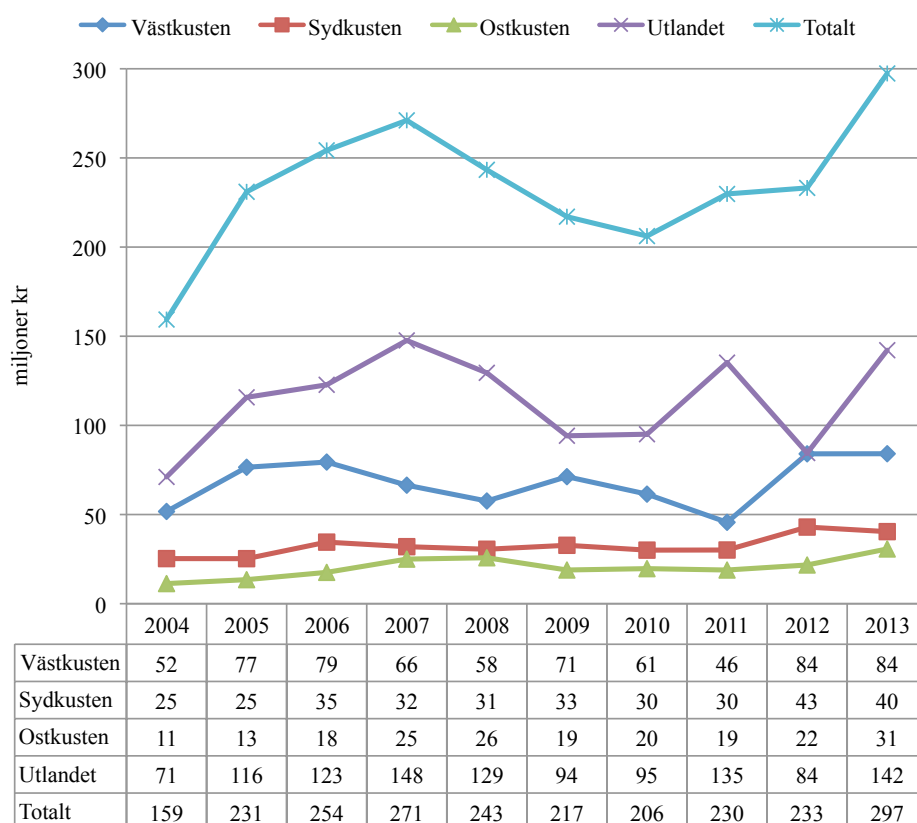
Figur 9 Landad fisk fördelad på viktiga arter 2004-2013, värde miljoner kr.

Value of marine fisheries by principal species 2004-2013, value million SEK

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket

År 2013 svarade fisket av sill/strömning, skarpsill, torsk, räka och havskräfta för ca 80 procent av värdet av det svenska saltsjöfisket. Under inledningen av den senaste tioårsperioden var torskfisket den viktigaste arten värdemässigt (figur 9). Från och med 2005 har fisket efter sill/strömning övertagit denna roll. Värdet av torskfisket har minskat under de senaste 10 åren. Minskningen var särskilt kraftig mellan 2012 och 2013 då värdet minskade med över 30 procent. Mellan dessa år minskade även den fångade volymen till följd av låga torskpriser.

Värdet av fisket efter sill/strömning ökade med mer än 100 miljoner kronor mellan 2004 och 2007. Därefter minskade värdet fram till 2010, för att sedan öka igen de senaste två åren. Sillfisket var värt 297 miljoner kronor 2013. Bra priser förklarar den positiva utvecklingen av värdet av landad sill/strömning och skarpsill under senare år. När det gäller värdet av fisket efter skarpsill så var det som högst 2007 och lägst 2012. Fisket efter både räka och havskräfta ökade i värde under tioårsperiodens inledning. De senaste åren har värdet av de totala fångsterna av räka och havskräfta minskat något framför allt till följd av minskande volymer.

Figur 10. Landad sill/strömning fördelad på kuststräcka 2004-2013, värde miljoner kr.

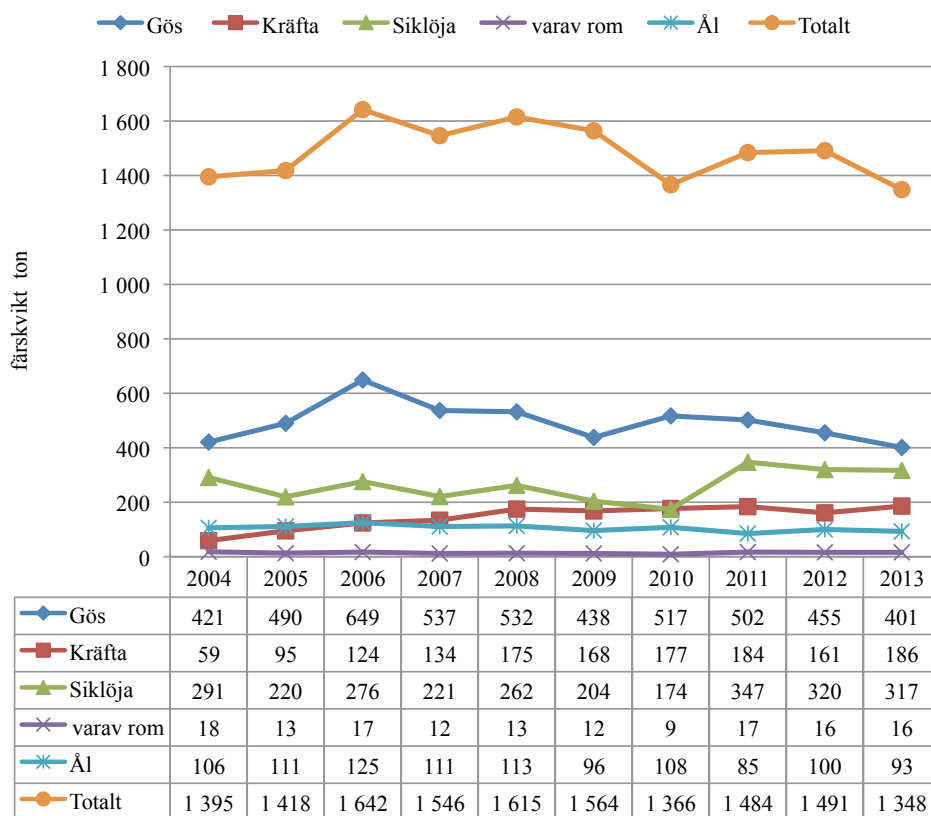
Value of herring by coastal district 2004-2013, value million SEK

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket

När det gäller landningarna av sill/strömning är landningarna utomlands, framför allt i Danmark, viktigast sett till värde. Västkusten är det näst viktigaste landningsområdet (figur 10). Storleken på landningarna varierar dock mycket mellan olika år. Landningarna av sill/strömning på sydkusten och ostkusten har ökat under perioden.

3.1.2 Insjöfiske

Under den senaste 10-års perioden har det yrkesmässiga insjöfiskets fångster uppgått till ca 1 500 ton/årligen. Det yrkesmässiga insjöfisket regleras inte av några kvoter.

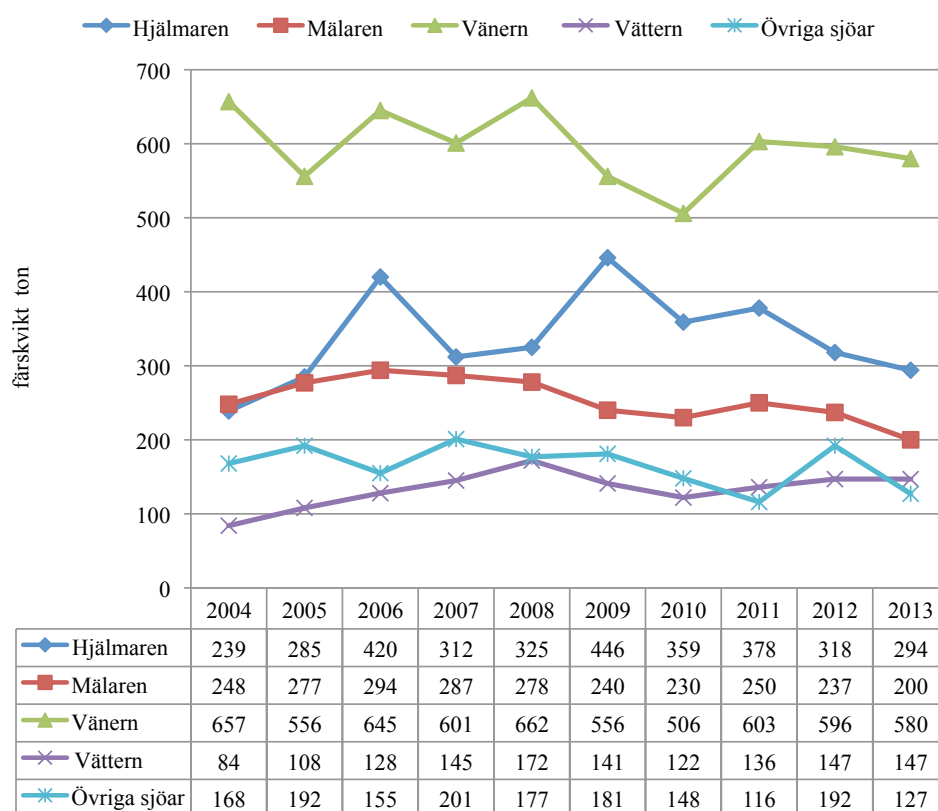
Figur 11. Det yrkesmässiga fisket i sötvatten totalt och fördelat på viktigaste arter 2004-2013, färskvikt ton.

Commercial inland fisheries total and by principal species 2004-2013, round fresh weight tonnes.

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket.

Volymmässigt är det yrkesmässiga insjöfisket av marginell betydelse jämfört med saltsjöfisket. Det fångas mer än 100 gånger så mycket fisk i saltsjöfisket. Det yrkesmässiga sötvattensfisket domineras volymmässigt av gös, kräfta, siklöja och ål (figur 11). Tillsammans svarade dessa arter för 74 procent av fångsterna i sötvatten år 2013. Gös har under den senaste tioårsperioden svarat för ungefär en tredjedel av den fångade volymen i insjöfisket. Totalt har fångsterna sedan år 2004 varit ganska stabila i insjöfisket. Som mest fångades drygt 1 600 ton år 2006 och som minst knappt 1 400 ton år 2010.

Det fiske som har haft den mest dramatiska utvecklingen under de senaste tio åren är fångsterna av kräfta som har tredubblats. Fångsterna av siklöja var som högst 2011 och 2012. Produktionen av löjrom har varierat mellan 9 ton 2010 och 18 ton 2004. Det finns emellertid ingen tydlig trend i produktionen. Volymerna av gösfisket har varierat från 401 ton år 2013 och 649 ton år 2006.

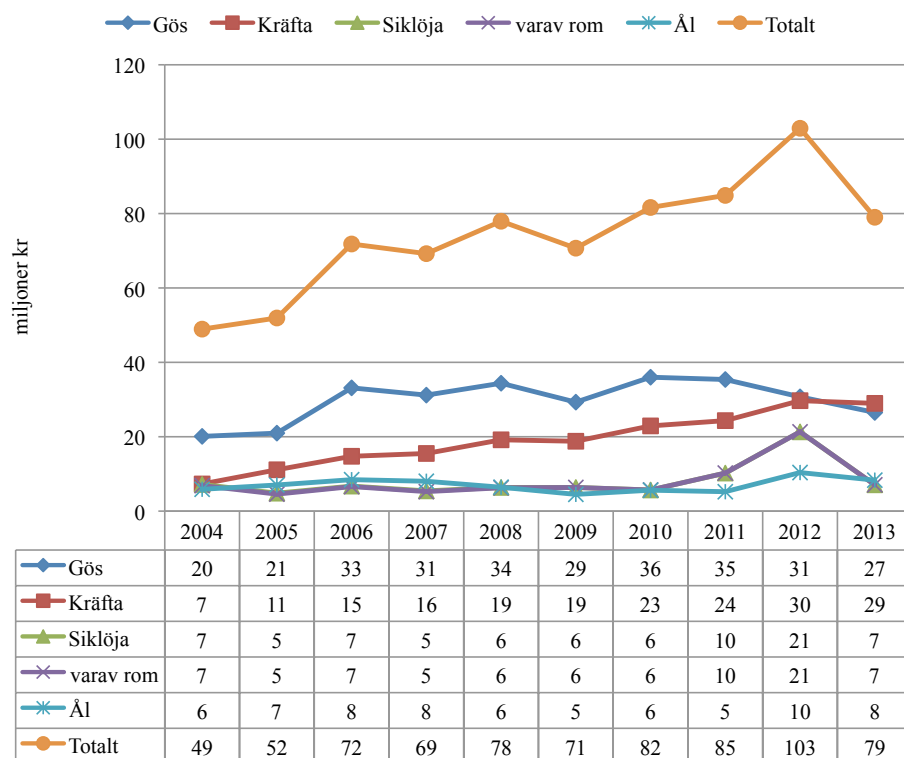
Figur 12. Det yrkesmässiga fisket i sötvatten fördelat på viktiga sjöar 2004-2013, färskvikt ton.

Commercial inland fisheries by principal lakes 2003-2012, round fresh weight tonnes.

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket.

Det yrkesmässiga insjöfisket domineras av fisket i Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmarén (figur 12). Under den senaste tioårsperioden har ungefär 90 procent av produktionen kommit från dessa fyra sjöar. Vänern är volymmässigt den viktigaste sjön för insjöfiske. Vättern är dock den sjö där fångsterna ökat mest under perioden 2004 till 2013. Den viktigaste förklaringen till denna ökning är ett mer omfattande kräftfiske.

I Vänern var under 2013 fisket efter siklöja viktigast sett till volym med en produktion om 310 ton, följt av gösfisket (105 ton), gäddfisket (41 ton) och abborrfisket (33 ton). I Vättern dominerade kräftfisket med en produktion om 107 ton, följt av sikfisket (11 ton) och rödingfisket (9 ton). Det viktigaste fisket volymmässigt i Mälaren var gösfisket (113 ton), ålfisket (46 ton), och gäddfisket (27 ton). Även i Hjälmarén är gösfisket viktigast (149 ton), därefter följer kräftfisket (67 ton) och abborrfisket (38 ton). I övriga sjöar är gösfisket (34 ton) viktigast, följt av ålfisket (22 ton) och gäddfisket (12 ton)

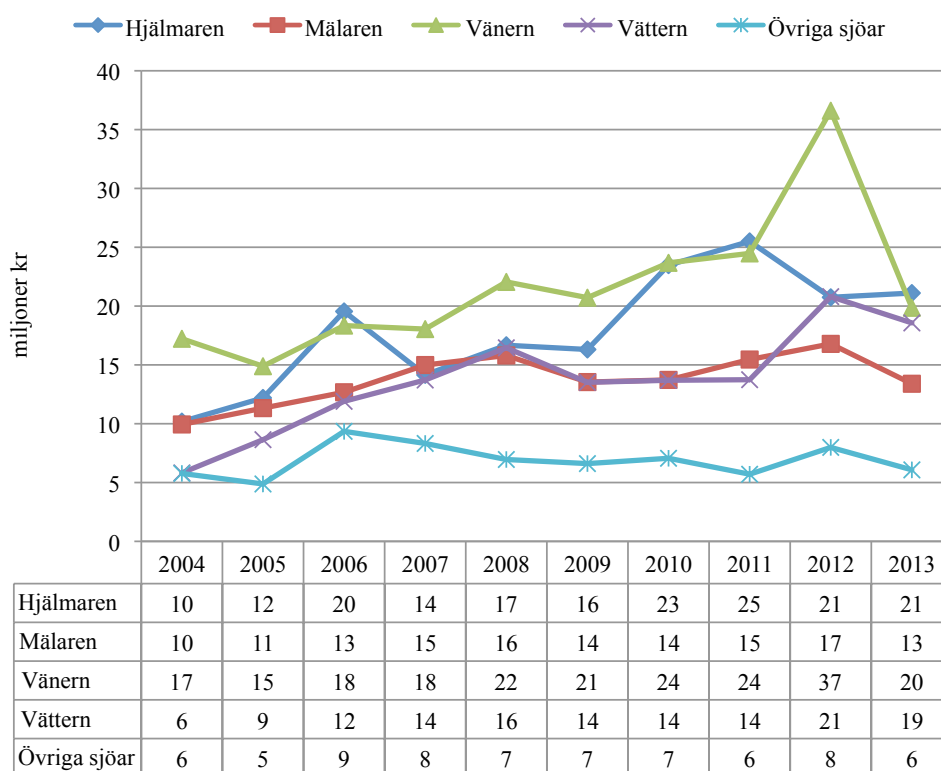

Figur 13. Det yrkesmässiga fisket i sötvatten totalt och fördelat på viktiga arter 2004-2013, värde miljoner kr.

Commercial inland fisheries total and by principal species 2004-2013, value million SEK.

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket.

Det yrkesmässiga insjöfisket är intressantare värdemässigt än volymmässigt. Det beror på att flera arter i insjöfisket genererar ett högt kilopris. Värdet av insjöfisket fördubblades mellan 2004 och 2012 för att sedan minska igen mellan 2012 och 2013 (se figur 13). Det viktigaste fisket sett till värde under den senaste tioårsperioden har, med undantag av 2013, varit gösfisket. Den kraftigaste värdeökningen både i absoluta tal och i procent sedan 2004 har det varit i kräftfisket. Värdet av fisket efter siklöja (löjrom) fördubblades mellan 2011 och 2012 för att sedan minska med två tredjedelar 2013. De fiskade volymerna av siklöja var stabila under dessa år så svängningarna får förklaras med prisförändringar,

Figur 14. Det yrkesmässiga fisket i sötvatten fördelat på viktiga sjöar 2004-2013, värde miljoner kr.

Commercial inland fisheries by principal lakes 2004-2013, value million SEK.

Källa: Havs och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket.

Under den senaste tioårsperioden har Vänern varit den värdemässigt viktigaste fångstplatsen under de flesta år (se figur 14). Värdet av fisket i Vänern minskade kraftigt mellan 2012 och 2013, vilket kan förklaras av att värdet av siklöjefisket minskade. Värdet av fisket i Vänern ökade emellertid kraftigt mellan 2011 och 2012 och förklaringen var även då siklöjefisket, vars värde då ökade. Det är dock värdet av fisket i Vättern som ökat mest värdemässigt. Orsaken till detta är ett ökat kräftfiske i sjön.

3.1.3 Vattenbruksproduktion

I Sverige odlas fisk, musslor och kräfter för konsumtion samt fisk och kräfter för utsättning. Den totala produktionen i svenska vattenbruk var drygt 14 800 ton (odling för konsumtion och utsättning) under 2012, med ett saluvärde på drygt 420 miljoner kronor².

² Sveriges officiella statistik, Statistiska meddelanden JO 60 SM 1301, Vattenbruk 2012

Tabell 2. Vattenbruksproduktion av matfisk, matkräftor och musslor efter odlad art 2003-2012, hel färskvikt ton

Aquaculture production of fish, crayfish and mussels for human consumption by species 2003-2012, round fresh weight tonnes.

År	Regnbåge	Lax, öring	Ål	Röding	Summa matfisk	Musslor	Kräftor
2003	4 886	1	170	324	5 404	1 742	7
2004	4 851	1	158	328	5 338	1 435	6
2005	4 968	1	222	439	5 630	1 069	6
2006	6 116	3	191	444	6 754	1 791	5
2007	4 366	4	175	374	4 919	1 168	3
2008	5 789	23	172	692	6 676	1 911	*)
2009	6 413	7 225	2 125	2
2010	7 859	1 307	9 260	1 382	1
2011	10 745	7	90	1 128	11 970	1 470	1
2012	10 499	6	93	1 849	12 447	1 308	2

*Uppgifter för kräftproduktion publicerades inte för år 2008

Anm. För att inte röja uppgifter om enskilda vattenbrukare kan inte alla uppgifter publiceras.

Källa: Jordbruksverket och SCB, bearbetning Jordbruksverket.

Produktionen av matfisk ökade med mer än 7 000 ton mellan 2003 och 2012 från drygt 5 400 ton till drygt 12 400 ton (se tabell 2). Den viktigaste arten är regnbåge. Produktionen av regnbåge uppgick 2012 till nästan 10 500 ton. På andra plats kommer produktion av röding. Produktionen av regnbåge har mer än fördubblats mellan 2003 och 2012 medan produktionen av röding mer än femdubblats. I Sverige finns de största odlingarna i Norrlands inland, men det finns även några stora odlingar vid norrlandskusten.

Tabell 3. Vattenbruksproduktion av sättfisk och sättkräftor efter odlad art 2003-2012, hel färskvikt ton.

Aquaculture production of fish and crayfish for stocking by species 2003-2012, round fresh weight tonnes.

	Regnbåge	Lax	Öring	Ål	Röding	Övriga	Summa sättfisk	Kräftor
2003	699	..	214	..	163	..	1 108	0
2004	1 110	..	212	..	136	..	1 505	1
2005	1 039	..	223	..	135	..	1 462	1
2006	671	..	230	..	123	..	1 075	2
2007	838	..	192	..	149	..	1 227	1
2008	860	..	221	..	134	..	1 276	*)
2009	651	..	212	..	113	..	993	1
2010	617	..	221	..	142	57	1 077	1
2011	666	52	237	2	88	19	1 064	1
2012	657	45	246	2	81	15	1 046	1

*Uppgifter för kräftproduktion publicerades inte för år 2008

Anm. För att inte röja uppgifter om enskilda vattenbrukare kan inte alla uppgifter publiceras.

Källa: Jordbruksverket och SCB, bearbetning Jordbruksverket.

Sättfiskproduktionen är ungefär en tiondel av matfiskproduktionen eller drygt 1 000 ton (se tabell 3). Utvecklingen skiljer sig markant åt jämfört med matfiskproduktionen då det produceras ungefär lika mycket sättfisk idag som det gjordes för tio år sedan. Här ser vi sålunda ingen ökning. De viktigaste arterna i sättfiskproduktionen är i fallande ordning regnbåge, öring och röding.

Tabell 4. Vattenbruksproduktion av matfisk, matkräftor och blötdjur efter odlad art 2003-2012, saluvärde miljoner kr.

Aquaculture production of fish, crayfish and molluscs by species 2003-2012, sale value million SEK.

	Regnbåge	Röding	Ål	Övriga	Totalt
2003	116,9	14,0	11,1	8,8	150,8
2004	111,7	13,7	11,3	7,0	143,7
2005	113,5	19,2	17,3	5,7	155,7
2006	157,5	20,4	16,2	11,2	205,3
2007	107,1	17,0	14,5	6,0	144,6
2008	157,3	39,8	13,2	13,2	223,5
2009	157,1	31,7	11,3	11,5	211,6
2010	188,9	50,1	253,7
2011	261,6	49,3	7,5	9,1	327,5
2012	245,7	77,0	8,0	9,3	340

*Uppgifter för kräftproduktion publicerades inte för år 2008.

Anm. För att inte röja uppgifter om enskilda vattenbrukare kan inte alla uppgifter publiceras.

Källa: Jordbruksverket och SCB, bearbetning Jordbruksverket.

Vattenbruksproduktionen är intressantare sett till värde än sett till volym. Det beror på att den fisk som huvudsakligen produceras har ett förhållandevis högt kilopris. Värdet av matfiskproduktionen i det svenska vattenbruket uppgick år 2012 till 340 miljoner kronor (se tabell 4). Det är mer än en fördubbling sedan 2003 då motsvarande siffra var knappt 151 miljoner kronor. Även värdemässigt dominerar produktionen av regnbåge följt av produktionen av röding.

Tabell 5. Vattenbruksproduktion av sättfisk och sättkräftor efter art 2003-2012, saluvärde miljoner kr.

Aquaculture production of fish and crayfish for stocking by species 2003-2012, sale value million SEK.

	Regnbåge	Lax	Öring	Röding	Ål	Flodkräfta	Signalkräfta	Övriga	Totalt
2003	30,6	4	19,4	10,3	2,7	0,4	0,1	8,5	76
2004	34,3	6,8	17,5	7,4	4,7	0,5	0,2	4,9	76,3
2005	37,7	7,3	18,9	8,2	5,8	0,8	0	4,2	82,9
2006	30,3	6,4	20,2	9,3	4,2	1,3	0	4,3	76,0
2007	39,8	4,5	16,8	10,3	4,5	0,7	0,3	3,7	80,6
2008	42,9	6,4	18,8	13,9	6,5	*)	*)	3,7	92,2
2009	32,1	..	15,7	10,3	..	0,8	0	2,7	68,1
2010	36	..	15,4	9,7	..	0,6	0	7,1	79,7
2011	35,9	3,3	16,3	4,8	9,8	0,6	0	6,2	76,9
2012	39,4	3,2	18	6,5	9,5	0,3	0,1	5,7	82,7

*Uppgifter för kräftproduktion publicerades inte för år 2008.

Anm. För att inte röja uppgifter om enskilda vattenbrukare kan inte alla uppgifter publiceras.

Källa: Jordbruksverket och SCB, bearbetning Jordbruksverket.

Värdet av produktionen av sätffisk ökade något mellan 2003 och 2012, från 76 miljoner kronor till knappt 83 miljoner kronor. Värdemässigt är produktionen av regnbåge viktigast följt av produktionen av öring och sedan produktionen av ål.

3.2 Sveriges konsumtion

I kostråd från Livsmedelsverket uppmanas vi att äta fisk ofta, upp till 2-3 gånger per vecka. Idag saknas officiell statistik rörande den svenska konsumtionen av färsk fisk och skaldjur och vi kan därför inte få en fullständig bild av konsumtionen. Den statistik som redovisas för frysta filéer samt konserverad och beredd fisk visar dock på en viss konsumtionsökning under den senaste tioårsperioden men fortfarande är konsumtionen av fisk och skaldjur blygsam i förhållande till konsumtionen av kött.

Av tabellen nedan framgår att konsumtionen av filead fryst fisk ökat med drygt 60 procent på tio år. Per capita konsumtionen har under samma period ökat med ca 50 procent. Konsumtionsutvecklingen för den konserverade och beredda fisken är inte lika entydig. Konsumtionen av dessa produkter ökade stadigt fram till 2007 men har därefter sjunkit tillbaka något.

De konserverade och beredda produkterna består till ca 30 procent av panerad fisk, färdiglagade fiskrätter, fiskbullar etc. Sillkonserver och kaviar står för ca 20 procent vardera.

Tabell 6. Sveriges konsumtion av filead fryst fisk samt konserverad och beredd fisk

Swedish consumption of frozen fish filets and conserved and prepared fish

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012 prel
Filead fryst fisk										
Totalt, 1000 ton	20,9	24,0	26,1	27,0	34,1	34,6	35,9	34,9	36,4	33,7
Kg/capita/år	2,3	2,7	2,9	3,0	3,7	3,8	3,9	3,7	3,9	3,5
Konserverad och beredd fisk										
Totalt, 1 000 ton	80,6	82,2	86,2	95,2	99,8	87,9	86,9	85,6	87,4	84,4
Kg/capita/år	9,00	9,1	9,5	10,5	10,9	9,5	9,3	9,1	9,2	8,9

Källa: Jordbruksverket statistikdatabas

FAO redovisar uppgifter rörande utbudet som närmevärde för konsumtion. Deras uppgifter visar att totalkonsumtionen av fisk och skaldjur i Sverige ökat med 7 procent under 2002 till 2011. Per capita konsumtionen uppvisar dock inte samma tydliga uppåtgående trend.

Tabell 7. Totalt utbud av fisk och skaldjur i Sverige

Total supply of fish and seafood in Sweden

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Fisk och skaldjur totalt									
Milj ton	2,87	2,89	2,94	2,88	2,99	2,96	2,84	2,93	2,93
Kg/capita/år	32,1	32,2	32,6	31,7	32,7	32,1	30,5	31,2	31,0

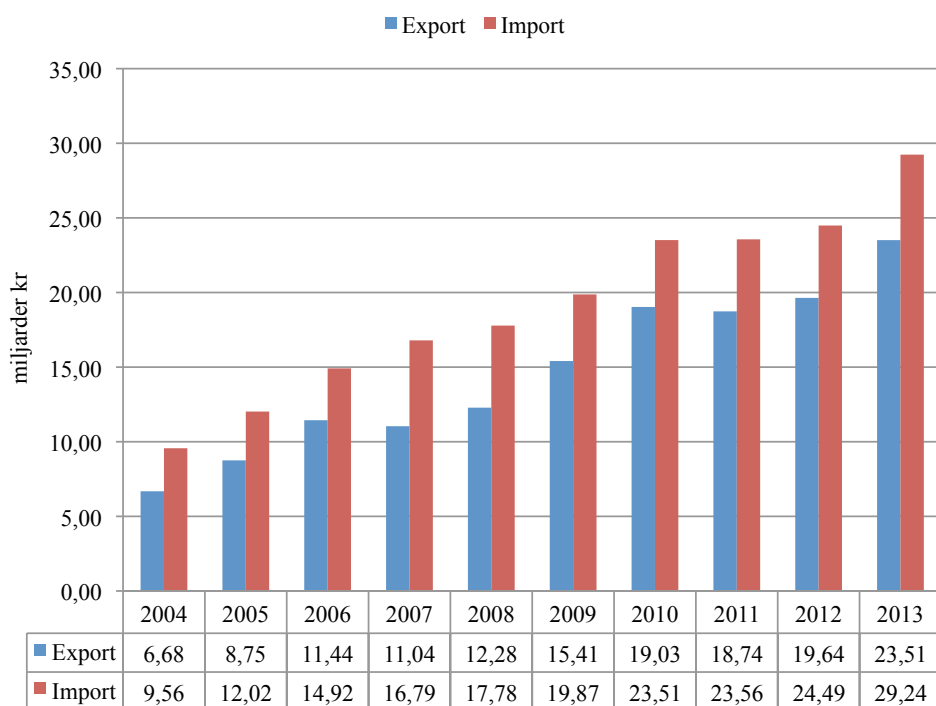
Källa: FAO:s statistikdatabas, food supply

Under 2013 genomförde Norsk sjömat fyra olika undersökningar på uppdrag av Norges sjömatråd som resulterade i en rapport om fiskkonsumtion och hållbarhet. Enligt rapporten äter 34 procent av svenskarna fisk eller skaldjur en gång i veckan, 36 procent äter det två gånger/vecka eller oftare, 18 procent äter fisk eller skaldjur 2-3 gånger/månad och 11 procent äter det en gång/månad eller mer sällan. Det är lax och torsk som är de i särklass vanligaste arterna enligt undersökningarna, följt av spätta, sill och räkor.³

3.3 Sveriges handel

Handel med fisk utgör en stor andel av den svenska handeln med jordbruksprodukter och livsmedel. Importen av fiskprodukter utgör 24 procent av den svenska importen av jordbruksprodukter och livsmedel. Motsvarande siffra för exporten är 34 procent. Den övervägande handeln utgörs av norsk fisk, huvudsakligen lax, som passerar Sverige på väg till andra EU-länder. Jordbruksverkets beräkningar visar att minst 79 procent av värdet av den fisk som importeras till Sverige 2011 skickades vidare till andra länder utan någon vidare bearbetning.

³ Sjömat i Sverige 2013, En rapport om fiskkonsumtion och hållbarhet, Norsk Sjömat

Figur 15. Sveriges export och import av fiskeriprodukter 2004-2013, värde miljarder kr.
Swedish exports and imports of fishery commodities 2004-2013, value billion SEK.

Källa: SCB, bearbetning Jordbruksverket.

Den svenska exporten av fiskprodukter ökade mellan 2004 och 2013 med 350 procent och importen till Sverige med 200 procent (se figur 15). Denna kraftiga ökning förklaras huvudsakligen av att norsk lax transporteras genom Sverige till andra EU-länder utan att det sker någon vidareförädling. Värdet av fiskexporten från Sverige uppgick 2013 till 23,5 miljarder kronor och värdet av fiskimporten till 29,2 miljarder kronor.

Både importen och exporten har ökat i värde mellan 2004 och 2013 (se figur 15). Även handelsunderskottet i fiskhandeln har ökat från knappt 2,9 miljarder kronor 2004 till drygt 5,7 miljarder kronor 2013, eftersom importen ökat mer i värde än exporten.

Tabell 8. Sveriges export och import av fiskeriprodukter 2012 fördelad på volym (ton) och värde (mkr).

Swedish export and import of fishery commodities 2012 in weight, tonnes, and value million SEK.

Varugrupper	Volym (ton)		Värde (mkr)	
	Export	Import	Export	Import
Levande ål	57	41	8	4
Akvariefiskar	30	36	18	20
Annan levande fisk	50	11	5	1
Hel laxfisk	374 026	396 696	12 081	12 808
Hel torsk	12 319	11 512	280	343
Sill och strömming	52 921	5 545	271	49
Övrig hel fisk	65 504	27 094	560	636
Torskfiléer	2 218	9 685	127	468
Övriga fiskfiléer och fiskkött	53 341	92 741	2 478	4 272
Torkad, saltad och rökt rom m.m.	33	2 314	1	63
Torkad, saltad och rökt fisk m.m.	44 533	47 442	2 268	2 181
Räkor	763	17 614	40	821
Sötvattenskräftor	0	219	0	20
Övriga kräft- och blötdjur	1 489	4 721	83	301
Produkter av sill och strömming	7 386	9 629	194	239
Produkter av tonfisk	49	5 021	2	178
Kaviar och kaviarersättning	1 648	1 726	110	109
Övriga produkter av fisk	14 087	17 950	621	578
Produkter av räkor	1 500	12 545	118	887
Produkter av övriga kräft- och blötdjur	649	3 847	44	239

*ej varufördelad EU-handel till ett värde om 329 mkr för exporten och 272 mkr för importen ingår inte i tabellen.

Källa: SCB, bearbetning Jordbruksverket

Hel laxfisk är den dominerande produktgruppen både när det gäller export och import av fiskeriprodukter (se tabell 8). Uttryckt i värde utgjorde exporten av hel laxfisk 62 procent av den totala exporten av fiskeriprodukter. Motsvarande siffra för importen var 52 procent. Andra värdemässigt och volymmässigt viktiga export och importprodukter är övriga fiskfiléer och fiskkött och torkad, saltad och rökt fisk m.m. I båda dessa grupper finns skäl att anta att det finns stora andelar laxfisk.

Tabell 9. Sveriges viktigaste handelspartners i handeln med fisk, kräft- och blötdjur samt beredningar av fisk, kräft- och blötdjur

Swedens major trading partners in trade in fishery products and preparations of fish, crustaceans and molluscs

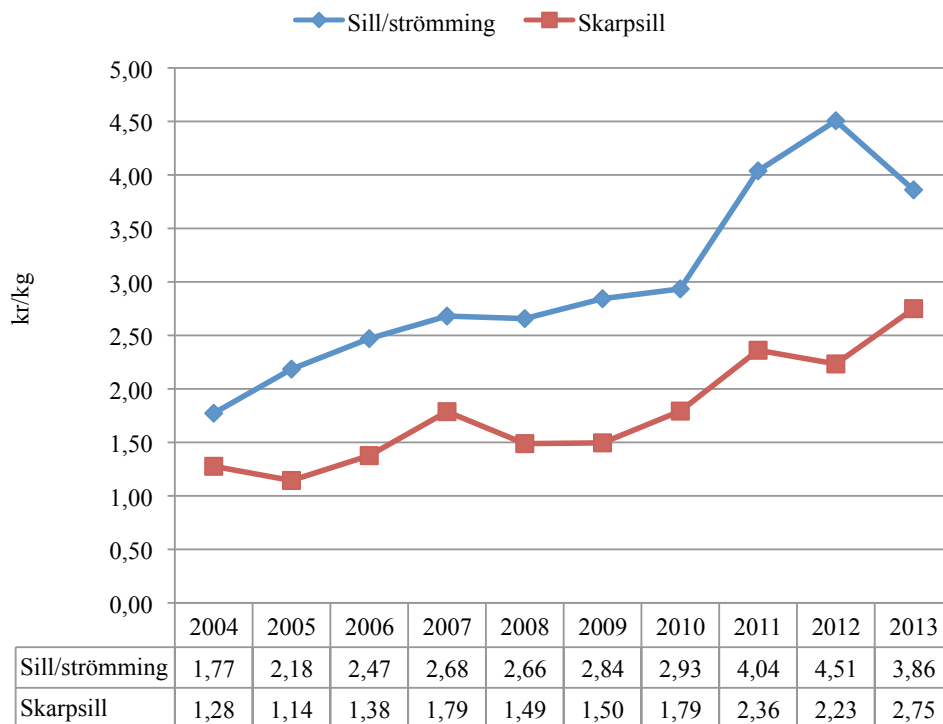
Avsändningsland	Import (mkr) 2012	Bestämmelseland	Export (mkr) 2012
Fisk, kräft- och blötdjur		Fisk, kräft-, och blötdjur	
Norge	19 356	Frankrike	3 880
Danmark	1 215	Polen	3 691
Kina	231	Portugal	1 939
Nederländerna	199	Spanien	1 557
Tyskland	108	Storbritannien	1 338
Ryssland	89	Danmark	983
USA	83	Italien	928,6
Estland	78	Tyskland	842
Vietnam	78	Litauen	664
Polen	59	Finland	514
Beredningar av fisk, kräft och blötdjur		Beredningar av fisk, kräft och blötdjur	
Danmark	604	Norge	420
Norge	522	Finland	197
Kina	165	Tyskland	98
Frankrike	121	Danmark	74
Thailand	119	Frankrike	73
Kanada	98	Belgien	36
Tyskland	84	Italien	28
Marocko	66	Polen	23
Polen	59	USA	19
USA	54	Storbritannien	17

Källa: SCB, bearbetning Jordbruksverket

Den fullständigt dominerande exportören till Sverige av fisk och blötdjur är Norge (se tabell 9).

3.4 Priser i Sverige

De genomsnittliga priserna på fisk i Sverige har ökat under den senaste tioårsperioden. Utvecklingen har varit likartad på världsmarknaden.

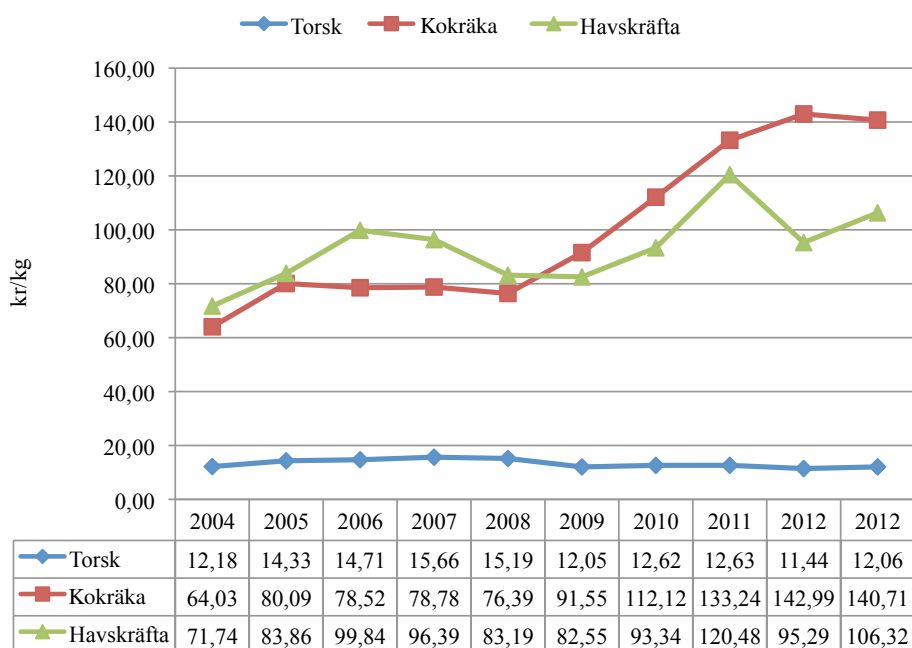

Figur 16. Priser på sill/strömning och skarpsill i första försäljningsled 2004-2013, kr/kg.

Prices on herring and sprat 2004-2013, SEK per kilogrammes.

Källa: Havs- och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket.

Priserna på sill/strömning och skarpsill har mer än fördubblats under den senaste tioårsperioden (se figur 16). År 2004 var genomsnittspriset för sill/strömning i första försäljningsled 1,77 kronor per kilo. Motsvarande siffra för 2013 var 3,86 kronor per kilo. Det lägsta kilopriset för skarpsill 1,14 kronor noterades 2005 och det högsta priset 2,75 kronor noterades 2013. Prisutvecklingen på sill och skarpsill är inte specifik för Sverige utan den följer utvecklingen på den europeiska marknaden. Prisolvet för sill/strömning och skarpsill är priset på fiskmjöl som styrs av det globala utbudet och den globala efterfrågan.

Figur 17. Priser på torsk, kokräka och havskräfta i första försäljningsled 2004-2013, kr/kg.

Prices on cod, northern prawn and Norwegian lobster 2004-2013, SEK per kilogrammes.

Källa: Havs- och vattenmyndigheten, bearbetning Jordbruksverket.

Priserna på kokräka⁴ har mer än fördubblats mellan 2004 och 2013. Priserna på havskräfta steg också kraftigt fram till 2011 för att sedan falla tillbaka under 2012. Priserna på havskräfta var 2013 fortfarande betydligt högre än de var för tio år sedan. Torskriserna har en annan utveckling. Priset på torsk var något lägre 2013 än det var 2004. Priserna var som högst, 15,66 kr per kilo, 2007, men har sedan dess fallit tillbaka. De sjunkande priserna på torsk beror framförallt på låga priser på den europeiska marknaden på grund av ett stort utbud av norsk torsk. Den svenska Östersjötorsken är förhållandevis småväxt vilket bidrar till lägre priser (se avsnitt 1.1.2).

3.5 Strukturutveckling – strukturen inom fiskeflottan

År 2012 fanns det 1056 företag som ägnade sig åt fiske i Sverige. Det stora flertalet av dessa, 79 procent ägde ett fiskefartyg, 21 procent ägde 2-5 fartyg och ett fåtal företag ägde sex eller fler fartyg.

Sysselsättningen inom fiskesektorn har minskat successivt över tiden både sett till det totala antalet anställda och mätt som fulltidsekvivalenter. Orsaken till att sysselsättningen inom denna bransch minskar beror både på att antalet fiskefartyg minskat och att fisket på befintliga fartyg blivit mindre arbetsintensivt.

Under den studerade perioden 2004-2013 har den landade kvantiteten varierat mellan åren beroende på kvottillgång. Det går därmed inte att dra slutsatsen att det minskande antalet fartyg och sysselsatta generellt sett inneburit att produktionen blivit mer effektiv över tiden.

⁴ Med kokräka avses räka som kokas ombord på fartyget.

Tabell 10. Antal företag och sysselsatta inom det svenska fisket

Number of firms and employment in the Swedish fisheries

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antal företag					1 211	1 181	1 134	1 089	1 056	1 035
Totalt antal anställda	-	-	-	-	1 980	1 758	1 764	1 679	-	
Fulltids-ekvivalenter	1 597	1 603	1 564	1 527	1 133	1 019	990	974	947	

Källa: *The annual report on the EU Fishing fleet, STEC och Havs och vattenmyndigheten*

I Sverige fanns år 2013 runt 1 380 registrerade fiskefartyg. Utav dessa var ungefär 300 inaktiva och ca 730 av fartygen ansågs som småskaliga⁵. Den genomsnittliga åldern på flottan 2012 var 32 år, vilket kan jämföras med ett snitt på 27 för EU som helhet under 2011.

Flottans kapacitet mäts i kilowatt eller bruttoton. Såväl flottans storlek som dess kapacitet har minskat stadigt under perioden 2004-2013. Anledning är dålig lönsamhet inom delar av sektorn, ett uttalat mål inom EU:s fiskeripolitik att minska kapaciteten vilket understöts genom ett skrotningsbidrag och införande av överlåtbara individuella fiskenyttjanderätter inom det svenska pelagiska fisket.

Tabell 11. Antal fiskefartyg i Sverige och dess kapacitet

Number of fishing vessels in Sweden and their capacity

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antal fartyg	1 597	1 588	1 551	1 503	1 466	1 406	1 356	1 368	1 377	1 362
kW	218 067	217 484	215 566	210 891	207 137	192 889	177 913	169 796	172 514	166 056
Brutto-ton	44 443	44 061	43 723	42 883	41 600	37 619	32 938	29 572	30 563	29 169

Källa: *Havs- och vattenmyndigheten*

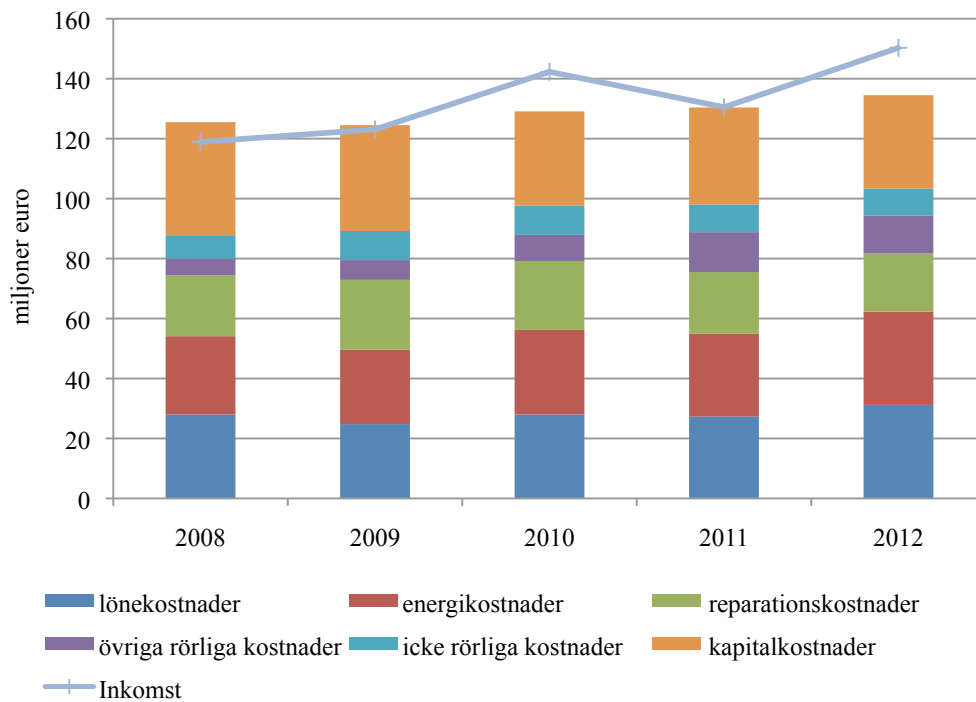
3.6 Lönsamhet

År 2011 uppgick de samlade inkomsterna för den svenska fiskeflottan till 130,5 miljoner euro varav 116,2 miljoner euro var inkomster för landningar och 14,3 miljoner euro utgjordes av övriga inkomster. Samtidigt uppgick de totala kostnaderna till 130,4 miljoner euro. Uppgifterna är hämtade från rapporten "The 2013 Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet" och inkomster samt kostnader är redovisade i euro. Faktiska uppgifter är angivna för 2008-2011 medan uppgifterna för 2012 utgör en prognos.

Utfallet år 2010 påverkades av att Sverige införde överlåtbara fiskenyttjanderätter inom det pelagiska fisket. Många valde att sälja sina fiskenyttjanderätter och de totala inkomsterna ökade tillfälligt av denna anledning.

Under perioden 2008-2011 har de totala kostnaderna för löner, energi och reparationer varit i stort sett stabila. Minskad flottstorlek och ett minskat fiske har kompenserat för höjda priser.

⁵ Fartyg under 12 m som använder fasta redskap

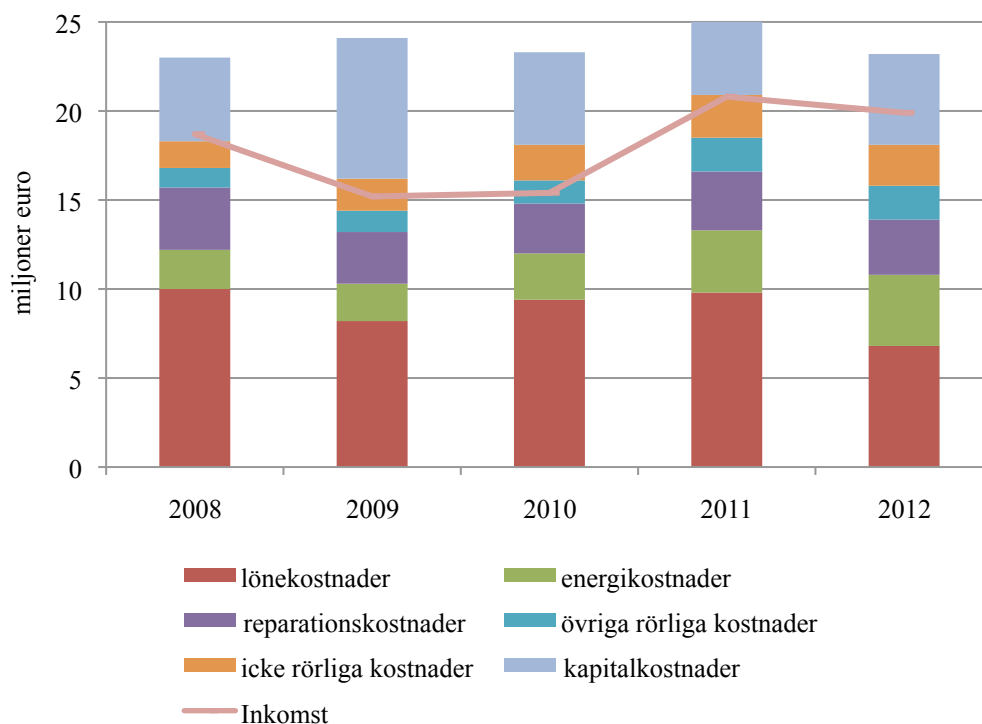

Figur 18. Inkomster och kostnader för den svenska fiskeflottan 2008-2011 samt prognos för 2012

Income and costs for the Swedish fishing fleet in 2008-2011 and projections for 2012

Källa: *The 2013 Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet, Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF)*

I figuren nedan visas inkomster och kostnader för den småskaliga svenska flottan. Det framgår att totalt sett så har kostnaderna överstigit inkomsterna under perioden 2008-2012 även om enskilda småskaliga fiskare kan ha bedrivit en lönsam verksamhet. Diagrammet visar att lönekostnader utgör en högre andel av totalkostnaderna i det småskaliga fisket jämfört med den totala svenska fiskeflottan.

Figur 19. Inkomster och kostnader för den svenska småskaliga fiskeflottan 2008-2011 samt prognos för 2012

Income and costs for the Swedish small scale fishing fleet in 2008-2011 and projections for 2012

Källa: The 2013 Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet, Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF)

Under 2008-2011 förbättrades lönsamheten för den svenska fiskeflottan och prognosen för 2012 visar på en fortsatt positiv utveckling (se figur 19). Resultatet påverkas, precis som nämnts ovan, av att överlåtbara fiskenyttjanderätter infördes 2010.

Tabell 12. Ekonomiskt utfall och ekonomiska nyckeltal för den svenska fiskeflottan 2008-2011 samt prognos för 2012

Swedish national fishing fleet economic performance in 2008-2011 and projections for 2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Bruttoförädlingsvärde miljoner euro	59,1	58,8	72,7	59,8	78,3
Bruttovinst, miljoner euro	31,1	34,0	44,7	32,5	47,1
Nettovinst, miljoner euro	-6,7	-1,3	13,3	0,2	15,8
Nettovinst/total inkomst (procent)	-5,6	-1,1	9,3	0,1	10,5
Avkastning på materiella anläggningstillgångar	-4,0	-0,8	8,3	0,1	9,8
Bruttoförädlingsvärde per fulltidsekvivalent (tusen euro)	52,1	57,7	73,4	61,4	82,6

Källa: The 2013 Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet, Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF)

Det ekonomiska utfallet för den småskaliga svenska fiskeflottan har varit negativt under den beaktade perioden och det beräknade bruttoförelingsvärdet per fulltidsekvivalent har uppgått till ungefär hälften av motsvarande värde för den totala fiskeflottan.

Tabell 13. Ekonomiskt utfall och ekonomiska nyckeltal för den småskaliga svenska fiskeflottan 2008-2011 samt prognos för 2012

Swedish small scale fishing fleet economic performance in 2008-2011 and projections for 2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Bruttoförelingsvärde, miljoner euro	10,3	7,1	6,7	9,7	8,6
Bruttovinst, miljoner euro	0,3	-1,0	-2,7	-0,1	1,8
Nettovinst, miljoner euro	-4,4	-8,9	-7,9	-5,2	-3,3
Nettovinst/total inkomst (procent)	-23,4	-58,4	-51,1	-24,9	-16,5
Avkastning på materiella anläggningstillgångar	-9,2	-23,7	-32,0	-20,9	-13,2
Bruttoförelingsvärde per fulltidsekvivalent (tusen euro)	22,0	18,7	17,4	26,5	24,0

Källa: *The 2013 Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet, Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF)*

3.7 Miljömärkning

I syfte att informera om och garantera konsumenter att produkter producerats på ett miljömässigt, och för vissa märkningar även socialt och hållbart sätt finns olika miljömärkningar på marknaden. Än så länge finns inga gemensamma bestämmelser på EU-nivå för denna märkning. Det har dock beslutats att kommissionen till den 1 januari 2015 ska utreda möjligheten att inrätta ett system på unionsnivå och särskilt fastställande av eventuella minimikrav för ett EU-miljömärke.

Under senare år har konsumenternas efterfrågan ökat på certifierade produkter, vilket påverkar beredningsindustrin. Detta är särskilt tydligt i Sverige men även i Holland och Tyskland. Enligt beredningsindustrin är det svårt att sälja produkter som inte är certifierade, vilket sätter press på primärproducenterna.

I avsnittet beskriver vi några av de vanligast förekommande miljömärkningarna för fiskeri- och vattenbruksprodukter i Sverige.

3.7.1 Marine Stewardship Council (MSC)

MSC är en internationell organisation som utformat standarder för uthålligt fiske samt för spårbarhet för fisk och skaldjur. Standarderna bygger på tredjepartsgranskningar som utförs av oberoende MSC-ackrediterade certifieringsorgan.

I juni 2014 fanns det 237 fisken i världen som certifierats enligt MSC:s miljöstandard för ett välskött och uthålligt fiske. Vid samma tillfälle fanns 98 fisken runt om i världen som genomgick granskning för att bli certifierade. Enligt MSC:s Årsrapport 2012/13 uppgick den globala marknaden för MSC-certifierad fisk till ett årligt värde på 3,5 miljarder USD i detaljhandelsledet. Över 23 000 MSC-

produkter fanns tillgängliga i 91 länder i juni 2014. Vid samma tid var fler än 2 600 företag spårbarhetscertifierade och omkring 8 procent av all vildfångad fisk och skaldjur var certifierad enligt MSC standard.

De fisken som är certifierade i Sverige idag framgår av tabell 14. Tidigare var även makrill från Atlantens nordöstra bestånd certifierat. I mars 2012 drogs emellertid detta fiskes certifikat in eftersom samtliga villkor för certifiering inte var uppfyllda. Certifieringen kan dock återupptas, utan en fullständig granskning, förutsatt att bristerna åtgärdas enligt MSC.

Utöver de fisken som idag är certifierade befinner sig ett antal svenska fisken under granskning, exempelvis sill och skarpsill från Östersjön, havskräfta från Skagerrak och Kattegatt, Nordhavsräka från Skagerrak och det norska djuphavet, Siklöja från Bottenviken samt skarpsill från Skagerrak och Kattegatt.

Tabell 14. MSC-certifierade svenska fisken

MSC certified Swedish fisheries

	Certifieringsår	Art	Område	Fiskeredskap
SPFPO, Nordsjösill	2008	Sill	Norra och mellersta Nordsjön från Norges sydvästkust till Shetlandsöarna och Skottlands nordöstra kust	Snörpvad
Fiskbranschen, torsk från Östersjöns östra bestånd	2011	Torsk	Östra Östersjön	Trål med trålbord, flyttrål, ryssja och långrev
Hjälmarens gösfiske	2006	Gös	Hjälmarens	Ryssja och bottengarn
SSPO, Blåmusslor	2014	Blåmussla	Skagerrak och Kattegatt, ICES subdivision IIIa	Repodlat

Källa: MSC, egen bearbetning

3.7.2 Aquaculture Stewardship Council (ASC)

Aquaculture Stewardship Council (ASC) bildades år 2010 av WWF och IDH (Dutch Sustainable Trade Initiativ). Det är ett certifierings- och märkningsprogram för vattenbruksprodukter som garanterar att produkterna är producerade på ett miljömässigt och socialt hållbart sätt.

Det finns idag 76 godkända vattenbruksanläggningar i 11 länder som är ASC-certifierade. De producerar pangasius, lax och tilapia. Merparten av anläggningarna ligger i Vietnam. Ytterligare 35 vattenbruksanläggningar är under granskning. Dessa producerar musslor, pangasius, lax, räkor, tilapia och öring. Utöver de länder som redan idag har godkända anläggningar granskas anläggningar i Peru, Chile, Kanada, Danmark och Italien.

Det finns över 1 000 produkter som är godkända av ASC. Dessa säljs i 37 länder. I Sverige finns 63 godkända produkter (32 st Pangasius, 2 st Tilapia och 29 st lax). Flest godkända produkter finns i Nederländerna (215 st), Schweiz (154 st) och Tyskland (149 st).

Utöver vattenbruksanläggningarna certifierar ASC även aktörer inom distributionskedjan för att garantera att levererade produkter kommer från de certifierade anläggningarna. I mars 2014 fanns 319 certifierade leverantörer. Merparten av dessa leverantörer fanns inom EU.

3.7.3 KRAV

KRAV är en hållbarhetsmärkning för Sverige, som omfattar både jordbruksprodukter samt fiskeri- och vattenbruksprodukter. I maj 2014 hade KRAV 51 fiskare i sin certifiering och fyra vattenbruk var certifierade i KRAV:s system. KRAV godkänner också alla produkter från vattenbruk som är certifierade enligt EU:s regelverk för ekologisk produktion.

152 artiklar var registrerade hos KRAV under COICOP-kod 1131, fisk och skaldjur. Fisk och skaldjur förekommer också i andra COICOP-koder, som t ex barnmat. Produkterna är tillgängliga både för dagligvaruhandeln och storkök. Försäljningsvärdet för KRAV-märkt fisk och skaldjur var 2013:

- konserverat: 5 miljoner kr,
- färskt: 5 miljoner kr,
- fryst: 60 miljoner kr.

Värdena avser central rapportering, exklusive lösvikt och storköksgrossister.

I KRAV:s marknadsrapport från 2013 konstateras att försäljningen av KRAV-certifierad fisk och skaldjur fortsätter att öka. Störst är ökningen inom restaurang och storhushåll men även detaljhandeln ökar. Försäljningsökningen förklaras delvis av nylanseringar men även av att försäljningen av etablerade produkter har ökat. Värde tillväxten under 2014 rapporteras vara minst lika god som under 2013.

4 EU-marknaden

Kapitlet inleds med en beskrivning av produktionen av fiskeri och vattenbruksprodukter i EU. Därefter följer avsnitt om EU:s handel och prisutvecklingen i unionen. Kapitlet avslutas sedan med ett avsnitt om strukturutvecklingen inom fisket och inom vattenbruket.

4.1 Produktion i EU

EU producerar ungefär 6 miljoner ton fiskeri- och vattenbruksprodukter årligen och svarar därmed för 3,4 procent av den globala produktionen⁶.

Under perioden 2000 till 2009 har EU:s produktion av viltfångad fisk och skaldjur minskat med en fjärdedel medan produktionen från vattenbruket varit relativt oförändrad. Det betyder att en allt högre andel av EU:s totala produktion av fisk och skaldjur härrör från vattenbruket.

Tabell 15. EU:s produktion av fiskeri- och vattenbruksprodukter, miljoner ton levande vikt
EU production of fishery and aquaculture products, in million tonnes live weight

	Fångst, milj ton levande vikt	förändring jämfört med föregående år, procent	Vattenbruk ⁷ , milj ton levande vikt	förändring jämfört med föregående år, procent	Total produktion, milj ton levande vikt	förändring jämfört med föregående år, procent
2000	6,79	-1,2	1,40	-2,1	8,19	1,3
2001	6,92	1,9	1,38	-0,9	8,05	1,4
2002	6,32	-8,6	1,27	-8,2	7,59	-8,6
2003	5,89	-6,8	1,34	5,6	7,23	-4,7
2004	5,87	-0,3	1,29	-3,7	7,18	-0,7
2005	5,64	-4,0	1,26	-2,6	6,90	-4,0
2006	5,45	-3,4	1,28	1,8	6,73	-2,4
2007	5,18	-5,0	1,31	1,8	6,49	-3,7
2008	5,17	-0,1	1,25	-4,2	6,43	-0,9
2009	5,07	-2,1	1,30	4,0	6,37	-0,9
2010	4,94	-2,4				

Källa: Eurostat

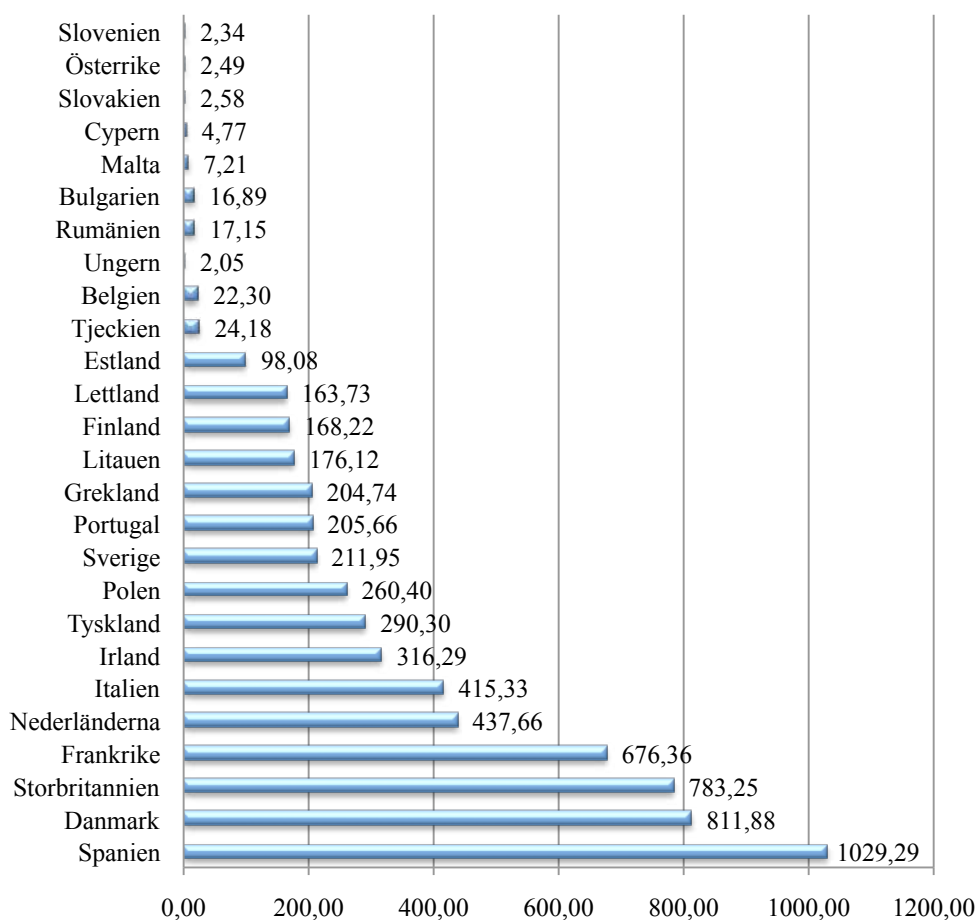
Orsaken till att produktionen av fiskeriprodukter successivt minskat under den aktuella tioårsperioden beror inte på en minskad efterfrågan utan på att tillgången på fisk i EU:s fiskevatten minskat.

⁶ The EU Fish Market, 2014 edition, European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products

⁷ Uträknad som restpost för åren 2002-2010

De största producentländerna inom EU sett till volym är Spanien, Danmark, Storbritannien och Frankrike. De svarar tillsammans för cirka 50 procent av EU:s produktion av fiskeri- och vattenbruksprodukter.

Medlemsländernas andel av produktionen har varit relativt stabil över åren. Det beror åtminstone delvis på att nationella fiskekvoter, som reglerar en stor del av fisket, fördelas enligt en princip om relativ stabilitet som innebär att medlemsländernas andel av den totalt tillgängliga kvantiteten för EU hålls oförändrad. Vattenbruket regleras emellertid inte genom motsvarande produktionsbegränsningar.

Figur 20. EU:s produktion av fiskeri- och vattenbruksprodukter 2009 landfördelat, tusen ton levande vikt

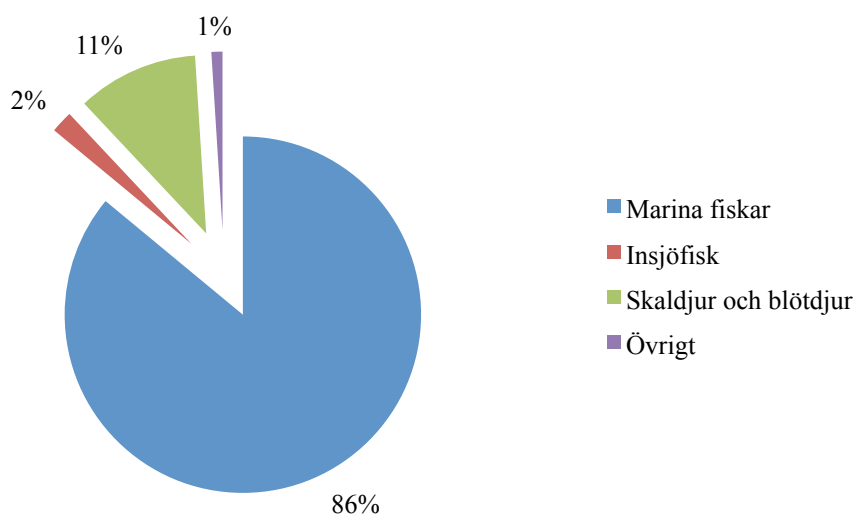
EU production of fishery and aquaculture products 2009 per member state, in thousand tonnes live weight

Källa: Eurostat

4.1.1 EU:s produktion av fiskeriprodukter

EU:s fångst av fisk och skaldjur tas huvudsakligen från nordöstra Atlanten, östra centrala Atlanten och Medelhavet. Dessa fångstområden svarade 2009 för 70 procent, 10 procent respektive 9 procent av den totala fångsten.

Av diagrammet nedan framgår att merparten av EU-fångsten utgörs av marina fiskar. Strax över tio procent består av skaldjur och blötdjur, exempelvis räkor och havskräftor. Runt två procent fångas i insjöar.

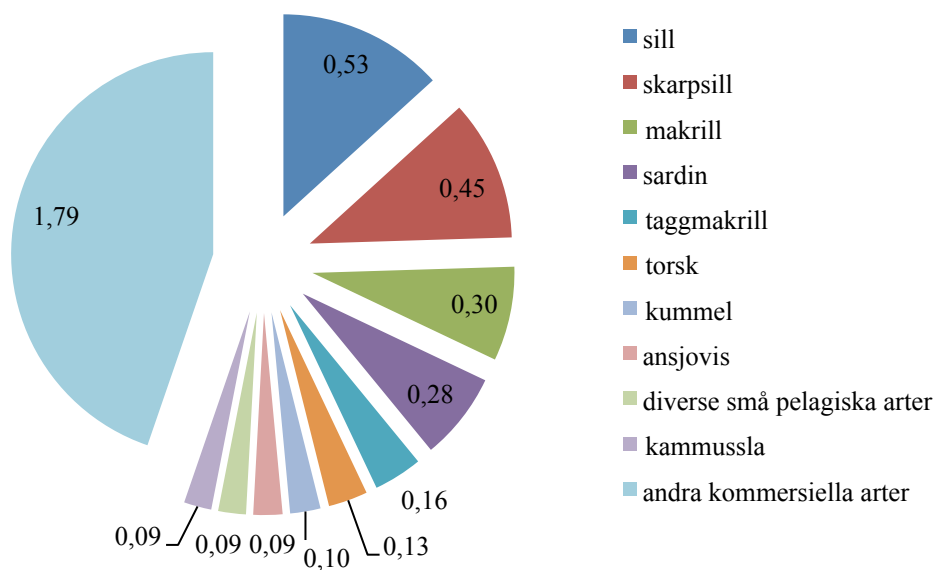
Figur 21. EU:s fångst 2009 fördelat på typ

EU catches in 2009 by type

Källa: Eurostat

Inom EU landas framförallt pelagisk fisk, det vill säga fisk som rör sig i stim och inte gömmer sig på botten eller invid kusten. Sill, skarpsill, makrill, sardiner och taggmakrill är exempel på pelagiska arter och 2011 svarade de tillsammans för 43 procent den totala kvantitet på 4 miljoner ton som landades inom EU.

Sett till värdet på den landade fångsten är fördelningen mellan olika arter mer jämn. Räkor, makrill, kummel, havskräfta och sjötunga svarade vardera för 5 procent av det totala landningsvärdet 2011 på 6,75 miljarder euro. Torsk hamnade på sjätte plats med 4 procent.

Figur 22. De huvudsakliga kommersiella arterna som landats inom EU under 2011, miljoner ton levande vikt

The main commercial species landed in the EU in 2011, million tonnes of live weight

Källa: *The EU Fish Market, 2014 edition, European Market Observatory for Fishery and Aquaculture Products*

4.1.2 EU:s produktion av vattenbruksprodukter

Globalt sett har vattenbruksproduktionen ökat kraftigt, men inom EU har produktionen varit relativt stabil. 2009 svarade vattenbruket för tjugo procent av EU:s produktion av fisk- och skaldjur.

Hälften av EU:s produktion från vattenbruket utgjordes 2009 av skaldjur och blötdjur. Drygt 30 procent var sötvattenfisk och resterande kvantitet saltvattenfisk.

Produktionen inom vattenbruket domineras i EU av Spanien, Frankrike och Storbritannien, vilka också är stora fiskerationer. Dessa tre länder svarade under 2009 för knappt 55 procent av den producerade volymen och ungefär 50 procent av det producerade värdet inom EU. Inom vattenbruket är även Italien en viktig aktör med ca 12 procent av den producerade volymen.

Tabell 16. EU:s produktion från vattenbruk 2009 landfördelat

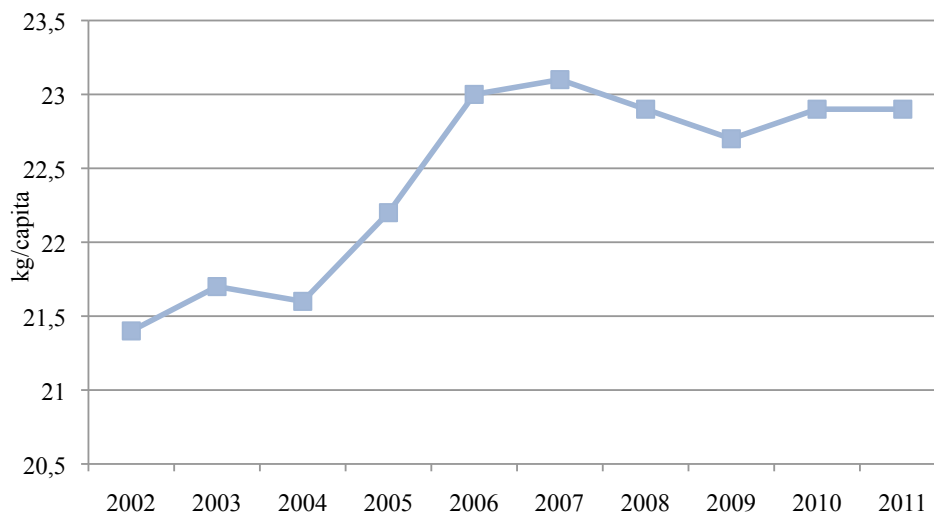
EU production of aquaculture products 2009 per member state

	Vattenbruks- produktion, ton	Procentuell andel	Värde, tusen euro	Procentuell andel
Belgien	576	0,04	4 035	0,12
Bulgarien	7 912	0,61	19 513	0,60
Cypern	3 356	0,26	16 464	0,51
Danmark	34 131	2,62	88 240	2,72
Estland	654	0,05	2 235	0,07
Finland	13 627	1,05	39 582	1,22
Frankrike	236 438	18,16	697 965	21,50
Storbritannien	196 603	15,10	540 741	16,66
Grekland	121 971	9,37	397 791	12,25
Irland	47 212	3,63	104 271	3,21
Italien	162 325	12,47	474 863	14,63
Lettland	517	0,04	1 115	0,03
Litauen	3 428	0,26	6 655	0,21
Malta	5 619	0,43	47 057	1,45
Nederländerna	55 561	4,27	84 109	2,59
Polen	36 503	2,80	76 373	2,35
Portugal	6 727	0,52	34 064	1,05
Slovakien	823	0,06	1 766	0,05
Slovenien	1 308	0,10	3 069	0,09
Spanien	268 565	20,63	396 739	12,22
Sverige	8 540	0,66	18 436	0,57
Rumänien	13 131	1,01	16 990	0,52
Tjeckien	20 071	1,54	39 267	1,21
Tyskland	39 957	3,07	94 240	2,90
Ungern	14 171	1,09	26 495	0,82
Österrike	2 141	0,16	13 879	0,43
Totalt	1 301 866	100,00	3 245 953	100,00

Källa: Eurostat

4.2 Konsumtion i EU

Konsumtionen av fisk och skaldjur har inom EU har under de senaste tio åren ökat med 7 procent och ligger runt 23 kg/capita och år.

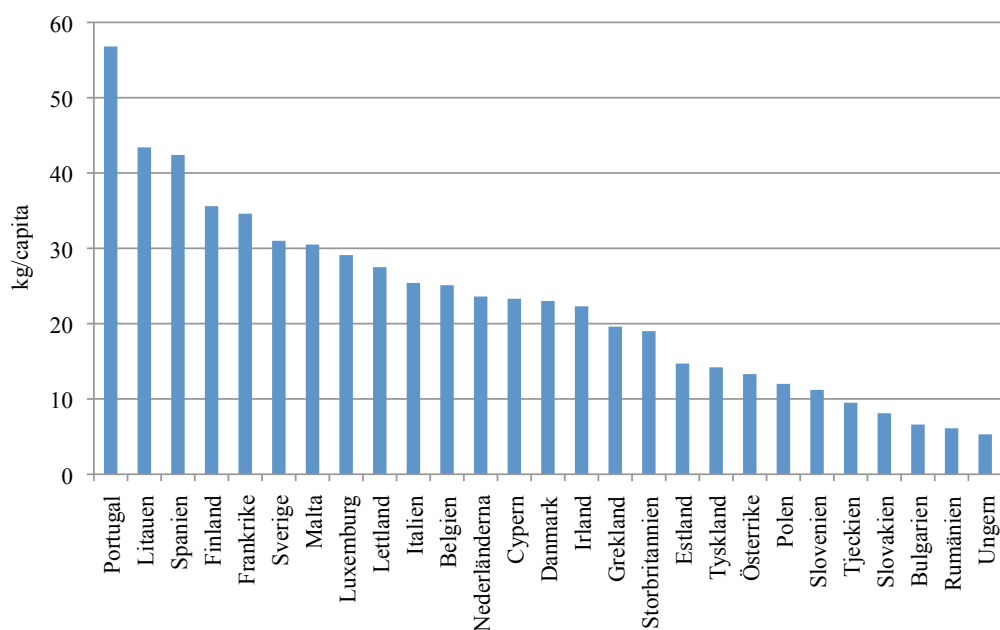

Figur 23. Konsumtion av fisk och skaldjur inom EU-27, kg per person och år

Annual per capita consumption of seafood in EU-27 in 2009

Källa: FAO, FAOSTAT

Konsumtionen av fisk och skaldjur skiljer sig åt mellan EU:s medlemsländer. Av diagrammet nedan framgår att konsumtionen är hög i flera av medlemsländerna runt Medelhavet och låg i många av de östeuropeiska medlemsländerna. Konsumtionsvanorna skiljer sig även åt med avseende på hur fisken är serverad. I södra Europa är det vanligt att fisken tillagas och serveras hel medan det i norra Europa är vanligare att fisken serveras som filé.

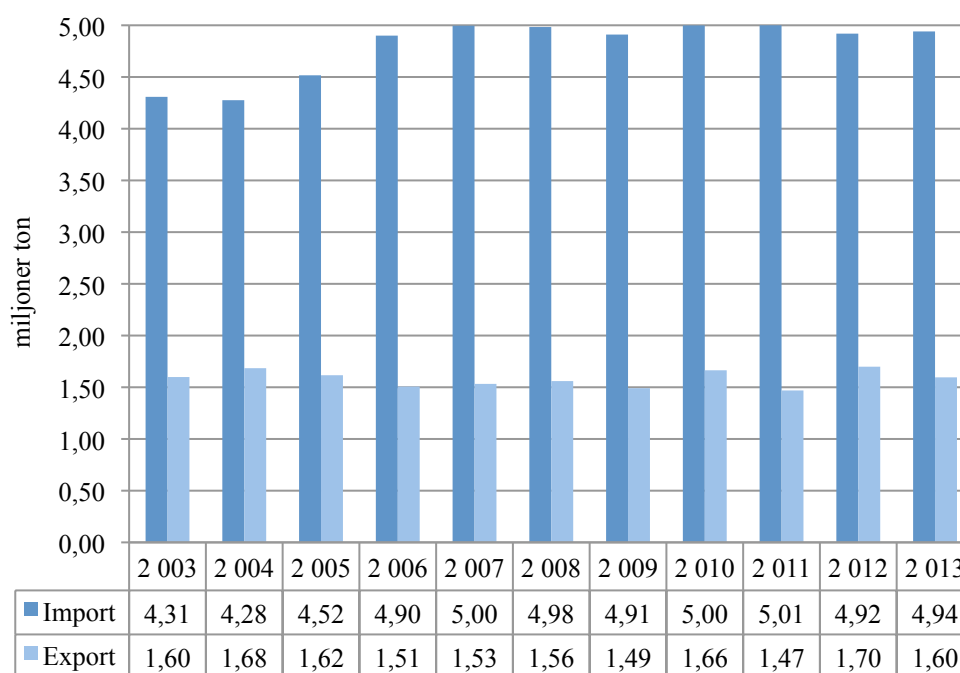
Figur 24. Konsumtion av fisk och skaldjur 2011 per medlemsland, kg per person och år
Annual per capita consumption of seafood in 2011 per member country

Källa: FAO, FAOSTAT

4.3 EU:s handel

EU är nettoimportör av fisk och fiskprodukter. I runda tal importeras ungefär sextio procent av den fisk och de skaldjur som konsumeras från länder utanför EU. Importen sker delvis med tullförmån, både inom ramen för kvoter och utan kvantitativ begränsning.

Den exporterade kvantiteten har varit relativt stabil under den senaste tioårsperioden. Under 2004 till 2006 skedde en viss ökning av importen men därefter har den legat stabil runt fem miljoner ton.

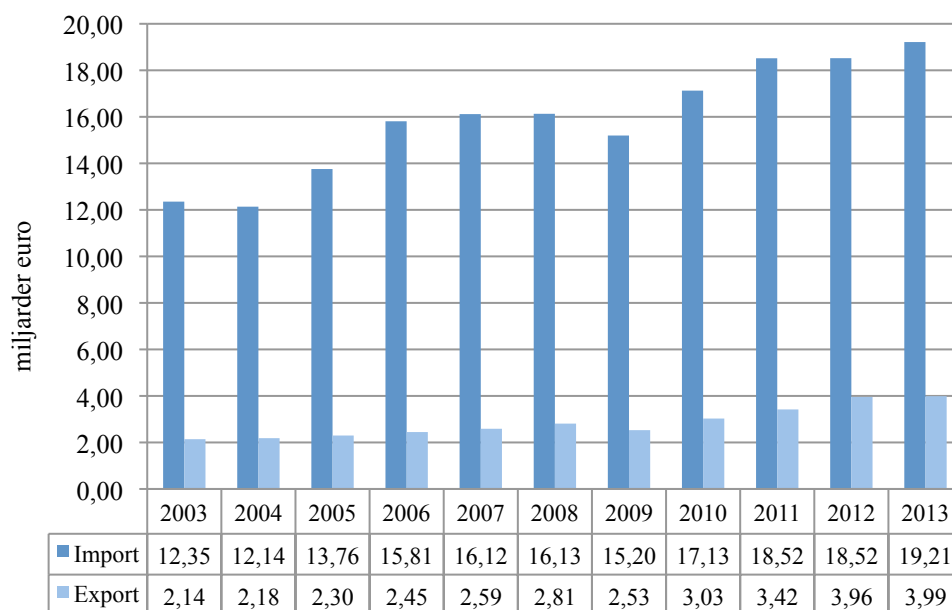

Figur 25. EU-28s import och export av fisk, kräft-, och blötdjur samt varor därav (SITC03), miljoner ton

EU-28 imports and exports of fish, crustaceans and molluscs and products thereof (SITC 03), million tons

Källa: Eurostat

Det totala värdet på såväl importen som exporten har stigit successivt under de senaste tio åren. Även om värdet på exporten ökat mest procentuellt sett (+86 procent jämfört med 55 procent för importen) så har värdet på importen ökat mest i absoluta tal (6 861 miljoner euro jämfört med 1 850 miljoner euro). Det betyder att EU:s handelsunderskott för fisk och skaldjur ökat med närmare 50 procent på tio år från 10 214 miljoner euro till 15 225 miljoner euro.

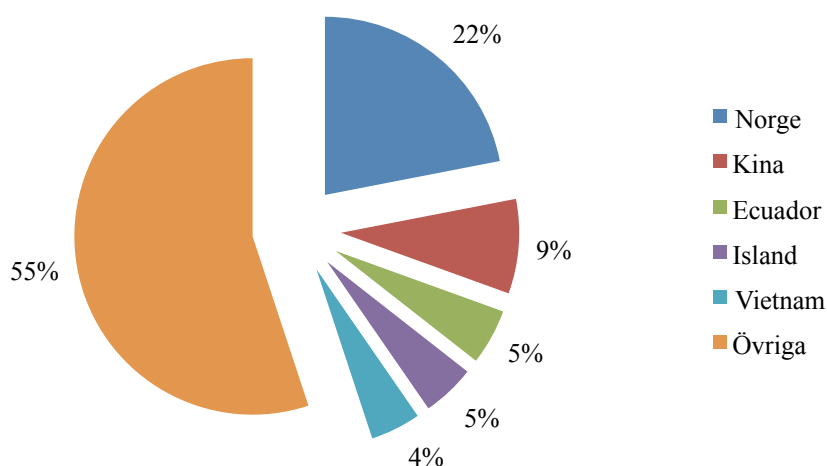

Figur 26. EU-28s import och export av fisk, kräft- och blötdjur samt varor därav (SITC 03), miljarder euro

EU28 imports and exports of fish, crustaceans and molluscs and products thereof (SITC 03), EUR billion

Källa: Eurostat

Norge är den största leverantören av fiskeri- och vattenbruksprodukter till EU. Sett till det genomsnittliga värdet av den årliga importen mellan 2011-2013 stod Norge för cirka 20 procent.

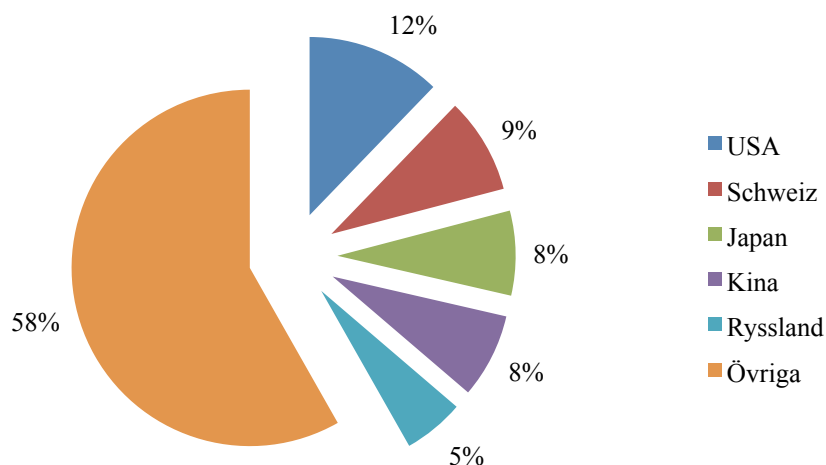

Figur 27. EUs genomsnittliga import av fisk-, kräft- och blötdjur under 2011-2013 fördelat på de värdemässigt största leverantörländerna

EU average imports of fish, crustaceans and molluscs in 201-20131 distributed among the most important supplier countries in terms of value

Källa: Eurostat

De fem viktigaste mottagarländerna för EU:s export av fiskeri- och vattenbruksprodukter är USA, Schweiz, Japan, Kina och Ryssland i nämnd ordning. Tillsammans importerar de cirka 40 procent av EU:s export sett till värdet. En del av denna export kan ha producerats i länder utanför EU, till exempel Norge, och enbart transiterats genom EU. Det kan noteras att tre av de främsta mottagarländerna (USA, Schweiz och Japan) kan betraktas som högprismarknader.

Figur 28. EUs export av fisk-, kräft- och blötdjur 2011 fördelat på de värdemässigt största mottagarländerna

EU average exports of fish, crustaceans and molluscs in 2011-2013 distributed among the most important destinations in terms of value

Källa: Eurostat

Över 50 procent av importen till EU 2013 utgjordes av färsk, kyld eller fryst fisk både volym- och värdemässigt. Den näst viktigaste produktgruppen var färska och kylda blötdjur (se tabell 17).

Tabell 17. EU:s import av fisk- kräft- och blötdjur 2013

EU imports of fish, crustaceans and molluscs in 2013

	1 000 ton	Procentuell andel	Milj euro	Procentuell andel
Fisk, färsk, kyld el fryst	2 903	59	9 887	51
Fisk, saltad, torkad el rökt	159	3	686	4
Kräft- och blötdjur färska o kylda	988	20	4 415	23
Fisk-, kräft- och blötdjur beredda el konserverade	892	18	4 229	22
Totalt	4 942	100	19 218	100

Källa: Eurostat

EU:s export domineras av export av färsk, kyld eller fryst fisk både mätt i volym och i värde.

Tabell 18. EU:s export av fisk- kräft- och blötdjur 2013

EU exports of fish, crustaceans and molluscs in 2013

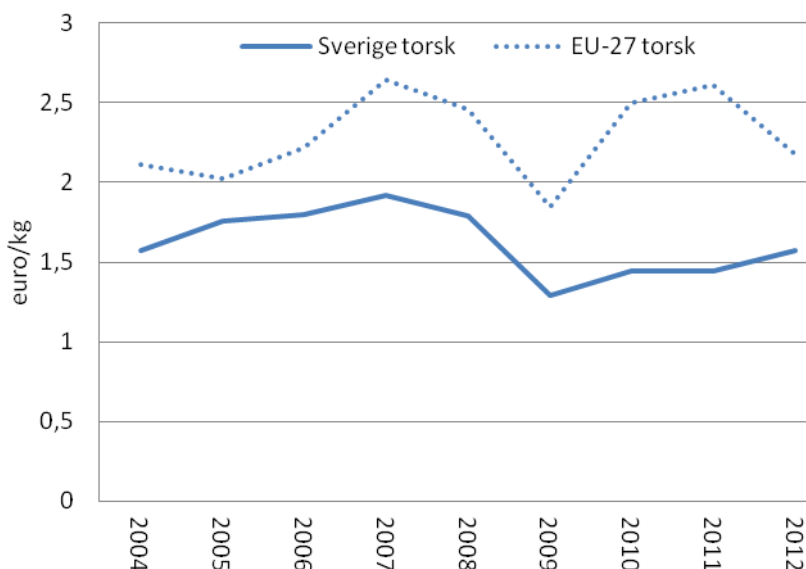
	1 000 ton	Procentuell andel	Milj euro	Procentuell andel
Fisk, färsk, kyld el fryst	1 279	80	2 634	66
Fisk, saltad, torkad el rökt	33	2	247	6
Kräft- och blötdjur färska o kylda	1 09	7	440	11
Fisk-, kräft- och blötdjur beredda el konserverade	1 78	11	677	17
Totalt	1 600	100	3 998	100

Källa: Eurostat

4.4 EU:s priser

Inom EU fiskas och odlas en rad arter som inte produceras inom det svenska fisket eller vattenbruket. I detta avsnitt har vi valt att enbart redovisa EU:s prisutveckling för ett par arter som är vanliga inom det svenska fisket och vattenbruket.

Avräkningspriset på den torsk som fångas av svenska fiskare är lägre än det genomsnittliga avräkningspriset inom EU. Det beror åtminstone delvis på att den torsk som fångas i Östersjön är mindre än den torsk som fångas i Nordsjön och att den därmed ger lägre betalt.

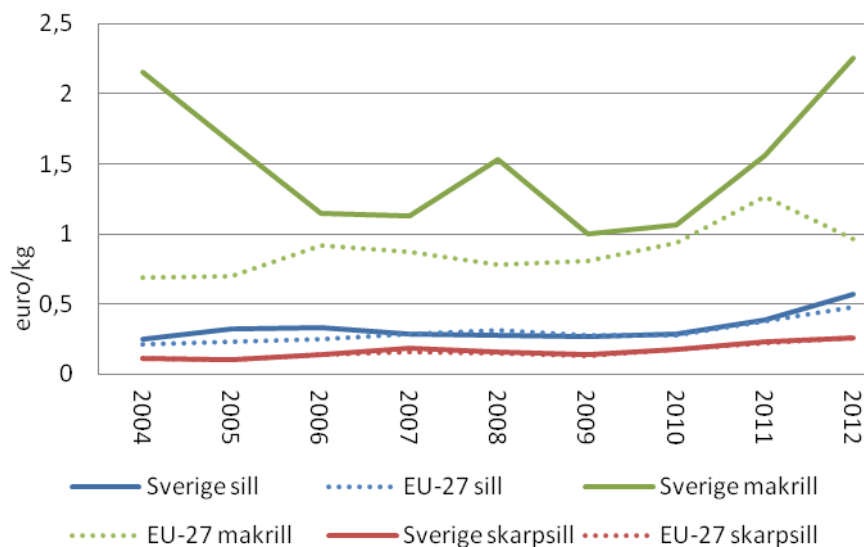

Figur 29. Avräkningspris för torsk inom Sverige och uträknat som ett genomsnitt för EU-27, euro/kg

Producer price in Sweden and average producer price within EU-27 concerning cod, euro/kg

Källa: Eurostat

De svenska pelagiska fiskarna verkar på en internationell marknad och av diagrammet nedan framgår att det svenska avräkningspriset för sill och skarpsill i stort sett överensstämmer med det genomsnittliga priset inom EU. När det gäller makrill kan det högre svenska avräkningspriset bero på att Sverige har en relativt liten fångstkotov och att en större andel av den fångade makrillen kan avsättas på färskvarumarknaden och därmed betinga ett högre pris.

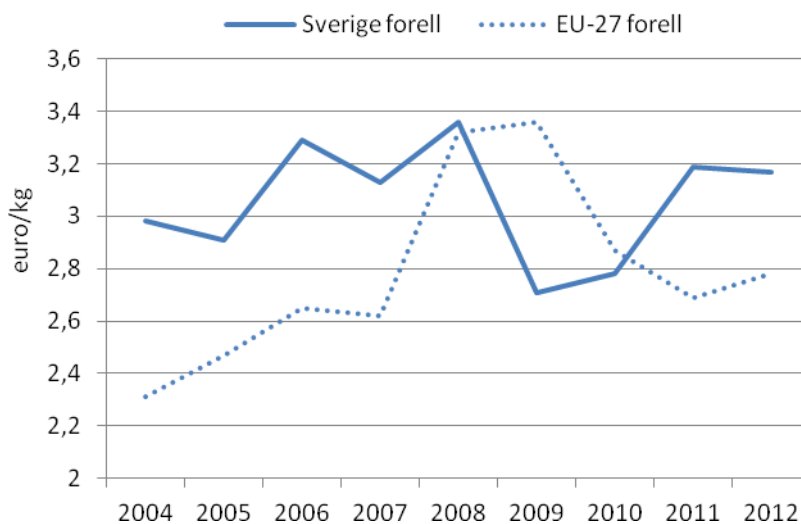

Figur 30. Avräkningspris för sill, skarpsill och makrill i Sverige och uträknat som ett genomsnitt för EU-27, euro/kg

Producer prices in Sweden and average producer price within EU-27 concerning herring, sprat, and mackerel, euro/kg

Källa: Eurostat

Inom det pelagiska fisket står sill för en stor andel av det totala fångstvärdet och priset för sill har mer än fördubblats under 2004-2012. Makrill är en annan viktig art inom gruppen. Priset på makrill har dock inte uppvisat någon entydig trend. Sett till gruppen som helhet noteras en stigande trend från en låg nivå.

Figur 31. Avräkningspris för odlad öring i Sverige och uträknat som ett genomsnitt för EU-27, euro/kg

Producer prices in Sweden and average producer price within EU-27 concerning trout produced from aquaculture, euro/kg

Källa: Eurostat

Det genomsnittliga avräkningspriset för fisket inom EU-27 uppvisar ingen gemensam trend. För laxartade fiskar och bläckfisk har avräkningspriset stigit successivt under den redovisade tioårsperioden men för andra arter har priset fluktuerat över perioden. Högst avräkningspriser har kräftdjuren genererat följt av laxartad fisk, plattfisk, och bläckfisk. Lägst pris har de pelagiska arterna och gruppen diverse akvatiska produkter betingat.

Sett till värdet av fångsten är de pelagiska och bottenlevande arterna samt gruppen annan marin fisk de viktigaste produktgrupperna. Bland de bottenlevande arterna betingar bl.a. kummel högst pris. Den största prisuppgången under perioden noteras däremot för mindre kungsfisk

Inom gruppen annan marin fisk har avräkningspriset ökat successivt för flera arter som exempelvis Picarel (+ 165 procent), Guldsparid och Sanktpersfisk (+30 procent). Det genomsnittliga priset för hela gruppen minskade emellertid mellan 2006-2010 för att därefter vända uppåt igen. Prisnedgången förklaras av en prisminskning för biprodukter.

När det gäller vattenbruket svarar de laxartade fiskarna för det högsta produktionsvärdet totalt sett. Det genomsnittliga avräkningspriset för denna grupp har ökat under 2004-2012 bortsett från en tillfällig minskning 2009-2010. Inom gruppen är det framförallt priset på lax som ökat under perioden (+63 procent) men även priset på öring och övriga laxartade fiskar har ökat (+20 procent resp. +6 procent).

Inom gruppen annan marin fisk svarar guldsparid och havsabborre för högst produktionsvärde. Det genomsnittliga avräkningspriset på guldsparid har fluktuerat över tid. Så har även varit fallet för havsabborre men under de senaste fyra åren (2009-2012) har avräkningspriset för denna art ökat med närmare 20 procent.

En annan viktig vattenbruksprodukt är musslor och då framförallt blåmusslor och andra närbesläktade musslor. Det genomsnittliga avräkningspriset för denna grupp har fluktuerat över tioårsperioden. Noteras kan dock att priset på ostron stigit med närmare 80 procent.

Inom gruppen insjöfisk är karp en viktig art som står för en stor andel av det totala produktionsvärdet. Priset på karp har minskat över tioårsperioden vilket slår igenom på det genomsnittliga avräkningspriset för gruppen som helhet.

4.5 Strukturen inom EU:s fiskeri- och vattenbrukssektor

Inom EU fanns den 1 januari 2013 ungefär 80 000 fiskefartyg. Det stora flertalet av dessa fartyg (över 75 procent) finns inom fem medlemsländer. Störst antal fartyg har Grekland vars andel av EU:s fiskeflotta uppgår till 20 procent. Även kapaciteten hos EU:s fiskeflotta, mätt som bruttotonnage eller motorstyrka, är huvudsakligen koncentrerad till ett fåtal medlemsländer.

När det gäller kapaciteten är dock Grekland en blygsam aktör. I stället är det Spanien som svarar för störst andel av EU:s totala bruttotonnage med knappt 24 procent följt av Storbritannien med drygt 12 procent och Italien och Frankrike med vardera runt 10 procent. Sett till motorstyrkan svarar Italien och Frankrike för störst andel med runt 16 procent vardera följt av Spanien på 14 procent. Sverige är en liten aktör i sammanhanget, både sett till antalet fiskefartyg och till flottans kapacitet.

Tabell 19. Antal fiskefartyg och dess kapacitet inom EU:s medlemsländer, 1 januari 2013

Number of fishing vessels and their capacity within EU member countries, 1 January 2013

Land	Antal fartyg	Andel procent	Bruttotonnage GT	Andel procent	Motorstyrka KW	Andel procent
Grekland	16 032	19,9	79 667	4,9	462 014	7,4
Italien	12 766	15,8	165 214	10,1	1 010 078	16,4
Spanien	10 115	12,5	384 788	23,6	872 530	14,0
Portugal	8 276	10,3	99 836	6,1	366 303	5,9
Frankrike	7 145	8,9	168 343	10,3	999 345	16,0
Storbritannien	6 412	7,9	200 876	12,3	805 663	12,9
Finland	3 241	4,0	16 370	1,0	170 681	2,7
Danmark	2 743	3,4	65 177	4,0	230 131	3,7
Bulgarien	2 366	2,9	7 061	0,4	61 366	1,0
Irland	2 247	2,8	65 174	4,0	197 641	3,2
Tyskland	1 552	1,9	64 239	3,9	147 314	2,4
Sverige	1 394	1,7	30 642	1,9	173 408	2,8
Estland	1 360	1,7	15 157	0,9	46 570	0,7
Cypern	1 075	1,3	4 253	0,3	45 706	0,7
Malta	1 042	1,3	7 992	0,5	76 543	1,2
Nederländerna	848	1,1	145 271	8,9	331 300	5,3
Polen	798	1,0	33 399	2,0	81 944	1,3
Lettland	715	0,9	33 789	2,1	51 203	0,8
Rumänien	195	0,2	608	0,0	6 153	0,1
Slovenien	174	0,2	623	0,0	8 808	0,1
Litauen	148	0,2	27 187	1,7	34 389	0,6
Belgien	83	0,1	15 053	0,9	47 554	0,8
Totalt	80 727	100,0	1 630 719	100,0	6 236 644	100,0

Källa: EU:s flottregister

EU har problem med överfiske vilket inneburit ett politiskt tryck på att minska flottkapaciteten. Inom EU finns stöd för att skrota fiskefartyg. Enligt EU:s lagstiftning får den totala flottkapaciteten inte öka. Om offentliga medel används för att finansiera skrotning av fiskefartyg får motsvarande kapacitet inte ersättas.

Av tabellen nedan framgår att antalet fartyg minskat med 12 procent mellan 2005 och 2013. Under samma period har flottans kapacitet mätt som bruttotonnage minskat med 23 procent.

Tabell 20. Utveckling av antalet fiskefartyg inom EU och dess kapacitet

Development of the number of fishing vessels in the EU and their capacity

År	Antal fartyg	Bruttotonnage GT	Motorstyrka KW
2004	88 217	1 912 594	7 135 143
2005	91 921	2 105 273	7 503 819
2006	88 989	2 021 405	7 278 904
2007	89 971	1 970 077	7 174 203
2008	88 019	1 927 349	7 009 700
2009	85 608	1 871 378	6 821 720
2010	84 367	1 816 950	6 670 296
2011	83 597	1 744 531	6 523 869
2012	82 048	1 686 868	6 360 835
2013	80 727	1 630 739	6 236 642

Källa: EU:s flottregister

Inom EU varierar storleken på fiskefartygen stort. Flertalet av EU:s fiskefartyg är dock under 12 meter, men dessa svarar endast för en mindre andel av den totala kapaciteten mätt som bruttotonnage.

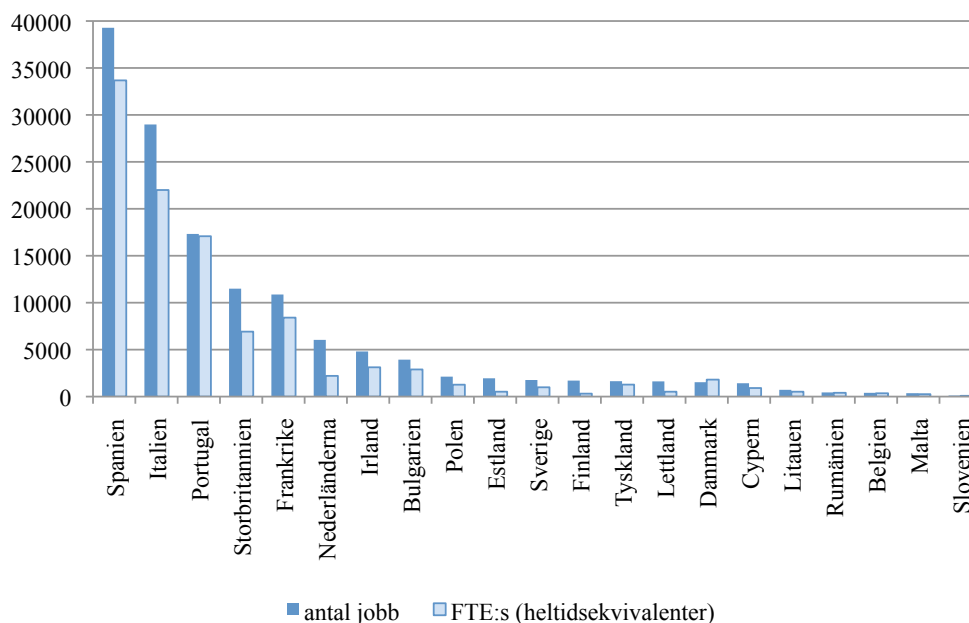
Tabell 21. Kapaciteten på EU:s fiskeflotta fördelat på längdkategori, lägesbeskrivning 1 september 2011

EU fishing fleet capacity by length category, situation as at 1 September 2011

Längd meter	Antal fartyg	Bruttotonnage GT	Motorstyrka KW
0-6	26 419	20 808	310 969
6-12	43 098	153 215	2 081 137
12-18	7 041	161 785	984 899
18-24	3 408	254 796	900 202
24-30	1 731	243 936	632 953
30-36	597	145 177	314 430
36-45	441	175 087	411 140
45-60	121	105 029	179 123
60-75	75	126 553	218 827
>75	83	309 790	367 009

Källa: *Facts and figures on the Common Fisheries Policy, Basic statistical data, 2012 edition, European Commission*

År 2010 sysselsattes 138 500 personer inom EU:s fiskeflotta (exklusive Grekland) vilket motsvarade 105 700 personer angivet som fulltidsekvivalenter. Spanien var det medlemsland som hade flest antal personer sysselsatta inom fiskeflottan med knappt 40 000 personer (ca 33 700 FTE) följt av Italien med närmare 30 000 personer (ca 22 000 FTE). Noteras kan att Danmark som svarar för ungefär 15 procent av den fångade kvantiteten endast har cirka en procent av det totala antalet sysselsatta inom EU:s fiskeflotta.

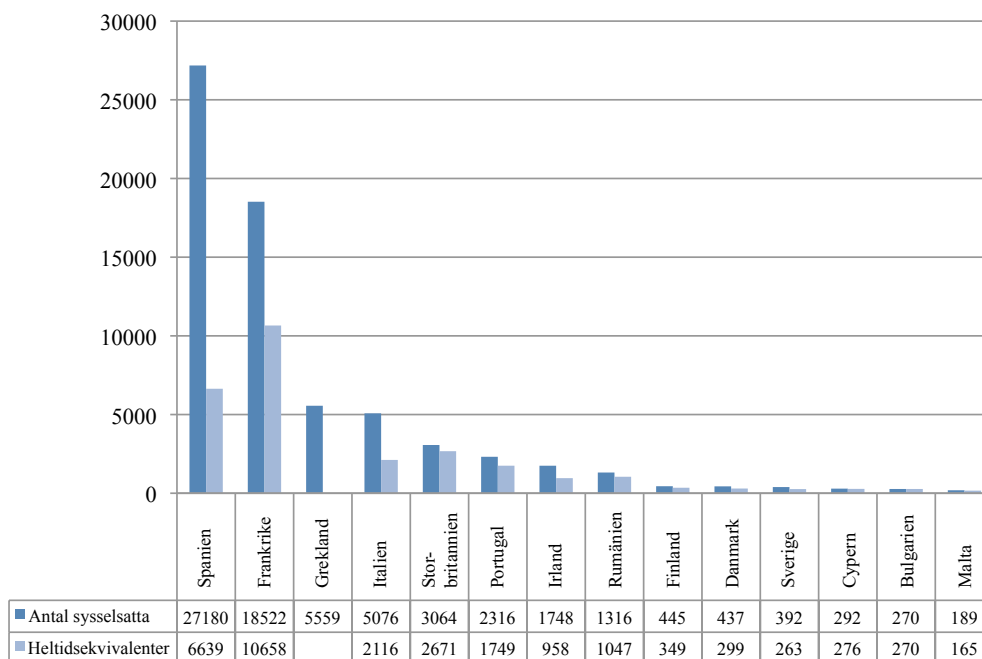

Figur 32. Antal jobb inom EU:s fiskeflotta, 2010

Number of jobs in the EU fishing fleet, 2010

Källa: *The 2012 Annual Economic Report on the EU Fishing fleet (STECF-12-10)*, European Commission, JRC Scientific and Policy Report

Det marina vattenbruket inom EU genererar över 31 000 heltidstjänster (undantaget Belgien, Lettland och Litauen för vilka data saknas). Flest antal arbetstillfällen skapar det marina vattenbruket i Spanien, Storbritannien och Grekland.

Figur 33. Antal sysselsatta inom EU:s vattenbruk 2011

Employment within EU's aquaculture sector 2011

Källa: *JRC Scientific and Policy Reports, The Economic Performance of the EU Aquaculture Sector (STECF 13-29)*

5 Världsmarknaden

Fiskeri- och vattenbrukssektorn verkar i en allt mer globaliserad värld. Enligt uppgift från FAO hamnar så mycket som 37 procent av den fisk som produceras (mätt som levande vikt) på den internationella marknaden. Produkterna kan fångas eller odlas av ett land, beredas i ett annat och konsumeras i ett tredje.

EU:s andel av den totala produktionen av fisk och skaldjur i världen uppgick 2011 till 3,4 procent⁸. EU hamnade därmed på femte plats bland producentländerna. När det gäller utgifter för inköpt fisk och skaldjur hamnade EU emellertid på första plats.

5.1 Global produktion av fiskeri och vattenbruksprodukter

5.1.1 Utvecklingen av den totala produktionen

Den totala fångsten av fisk har varit relativt konstant under den senaste 10-årsperioden (tabell 22). Största fångsten under denna period var 2011 med nästan 93,5 miljoner ton och den lägsta fångsten var 2003 med drygt 88 miljoner ton. Det finns heller inte någon tydlig trend utan förändringen av fångstvolymen har varierat mellan åren från – 3,0 procent till + 5,1 procent.

För vattenbruk ser utvecklingen mycket annorlunda ut. Produktionen har ökat varje år. Mellan 2002 och 2010 ökade produktionen med 23,1 miljoner ton, vilket motsvarar en ökning med nästan 63 procent.

Sammantaget innebär detta att den totala fiskproduktionen ökade med 21 miljoner ton mellan 2002 och 2010. Ökningen för denna period kan helt förklaras med en ökning av produktionen av vattenbruksprodukter.

⁸ EUMOFA, The EU Fish Market, 2014 Edition

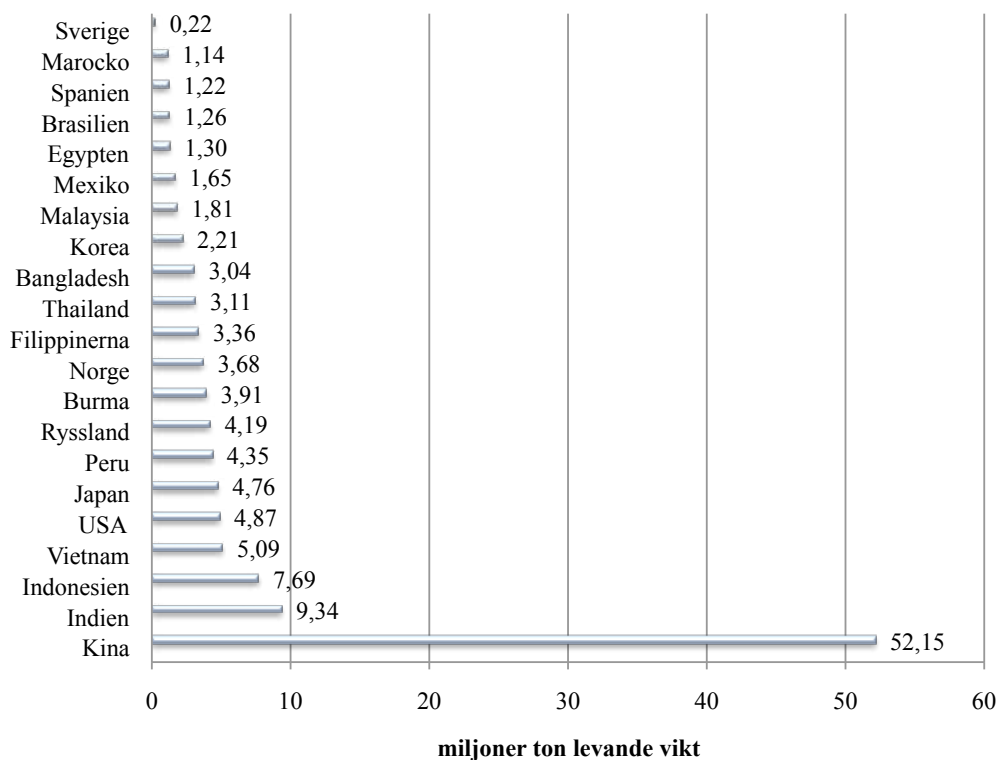
Tabell 22. Global produktion av fiskeri- och vattenbruksprodukter

World production of fishery and aquaculture products

	Fångst, miljoner ton levande vikt	Procentuell förändring jämfört med föregående år	Vattenbruk, miljoner ton levandevikt	Procentuell förändring jämfört med föregående år	Total produk- tion, miljoner ton levande vikt	procentuell förändring jämfört med föregående år
2002	91,04		36,79		127,83	
2003	88,28	-3,0	38,92	5,8	127,20	-0,5
2004	92,74	5,0	41,91	7,7	134,65	5,9
2005	92,48	-0,3	44,30	5,7	136,77	1,6
2006	90,22	-2,4	47,29	6,8	137,51	0,5
2007	90,74	0,6	49,94	5,6	140,68	2,3
2008	90,07	-0,7	52,95	6,0	143,02	1,7
2009	90,02	-0,1	55,71	5,2	145,73	1,9
2010	88,97	-1,2	59,88	7,5	148,84	2,1
2011	93,49	5,1	-	-	-	-

Källa: FAO

Kina är den överlägset största producenten av fisk och skaldjur. Landet ansvarar för mer än en tredjedel av den globala produktionen. Under 2010 följdes Kina av tre andra asiatiska länder, Indien, Indonesien och Vietnam och på femte plats USA (Figur 34). Värt att notera var att Peru under 2010 fångade anmärkningsvärt lite fisk beroende på en liten fångst av Anchoveta. Ett annat år än 2010 hade Peru varit den tredje eller fjärde största fiskproducenten i världen. Norge ligger på tionde plats och Spanien, som är den största fiskproducenten i EU, ligger först på 19 plats i världen.

Figur 34. Produktion av fiskeri- och vattenbruksprodukter 2010, viktiga producentländer och Sverige, miljoner ton levande vikt

Production of fishery and aquaculture products 2010, 20 principal producers and Sweden, in million tonnes live weight

Källa: FAO

5.1.2 Utvecklingen av det globala fisket

En avgörande fråga för hur mycket som fiskas är storleken på fiskbestånden. Det marina fisket expanderade från en fångst på 16,8 miljoner ton 1950 till 86,4 miljoner ton 1996. Därefter har de marina fångsterna stabiliserats runt 80 miljoner ton. För 2011 uppskattade FAO att 29 procent av fiskbestånden är överfiskade, 61 procent av dem utnyttjas maximalt och 10 procent är underutnyttjade. Förutom att öka produktionen från underutnyttjade bestånd finns det potential att öka produktionen av de överutnyttjade bestånden om de tillåts återhämta sig och därefter fiskas på ett hållbart sätt.

Många bestånd i inlandsfisket bedöms också vara överutnyttjade. När det gäller inlandsfisket finns även andra hot mot bestånden, t.ex. miljöförstöring och reglering av vattendrag.

I det marina fisket är nordvästra Stilla havet det viktigaste fiskeområdet. Av all marin fisk kommer 26 procent från detta område. Näst viktigast är sydöstra Stilla havet (15 procent) och på tredje plats kommer västra centrala Stilla havet (11 procent).

Fiskets utveckling har varierat mellan havsområden. I t.ex. Nordostatlanten, Nordvästatlanten, Medelhavet och Svarta havet är fångsterna avtagande. I östra och västra Indiska oceanen samt västra centrala Stilla havet är fångsterna stigande.

I den viktigaste fångstregionen nordvästra Stilla havet har fångsterna varierat under senare år.

Tabell 23. Fångster för de 20 största producentländerna och Sverige 2002-2011, miljoner ton levande vikt

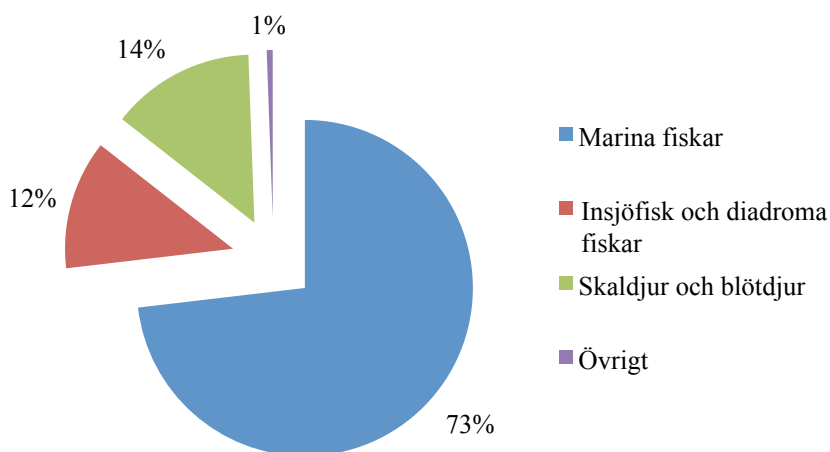
Catches by the principal producers and Sweden 2002-2011, million tonnes live weight

Land	2002	2007	2008	2009	2010	2011	Procentuell andel av global fångst 2011
Kina	14,17	14,66	14,79	14,92	15,42	15,77	16,9
Peru	8,77	7,21	7,39	6,91	4,26	8,25	8,8
Indonesien	4,32	5,04	5,0	5,10	5,38	5,71	6,1
USA	4,94	4,77	4,35	4,22	4,43	5,15	5,5
Indien	3,74	3,86	4,1	4,07	4,69	4,30	4,6
Ryssland	3,23	3,48	3,38	3,87	4,07	4,25	4,6
Japan	4,37	4,28	4,30	4,09	4,07	3,76	4,0
Burma	1,28	2,24	2,49	2,77	3,06	3,33	3,6
Chile	4,27	3,82	3,55	3,45	2,68	3,06	3,3
Vietnam	1,80	2,07	2,14	2,28	2,41	2,50	2,7
Filippinerna	2,03	2,50	2,56	2,60	2,61	2,36	2,5
Norge	2,74	2,38	2,43	2,52	2,68	2,28	2,4
Thailand	2,84	2,30	1,87	1,87	1,81	1,86	2,0
Korea	1,69	1,87	1,96	1,86	1,73	1,75	1,9
Bangladesh	1,10	1,49	1,56	1,82	1,73	1,60	1,7
Mexiko	1,45	1,47	1,58	1,61	1,53	1,57	1,7
Malaysia	1,28	1,39	1,40	1,40	1,43	1,38	1,5
Island	2,13	1,40	1,28	1,14	1,06	1,14	1,2
Spanien	0,88	0,82	0,92	0,92	0,97	1,0	1,1
Marocko	0,92	0,88	1,0	1,16	1,14	0,96	1,0
Sverige	0,29	0,24	0,23	0,20	0,21	0,18	0,2
Totalt världen	91,04	90,74	90,1	90,02	88,97	93,49	100

Källa: FAO

Kina är den största fångstnationen med cirka 17 procent av den globala produktionen (tabell 23). Peru var 2011 den näst största producenten med knappt 9 procent av den globala produktionen. Sedan följer Indonesien, USA och Indien. De enda europeiska länder, undantaget Ryssland, som placerar sig på listan över de 20 största producenterna 2011 var Norge (12:e plats) Island (18:e plats) och Spanien (19:e plats).

Studerar man utvecklingen av fisket över tid kan man se en utveckling mot ökade fångster i Kina, Indonesien, Ryssland, Vietnam och Burma. Utvecklingen är däremot den motsatta i Chile och på Island liksom i Sverige.

Figur 35. Global fångst 2011 fördelat på grupper, levande vikt

World catch by type of catch, live weight

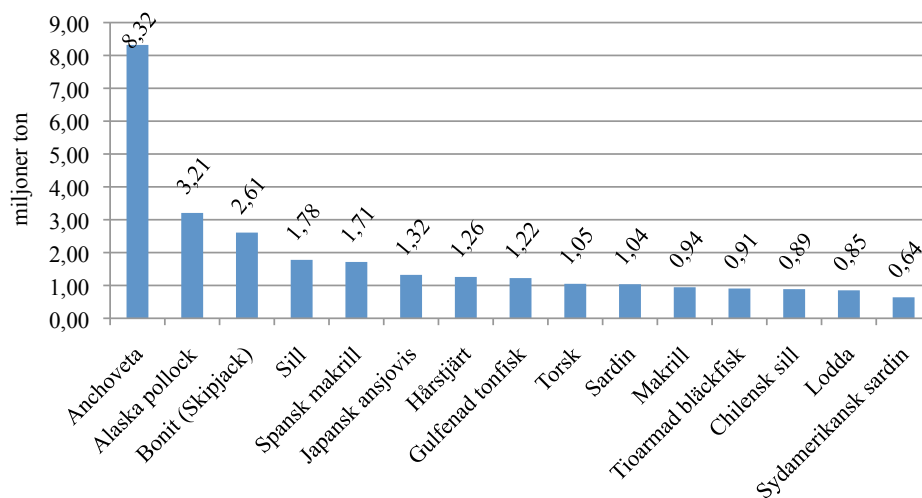
Not: Diadroma fiskar växlar mellan att leva i söt- och saltvatten.

Källa: FAO

Fångsten, uttryckt i levande vikt, av vildfångad fisk domineras av marina fiskar. Nästan tre fjärdedelar utgörs av dessa arter och 14 av de 15 mest fångade arterna är marina fiskar (figur 35). Den i särklass viktigaste arten, i volym, är anchoveta som fångas utanför Sydamerikas västkust (figur 36). Under 2011 fångades mer än 8 miljoner ton anchoveta, vilket som jämförelse är mer än 40 gånger så mycket fisk som fångades i Sverige totalt samma år. Den näst mest fångade fisken var Alaska pollock och därefter följer bonit (skipjack). På listan över de globalt mest fångade fiskarterna finns även några arter som är vanliga i svenska vatten, såsom sill, torsk och makrill.

Ungefär 14 procent av de globala fångsterna, uttryckt i vikt, utgörs av blötdjur och skaldjur (figur 35). Den mest fångade arten är tioarmad bläckfisk. Insjöfiskar och diadroma⁹ arter utgör 12 procent av den globala fångsten. Insjöfisket ökade med 30 procent mellan 2004 och 2010. Några studier anser att storleken på insjöfisket dessutom är underskattat. Den mest fångade arten är puckellax, ca 585 000 ton år 2011.

⁹ Fiskar som vandrar mellan salt och sött vatten.

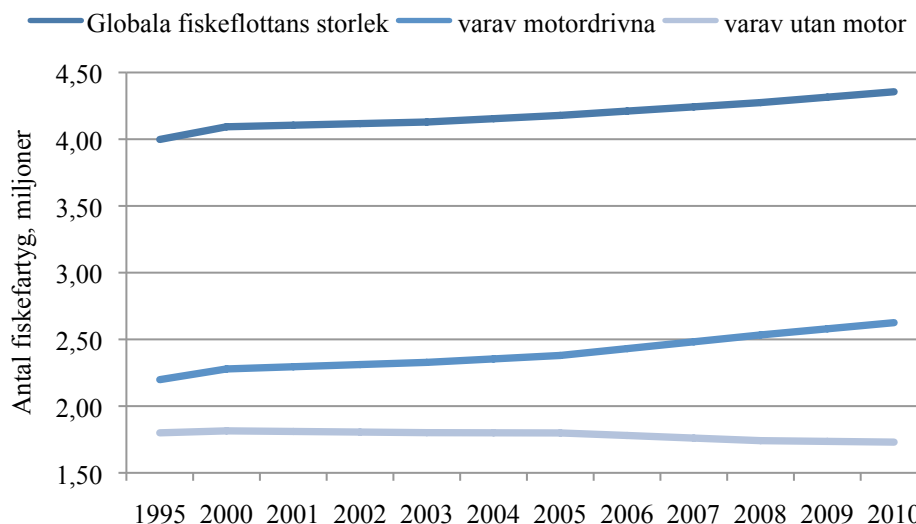

Figur 36. De femton viktigaste arterna som fångades av globalt under 2011, miljoner ton levande vikt

Capture production by principal species 2011, million tonnes live weight

Källa. FAO

Mellan 1995 och 2010 ökade antalet fiskefartyg med 337 000 eller 8 procent (figur 37). Det är antalet motordrivna båtar som har ökat medan antalet fartyg utan motor har minskat något. Av de motordrivna fartygen var drygt 85 procent kortare än 12 meter. Ungefär 3,2 miljoner fartyg fiskar marint medan motsvarande siffra för insjöfisket är 1,1 miljoner fartyg.

Figur 37. Utvecklingen av storleken på den globala fiskeflottan

Development of the number of fishing vessels

Källa: FAO

Den globala fiskeflottan är liksom fisket koncentrerat till Asien. FAO uppskattar att cirka 73 procent av fiskefartygen finns där. Enbart i Kina finns drygt en miljon fartyg och i Indonesien knappt trekvarts miljoner fartyg- (tabell 24). Bland OECD-länderna sticker framförallt den japanska fiskeflottan ut. Landets fiske är i volym mindre än USA:s, men antalet båtar är nästan fyra gånger så många, drygt 276 000 vilket kan jämföras med knappt 78 000 i USA. Görs jämförelsen med Norge blir kontrasten ännu större. Det japanska fisket är inte ens dubbelt så stort som det norska mätt i volym, men det finns över 40 gånger så många fartyg i Japan. Norge har 6 310 fartyg. Spanien, som fångar mest fisk i EU, har en fiskeflotta som uppgår till knappt 11 000 fartyg.

Tabell 24. Storlek på fiskeflottan i ett urval länder 2010

Fishing fleet in a selection of countries 2010

	Fartyg med motor	Fartyg utan motor	Totalt antal fartyg
Kina	675 170	390 475	1 065 645
Indonesien	418 869	323 500	742 369
Indien	133 286	104 055	237 341
USA	75 695	2 000	77 695
Peru	4 812	789	5 601
Japan	276 074		276 074
Burma	15 865	17 054	32 919
Chile	14 643	1 452	16 095
Norge	6 310		6 310
Island	1 625		1 625
Spanien	10 068	779	10 847
Danmark	2 705	121	2 826
Storbritannien	6 414	8	6 422
Frankrike	7 158	62	7 220
Sverige	1 369		1 369

Källa: FAO

5.1.3 Utvecklingen av den globala produktionen av vattenbruksprodukter

Kina är den överlägset största producenten av vattenbruksprodukter (tabell 25). Över 60 procent av den producerade volymen globalt kom däriifrån år 2010. Uttryckt i värde av produktionen kommer nästan 50 procent av produktionen från Kina. Uttryckt i volym följer sedan fem andra asiatiska länder, Indien (7,8 procent av den globala produktionen), Vietnam (4,5 procent), Indonesien (3,8 procent), Bangladesh (2,2 procent) och Thailand (2,1 procent). Först på sjunde plats kommer första icke-asiatiska land, Norge (1,7 procent). När det gäller andel av värdet av produktionen följs Kina även där av Indien (7,6 procent av värdet av den globala produktionen) och Vietnam (4,3 procent), men på fjärde plats ligger Norge (4,2 procent). Även i Chile och Japan är produktionen mer betydande uttryckt i värde än i volym. Ur ett globalt perspektiv är vattenbruksproduktionen i EU av

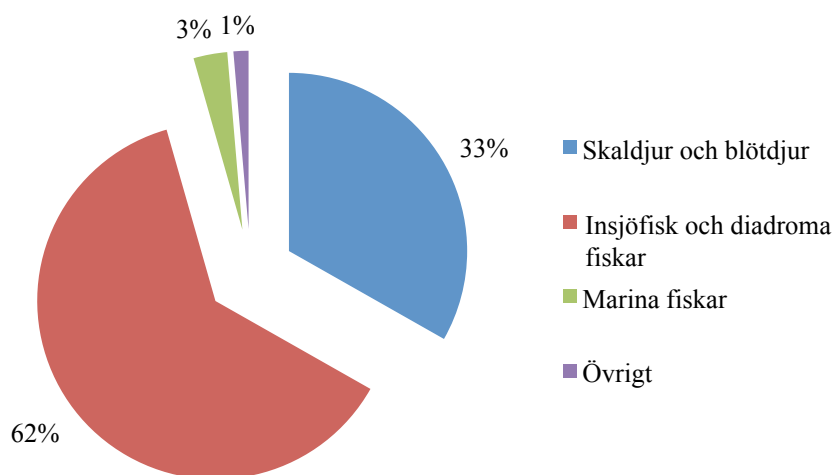
marginell betydelse. De två viktigaste producentländerna Spanien och Frankrike ansvarar vardera för ungefär 0,4 procent av världsproduktionen.

Tabell 25. Global produktion från vattenbruk 2010 fördelat på viktigaste produktionsländer
World production of aquaculture products 2010, major producers

	Vattenbruks- produktion, miljoner ton	Procentuell andel	Värde miljarder dollar	Procentuell andel
Kina	36,73	61,4	59,14	49,5
Indien	4,65	7,8	9,08	7,6
Vietnam	2,67	4,5	5,15	4,3
Indonesien	2,30	3,8	4,89	4,1
Bangladesh	1,31	2,2	2,84	2,4
Thailand	1,29	2,1	2,82	2,4
Norge	1,01	1,7	5,02	4,2
Egypten	0,92	1,5	1,55	1,3
Burma	0,85	1,4	0,96	0,8
Filippinerna	0,74	1,2	1,56	1,3
Japan	0,72	1,2	3,53	3,0
Chile	0,70	1,2	3,75	3,1
USA	0,50	0,8	1,02	0,9
Brasilien	0,48	0,8	0,95	0,8
Korea	0,48	0,8	1,48	1,2
Malaysia	0,37	0,6	0,84	0,7
Taiwan	0,31	0,5	1,12	0,9
Ecuador	0,27	0,5	1,25	1,0
Spanien	0,25	0,4	0,52	0,4
Frankrike	0,22	0,4	0,87	0,7

Källa: FAO

När det gäller vattenbruket dominerar produktionen av insjöfisk och diadroma fiskar volymmässigt (figur 38). Därefter följer produktion av blötdjur och skaldjur. Olika slags karpfiskar utgör över 40 procent av den totala produktionen och den mest odlade enskilda arten är gräskarp. Värdemässigt är vannamei-räka den viktigaste arten följt av lax.

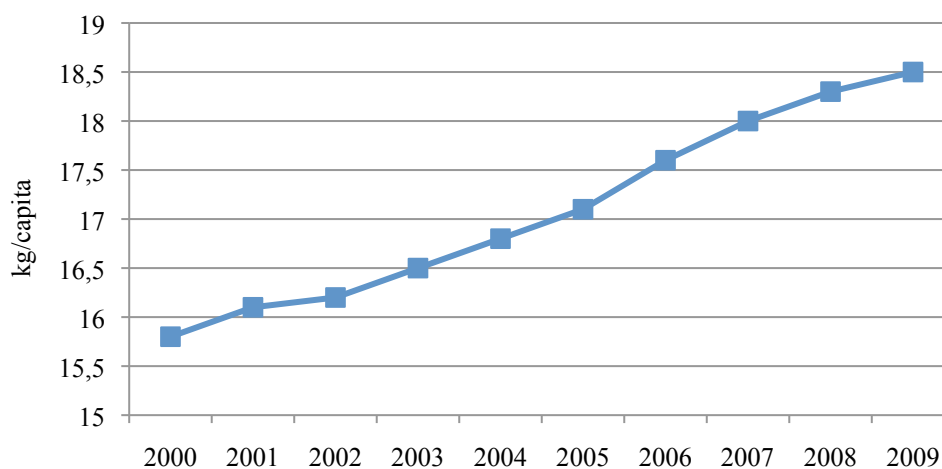

Figur 38. Global vattenbruksproduktion, fördelad på olika grupper 2010

Global aquaculture production by type of production 2010

Källa: FAO

5.2 Global konsumtion

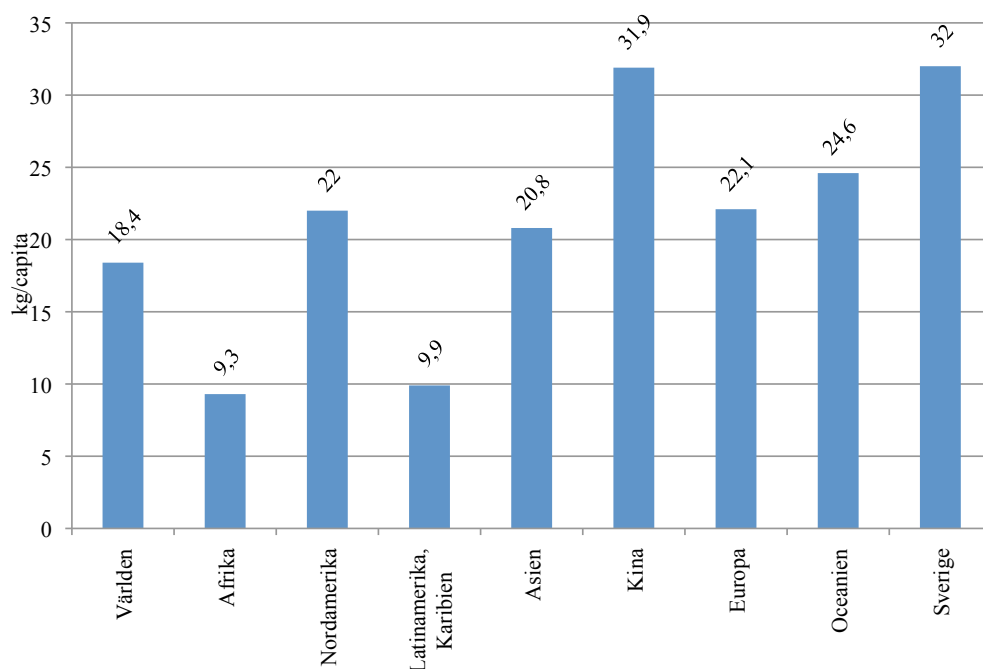

Figur 39. Global konsumtion av fisk- och skaldjur, levande vikt, kg per person och år

World consumption of fish and seafood, live weight, kilograms per person and year

Källa: FAO

Av fiskproduktionen går, enligt FAO, 86 procent till humankonsumtion medan 14 procent går till annat, företrädesvis fiskmjöl och fiskolja. Den genomsnittliga konsumtionen av fisk och fiskprodukter på global nivå är nästan 18,5 kilo per person och år. Mellan år 2000 och 2009 ökade den genomsnittliga globala konsumtionen med 2,7 kg eller 17 procent (figur 39). Fisk utgör i genomsnitt 16,5 procent av det globala intaget av animaliska proteiner och 6,4 procent av alla proteiner som konsumeras. FAO bedömer att 47 procent av den fisk och de fiskprodukter som äts kommer från vattenbruket.

Figur 40. Konsumtion av fisk och skaldjur 2010 per region och i Kina och Sverige, levande vikt, kg per person

Consumption of fish and fishery products in different regions, China and Sweden, per person 2010

Källa: FAO

Hur mycket fisk och fiskprodukter som konsumeras per person skiljer sig kraftigt åt mellan olika regioner (figur 40). Generellt är den genomsnittliga konsumtionen högre i regioner som domineras av OECD-länder, dvs. Oceanien, Nordamerika och Europa medan den är lägre i u-landsdominerade regioner. Den region som har högst genomsnittlig konsumtion av fisk och fiskprodukter är Oceanien med en genomsnittlig konsumtion på 24,6 kilo per år. De regioner som har lägst konsumtion är Afrika, där konsumeras i genomsnitt 9,3 kilo per år och Latinamerika och Karibien där det konsumeras 9,9 kilo per person och år. Den årliga fiskkonsumtionen i Kina, som uppgår till nästan 32 kilo per person och år, får ett kraftigt genomslag på den globala konsumtionen. Räknas inte Kinas konsumtion med i det globala genomsnittet skulle detta vara mer än tre kilo lägre. Årskonsumtionen av fisk i Sverige per person är 32 kilo, vilket är ungefär på samma nivå som den kinesiska konsumtionen per capita.

5.3 Världshandeln med fisk

En stor andel av fiskproduktionen når världsmarknaden. Baserat på volym nådde ungefär 38 procent av den producerade fiskvolymen de internationella marknaderna år 2010. Det totala värdet av exporten 2009 var knappt 96 miljarder US dollar (tabell 26). Det globala exportvärdet år 2009 var dock lägre än värdet både 2008 och 2010. Det sistnämnda året uppgick t.ex. värdet, enligt FAO, till drygt 109 miljarder US dollar.

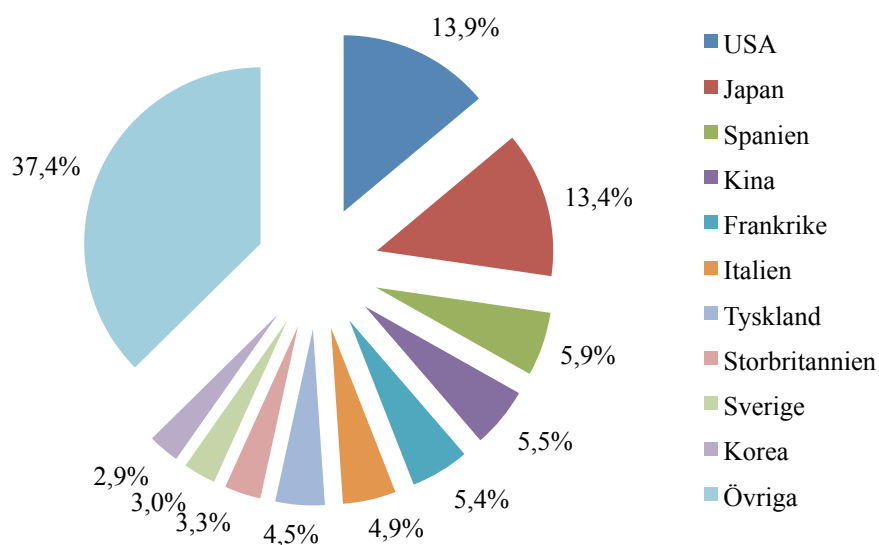
Tabell 26. Global export av fiskprodukter 2009 fördelad på grupper av djur
International export of fishery commodities 2009

	Vikt, milj ton	Procentuell andel	Värde, milj USD	Procentuell andel
Sötvattenfiskar	1,7	3,0	3,5	3,6
Diadroma fiskar ¹⁰	3,3	5,9	14,3	14,9
Marina fiskar	41,2	73,8	49,2	51,2
Skaldjur	4,3	7,7	19,8	20,7
Blötdjur	5,1	9,2	8,7	9,1
Övriga djur	0,2	0,4	0,4	0,4
Totalt	55,8	100,0	96,0	100,0

Källa: FAO

Uttryckt i volym är tre av fyra fiskar som exporteras globalt marina (tabell 26). Volymmässigt är blötdjur den näst mest exporterade produkten med drygt 9 procent av exporten och på tredje plats kommer skaldjur med knappt 8 procent av exporten. Värdet av exporten av marin fisk uppgick år 2009 till 49,1 miljarder US dollar, vilket motsvarar drygt 50 procent av det totala värdet av den globala fiskexporten. Exporten av marina fiskar utgör en större andel av volymen än av värdet. För exporten av skaldjur och av diadroma fiskar är förhållandet det omvända. När det gäller skaldjur var den globala exportandelen värdemässigt 21 procent vilket kan jämföras med en volymmässig andel om 8 procent. De diadroma fiskarna, bl.a lax, utgör nästan 15 procent av det globala exportvärdet, men utgör knappt 6 procent av den globala exportvolymen. De värdemässigt viktigaste produkterna var år 2009 räkor samt lax och öring. Deras andel av värdet uppgick till 15 procent respektive 14 procent.

¹⁰ Fiskart som vandrar mellan salt och sött vatten

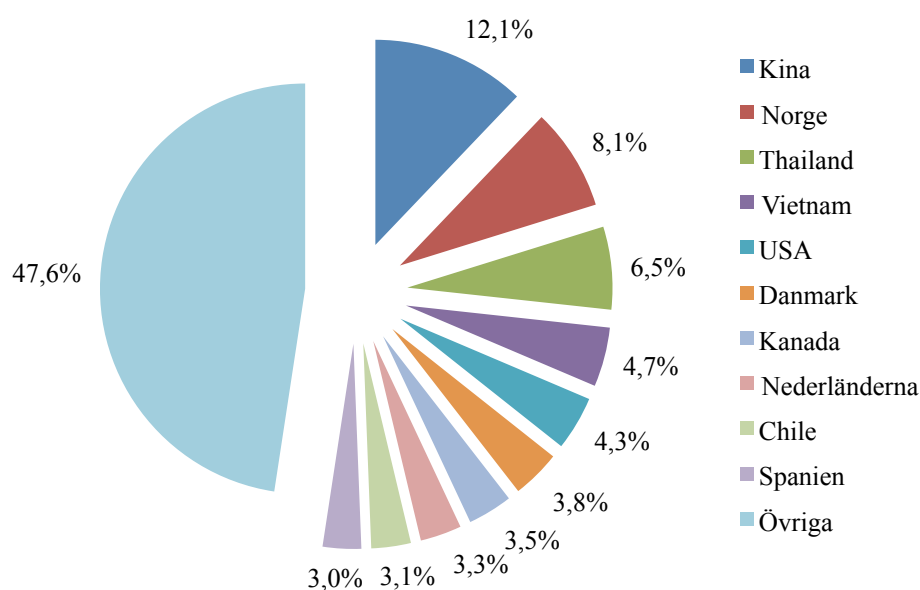

Figur 41. Import av fiskeprodukter 2010, 1000 USD fördelat på de värdemässigt största importörerna

Imports of fishery commodities by the major importers 2010, 1000 USD

Källa: FAO

Enligt FAO svarade i-länder för 76 procent av importen av fisk och fiskprodukter mätt i värde. Ungefär 40 procent av importen går till EU-länder. Exkluderas internhandeln inom EU blir siffran 26 procent. Tittar man istället på importen till enskilda länder så är de största importländerna USA och Japan, (figur 41). USA:s andel av den globala importen är knappt 14 procent och Japans drygt 13 procent. Det EU-land som har den värdemässigt största importen är Spanien. Landets andel av den globala importen är knappt 6 procent. Det enda icke-OECD-land som återfinns bland de största importländerna är Kina. Kinas andel av den globala importen är 5,5 procent. Värt att notera är också att Sverige var den tionde största importören 2010, men mycket av den fisk som importeras till Sverige vidare-exporteras till andra EU-länder. De 10 största importörerna ansvarade för drygt 60 procent av värdet av den globala importen.

Figur 42. Export av fiskeprodukter 2010, 1000 USD fördelat på de värdemässigt största importörerna

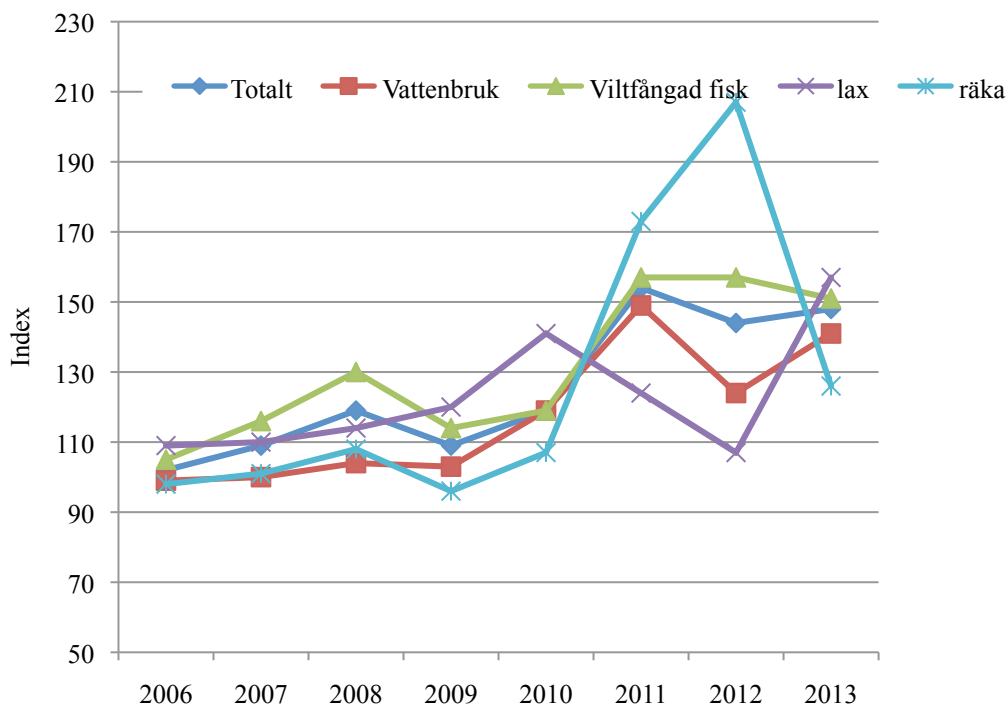
Exports of fishery commodities by the major exporters 2010

Källa: FAO

Den globala exporten av fiskprodukter är mer diversifierad än importen (figur 42). De 10 största exportländerna ansvarar gemensamt för drygt 50 procent av den globala exporten och det enskilt största exportlandet, Kina, för drygt 12 procent. De dominerande exportländerna är också mer jämnt fördelade mellan i- och u-länder. Det näst största exportlandet värdemässigt är Norge med 8,1 procent av den globala exporten och det sjätte största exportören är Danmark vars andel av den globala exporten är knappt 4 procent.

5.4 Priser

Priserna på fisk och skaldjur har stigit med nästan 50 procent sedan 2006 (figur 43). Framförallt steg priserna mellan 2010 och 2011. Olika segment av marknaden har emellertid utvecklats olika. Räkpriset fördubblades mellan 2010 och 2012, men sjönk kraftigt tillbaka 2013. Laxpriserna ökade successivt fram till 2010, men sjönk kraftigt under 2011 och 2012. Under 2013 har de däremot stigit till rekordnivåer.

Figur 43. FAO:s fiskprisindex 2006-2013 (2002-2004=100)

FAO Fish Price Indices 2006-13 (2002=2004=100)

Källa: FAO, FAO:s fiskprisindex bygger på uppgifter från Norwegian Seafood Council, Indexet är baserat på löpande priser CIF i de tre viktigaste importmarknaderna, Japan, USA och EU.

Under andra halvåret 2013 ökade priserna på fisk och skaldjur på grund av en fortsatt stark efterfrågan. Låg produktionstillväxt tillsammans med stark efterfrågan har drivit upp laxpriserna under 2013. Utbudet har påverkats av varierade landningar, kvotjusteringar och stora sjukdomsutbrott i vattenbruket. Räkproduktionen i Sydostasien har haft problem med sjukdomar och en svag efterfrågan på viktiga exportmarknader. Utbudet förväntas dock, enligt FAO, öka under 2014. Ett stort utbud av torsk ger låga torskpriser. Marknaderna för havsabborre och guldsparid har varit pressade på grund av den ekonomiska krisen i Sydeuropa. Det finns dock tecken på att situationen är på väg att förbättras under 2014. Minskad produktion kombinerat med ökad efterfrågan drev upp priserna på fiskmjöl och fiskolja till rekordnivåer under första halvåret 2013. Sedan dess har priserna sjunkit.

6 Beredningsindustrin

Beredningsindustrin är en stor användare av den fångade och odlade fisken och i detta avsnitt beskriver vi översiktligt beredningsindustrin i Sverige och Europa. Statistiken är sammanställd inom ramen för Sveriges nationella datainsamlingsprogram, som styrs av olika EU-förordningar (DCF, Data Collection Framework¹¹)

6.1 Sverige

Svensk fiskberedningsindustri är väldigt heterogen med små familjeföretag som bearbetar sina egna landningar och större företag med storskalig industriell produktion. Under 2012 fanns det totalt 334 företag som hade fiskberedning som antingen primär eller sekundär verksamhet. Av dessa hade 223 företag fiskberedning som huvudsaklig verksamhet och avsnittet fokuserar på dessa företag.

Tabell 27 visar att under den studerade perioden ökade antalet företag samtidigt som det totala antalet anställda minskade något (med vissa variationer under åren), liksom arbetsproduktiviteten till följd av ökade lönekostnader och lägre nettovinst.

Tabell 27. Struktur för svensk beredningsindustri

Structure of Swedish processing industry

	2008	2009	2010	2011	2012	Δ (2011-2012)	Δ (2008-2011)
Antal							
Företag	214	217	219	219	223	2%	4%
<=10 anställda	181	186	183	186	190	2%	5%
11-49 anställda	26	26	30	26	25	-4%	-4%
50-249 anställda	7	5	6	7	8	1 %	14%
Anställda							
Totalt	2 165	1 991	2 007	2 126	2 135	0 %	-1%
Män	1 187	1 116	1 112	1 202	1 215	1%	2 %
Kvinnor	978	875	895	924	920	0%	-6%
FTE	1 691	1 616	1 793	1 837	1 831	0%	3%
Indikatorer							
FTE/företag	8,3	8,0	8,3	8,4	8,2	-2%	-1%
Genomsnittlig lön (€)	43,9	39,3	45,4	48,3	50,2	4%	14%
Arbetsproduktivitet (tusen €)	54,1	50,7	58,0	59,09	66,9	13%	24%
Obetalt arbete (%)	1,3	2,8	0,0	0,0		0%	-100%

Källa: *The Economic Performance of the EU Fish Processing Industry (STECF – 13-31)*, EC Commission, JRC, Statistiska centralbyrån, egen bearbetning

¹¹ (Rådets förordning (EU) nr 199/2008, kommissionens förordning (EG) nr 665/2008, kommissionens beslut 2010/96/EG, Rådets förordning (EG) 861/2006, Kommissionens förordning (EG) 1078/2008.)

Precis som stora delar av fiskeflottan finns fiskberedningsindustrin längs Sveriges västra och södra kust. I kustområdena i Sotenäs kommun och Halland är bearbetningsindustrin en viktig källa till sysselsättning, eftersom annan anställning ibland kan vara svårt att hitta där.

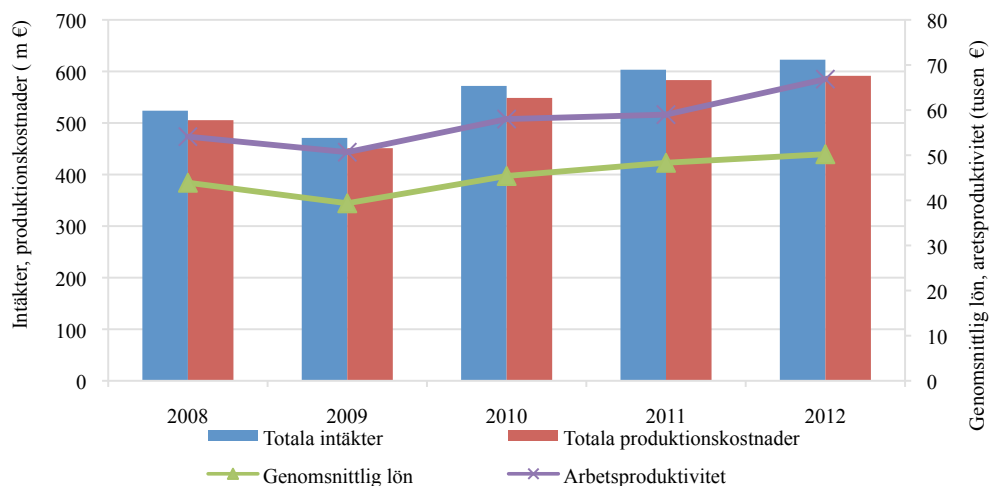
Den svenska beredningsindustrin producerar ett brett sortiment av färska, kyllda, konserverade och frysta produkter. Produkterna är huvudsakligen baserade på sill, sik, räkor och rom. Under de senaste åren har beredningsgraden ökat eftersom efterfrågan går mer mot produkter som är nästan redo att äta. Detta samtidigt som allt mindre hel fisk säljs.

6.1.1 Ekonomisk utveckling

Beredningsindustrins ekonomiska utveckling är starkt beroende av priserna på råvaror, som uppgick till knappt 60 procent av de totala driftskostnaderna under 2012. Branschen är också beroende av råvara av rätt kvalitet och kvantitet. Om ”rätt” råvara inte finns inom unionen måste branschen importera den från länder utanför EU. Noteras kan att de stora företagen importerar ungefär tre fjärdedelar av den totala råvaruanvändningen. Generellt är mindre företag mer beroende av lokala fångster och landningar medan större företag med industriell produktion är mer beroende av importerad råvara. Förutom prisutvecklingen påverkas branschens ekonomiska utveckling av växelkursutvecklingen och tillgången på tullkvoter.

Tabell 28. Ekonomisk utveckling i Sverige 2008-2012

Economic development in Sweden, 2008-2012

Källa: *The Economic Performance of the EU Fish Processing Industry (STECF – 13-31)*, EC Commission, JRC, Statistiska centralbyrån, egen bearbetning.

Både omsättningen och de totala intäkterna har ökat stadigt sedan 2001, med undantag för 2009 då den svenska kronan var svag i förhållande till euron. Mellan 2008 och 2012 ökade både omsättningen och de totala intäkterna med 18 respektive 19 procent. Under samma period ökade produktionskostnaderna med 17 procent, framför allt beroende på avsevärt högre råvarukostnader (som ökade med 32 procent) men även på högre lönekostnader (20 procent). Detta gjorde att

nettovinsten ökade mellan 2008 och 2012 med mer än 100 procent till 12,8 miljoner euro. Då råmaterialet står för mer än hälften av de totala produktionskostnaderna påverkas den ekonomiska utvecklingen starkt av dess utveckling. Beredningsindustrin vill inte få en negativ reaktion från konsumenterna om de alltför snabbt höjer sina egna priser, vilket innebär att de inte omedelbart kan kompensera för ökade råvarupriser vilket leder till en minskad vinst.

6.2 Europa

Även den europeiska fiskberedningsindustrin är hetrogen med en blandning av små familjeföretag och mycket stora företag med industriell produktion. Under den studerade perioden minskade det totala antalet företag med 2 procent, men noteras att antalet företag med mindre än 10 anställda ökade under samma period (se tabell 29). Data för 2012 för EU som helhet är ännu inte offentlig och därför kan vi endast publicera uppgifter fram till 2011.

Tabell 29. Struktur för europeisk fiskberedningsindustri

European fish processing industry sector overview, 2008-2011

	2008	2009	2010	2011
Antal				
Företag	3 402	3 415	3 376	3 344
<=10 anställda	1 758	1 779	1 798	1 850
11-49 anställda	1 088	1 139	1 091	1 016
50-249 anställda	476	416	408	400
>= 250 anställda	81	81	79	78
Anställda				
Totalt	100 756	97 823	97 353	97 720
Män	33 315	31 810	32 154	32 931
Kvinnor	44 750	43 227	43 387	43 141
FTE	113 365	109 478	108 937	109 412
Indikatorer				
FTE/företag	33,2	32,1	32,3	32,7
Genomsnittlig lön (tusen €)	27,9	28,9	29,0	29,0
Arbetsproduktivitet (tusen €)	54,6	55,7	62,3	55,7
Obetalt arbete (%)	7	7,4	7,4	6,6

Not: Belgien och Grekland saknas i sammanställningen, pga. bristande statistikunderlag

Källa: *The Economic Performance of the EU Fish Processing Industry (STECF – 13-31)*, EC Commission, JRC.

Flest företag inom fiskberedningsindustrin fanns det under 2011 i Spanien (513 st), följt av Italien (454 st) och Storbritannien (513 st). Antalet fiskberedningsföretag i Sverige motsvarade 6 procent av EU:s totala antal fiskberedningsföretag. När det totala antalet anställda studeras så återfinns även nu den största andelen i Spanien (18 procent) följt av Polen och Italien (16 procent). Motsvarande andel för Sverige var samma år 2 procent. Tyvärr finns ingen uppgift om det totala antalet anställda i Storbritannien.

6.2.1 Ekonomisk utveckling

Många länder i EU drabbades av den ekonomiska krisen under 2008, vilket påverkat beredningsindustrin. De totala intäkterna för den europeiska fiskberedningsindustrin (exklusive Grekland) uppgick till 29,4 miljarder € under 2011, vilket var 4 procent mer än 2008 och en procent mindre än 2010. De totala produktionskostnaderna (exklusive Grekland) uppgick till 26,4 miljarder 2011, vilket var en ökning med 2 procent jämfört med 2010.

Även den europeiska beredningsindustrin är starkt beroende av priserna på råvaror som uppgick till mellan 63 och 65% av de totala produktionskostnaderna under 2011. Den europeiska fiskberedningsindustrin importerar mycket råvara, vilket gör den känslig för utvecklingen på världsmarknaden också. Flera länder hoppas att den nya gemensamma fiskeripolitiken bidrar till en förbättring av fiskbestånden i EU så importberoendet kan minska. Under senare år har konsumenternas efterfrågan ökat på certifierade produkter, vilket påverkar beredningsindustrin. Detta är särskilt tydligt i Holland, Tyskland och Sverige.

Under 2011 uppgick förädlingsvärdet (GVA) till 6,3 miljarder € hela EU (exklusive Grekland). Beredningsindustrin i Storbritannien hade det högsta förädlingsvärdet i absoluta termer (26 % av EU), följt av Frankrike (22%) och Portugal (15%).

7 Fiskeripolitiken

Genom EU:s fiskeripolitik fastställs spelregler vilka fisket och vattenbruket måste anpassa och förhålla sig till. Politiken syftar till att förvalta och fördela en gemensam resurs, främja sektorn och garantera berörda intressenter relevant information.

7.1 Den gemensamma fiskeripolitiken

EU har sedan början av 1980-talet en gemensam fiskeripolitik. Målsättningen är att förvalta den gemensamma resurs som fisken i havet utgör, samt trygga medborgarnas försörjning av livsmedel.

År 2002 genomfördes en stor reform. Då infördes försiktighetsansatsen för att skydda och bevara de akvatiska resurserna och minimera fiskets påverkan på ekosystemet. Reformen banade väg för en mer långsiktig fiskeriförvaltning i samband med att man införde fleråriga återhämtningsplaner för de bestånd som var utanför säkra biologiska gränser och fleråriga förvaltningsplaner för andra bestånd. Målet var att gradvis införa en ekosystembaserad förvaltning.

Trots goda föresatser misslyckades fiskeripolitiken med att lösa flera allvarliga problem såsom överfiske, överkapacitet inom fiskeflottan och dålig lönsamhet. I juli 2011 presenterade därför kommissionen sitt förslag till reformering av fiskeripolitiken och efter förhandlingar med råd och parlament trädde den nya politiken i kraft den 1 januari 2014.

EU:s nya fiskeripolitik omfattar tre områden:

- resurspolitik – för bevarande och för ansvarsfullt fiske
- fiske utanför EU:s vatten och avtal med tredje land
- marknadsreglering

Utöver dessa områden innehåller EU:s regelverk en kontrollförfordning för att säkerställa att fiskeripolitikens regler följs. Åtgärder inom fiskeripolitiken kommer att finansieras genom stöd från den europeiska havs- och fiskerifonden.

7.2 EU:s marknadsordning för fiskeri- och vattenbruksprodukter

EU reglerar marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter genom:

- gränsskydd i form av tullar
- handelsrelaterade åtgärder gentemot länder som bedriver ett ohållbart fiske
- bestämmelser rörande producent – och branschorganisationer
- stöd till privat lagring
- handelsnormer
- konsumentinformation
- marknadsinformation

Med undantag från de bestämmelser som rör handeln finns de marknadsreglerande åtgärderna samlade i marknadsordningen samt i fyra tillämpningsförfordningar. Marknadsordningen är en integrerad del av den gemensamma fiskeripolitiken och ska bidra till att dess mål uppnås.

EU:s gränsskydd mot länder utanför EU består av tullar. Det finns flera olika sorters tullar och det är svårt att jämföra tullnivåer mellan olika länder och produktgrupper rakt av. Ett enkelt genomsnitt av EU:s bundna tullnivåer visar dock att tullen för fisk- och fiskeriprodukter uppgår till 10,9 procent¹². Motsvarande enkla genomsnittstull uppgår till 13,7 procent för jordbruksprodukter och 5,2 procent för alla tullinjer. Den högsta tullen för fisk- och fiskeriprodukter är 26 procent vilket är lågt jämfört med andra produktgrupper, såsom mejeri (605 procent), animalieprodukter (134 procent) och frukt- och grönsaker (156 procent). Rökta skaldjur har en tull på 26 procent, och blåfenad tonfisk, sardiner och torsk har också tullar över 20 procent. Det finns förmånkvoter med reducerad tull för vissa arter av tonfisk, torkad torsk, sill och kummel. Det finns även autonoma tullkvoter¹³ för att förbättra tillgången på råmaterial för EU:s beredningsindustri. Detta görs genom att EU sänker tullen på specifika produkter som det råder brist på inom EU.

När ett land utanför EU bedriver ett ohållbart fiske av ett bestånd som är av gemensamt intresse så kan EU vidta handelsrelaterade åtgärder, exempelvis införa importrestriktioner eller förbjuda användning av EU:s hamnar.

Fram till 2019 kan fiskeriproducentorganisationer inom EU få ekonomiskt stöd för lagring av vissa fiskeriprodukter om priset faller under en viss nivå, det sk. utlösande priset. De utlösande priserna fastställs på förslag av producentorganisationerna inom respektive medlemsstat. Efter lagringen återförs produkterna till marknaden.

Producentorganisationer kan få en viktig roll när det gäller att uppnå målen för den gemensamma fiskeripolitiken och för den gemensamma marknadsordningen. Producentorganisationerna ska genom olika åtgärder kunna delta i förvaltningen av fisket, säkerställa att medlemmarna bedriver sina aktiviteter på ett hållbart sätt, förbättra försäljningen och medlemmarnas lönsamhet.

Producentorganisationerna ska årligen ta fram en produktions- och saluföringsplan. Planen ska bl.a. innehålla ett produktionsprogram och en saluföringsstrategi samt de åtgärder som är planerade. Producentorganisationerna ska även ta fram en årsrapport om sin verksamhet.

Erkända branschorganisationer som består av olika kategorier av aktörer i fiske- och vattenbrukssektorerna är tänkta att förbättra saluföringen inom hela distributionskedjan och ta fram åtgärder som är av intresse för hela sektorn.

I Sverige finns det fem erkända producentorganisationer, men ingen erkänd branschorganisation. Fyra av producentorganisationerna är verksamma inom yrkesfisket och en inom vattenbruket. Ungefär 10 procent av Sveriges fiskare är anslutna till en producentorganisation, men sett till volym är andelen mångdubbelt högre. Den pågående omorganisationen inom svenskt fiske kommer sannolikt att innebära att antalet fiskare som är medlem i en producentorganisation kommer att öka betydligt.

12 Källa: WTO, ITC & UNCTAD, World Tariff Profiles 2013.

13 Autonoma tullkvoter är ensidigt beviljade av EU.

Tabell 30. Svenska producentorganisationer inom fiske och vattenbruk
Swedish producer organizations in the fisheries and aquaculture

Namn	Huvudsakligt fiske/odling	Antal medlemmar
Producentorganisationen Gävle-fisk ek. förening	strömming	52
Hallandsfiskarnas Producentorganisation ek. förening (HFPO)	demersalt	40
Torskfiskarnas Producentorganisation ek. förening	torsk	18
Swedish Pelagic Federation Producentorganisation	pelagiskt	26
Svensk skaldjursodling producentorganisation ek. förening	Blåmussla, ostron	7

Källa: Jordbruksverket

För att förbättra kvalitén på de fiskeriprodukter som säljs och för att undvika snedvridning av konkurrensen finns gemensamma handelsnormer. Dessa omfattar ett 40-tal saltvattenfiskar, kräftdjur, kammussla och valthornssnäcka. Normerna innebär bl.a. att varje parti med produkter vid försäljning ska vara märkt med färskhets- och storlekskategori, produktform och nettovikt.

Det finns även märkningskrav om artens handelsbeteckning, produktionsmetod och fångstzon, för att underlätta för konsumenten att göra medvetna val. Från och med 13 december 2014 utökas kraven på konsumentinformation med bl.a. obligatorisk information om redskapstyp.

I den nya marknadsordningen åläggs kommissionen att samla in, sprida och analysera marknadsinformation rörande hela distributionskedjan. Denna information ska göras tillgänglig och förståelig för alla intressenter och för allmänheten.

7.3 Europeiska Havs- och Fiskerifonden (EHFF)

Åtgärder inom den gemensamma fiskeripolitiken finansieras från den europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF). Fonden ska främja de mål om tillväxt, arbetstillfällen och hållbarhet som ingår i reformen av den gemensamma fiskeripolitiken och stödja genomförandet av EU:s integrerade havspolitik. Det innebär att finansieringsinstrument som tidigare funnits spridda nu samlas i en enda förordning och fond. En förutsättning för att få stöd ur fonden är att regelverket kring den gemensamma fiskeripolitiken följs både av medlemsstater och av enskilda stödsökande. Havs- och fiskerifonden ska också bidra till att uppnå EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi (den s.k. Europa 2020-strategin).

I EHFF fokuseras på ett begränsat antal huvudprioriteringar vilka syftar till att:

- Främja ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske och vattenbruk,
- främja den gemensamma fiskeripolitikens genomförande,
- öka sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen,
- främja saluföring och beredning
- främja den integrerade havspolitikens genomförande

I syfte att främja saluföring och beredning innehåller EHFF möjlighet till stöd för nedanstående åtgärder:

- utarbetande och genomförande av producentorganisationernas produktions- och saluföringsplaner
- privat lagring (fram till 31 december 2018)
- saluföringsåtgärder (exempelvis bildande av producentorganisationer och branschorganisationer, hitta nya marknader, främja kvalitet/mervärde genom certifiering, bidra till spårbarhet)
- beredning av fiskeri- och vattenbruksprodukter (exempelvis investeringar som syftar till energibesparingar och minskad miljöpåverkan, beredning av fångster som inte får säljas som livsmedel)

De enskilda medlemsländerna utarbetar nationella havs- och fiskeriprogram i vilka det prioriteras vilka stödåtgärder ur EHFF som ska tillämpas i det specifika medlemslandet. Vilka åtgärder som prioriteras i respektive medlemsland bygger bl.a. på behov som identifierats i SWOT-analyser för varje unionsprioritering. De nationella havs- och fiskeriprogrammen ska godkännas av kommissionen innan de börjar tillämpas. Det svenska programmet förväntas bli godkänt under 2015.

När det gäller budgeten fick varje medlemsland sin tilldelning i juni 2014. Budgeten gäller för hela programperioden och för alla åtgärder. Det finns dock vissa budgetposter som är ”öronmärkta”, dvs medlen kan endast användas för vissa åtgärder. Det gäller exempelvis medel för att främja den gemensamma fiskeripolitikens genomförande genom åtgärderna datainsamling samt kontroll och tillsyn. Det innebär att insatser inom dessa åtgärder inte konkurrerar om medel med andra insatser.

7.4 Den nationella bränslesubventionen

Många länder stödjer transportnäringen genom att ge den skattelättnader för bränsle. Bränslesubventionerna är inte gemensamma för hela EU, utan de beslutas på nationell nivå. Det är därför svårt att göra en rättvis jämförelse av storleken på bränslesubventionerna i olika länder, eftersom detta beror på vad det är för skattesystem som i detta fall fisket beviljas lättnader från. När det gäller bränslesubventioner för fisket, kan man få en viss uppfattning om hur viktiga bränslesubventionerna är i enskilda länders fiskepolitik genom att se hur stor del de utgör av totalt stöd och av värdet av landad fångst.

I Sverige är alla fartyg, inklusive fiskefartyg, befriade från bränsleskatt. Bränsleskatten består av två delar, en koldioxidskatt och en energiskatt. Energiskatt tas ut på dieselolja, som är den typ av bränsle som används av svenska fiskefartyg, och storleken på skatten beror på bränslets miljöpåverkan. Ju lägre miljöpåverkan, desto lägre skatt. Koldioxidskatten är samma för alla bränslen¹⁴

För de flesta EU-länderna utgör skattesubventionen mindre än tio procent av värdet av den landade fångsten. Sverige ligger påfallande högt med 19 procent. Av EU-länderna är det bara Italien som ligger högre, med 22 procent. Trots den

¹⁴ Nordiska Ministerrådet, Reducing Climate Impact from Fisheries: A Study of fisheries Management and Fuel Tax Concessions in The Nordic Countries, 2014.

høga siffran för Sverige utgör bränslesubventionerna bara omkring en fjärdedel av vårt totala stöd till sektorn. I andra länder, som Nederländerna, Italien och Storbritannien, utgör bränslesubventionerna mer än hälften av totalt stöd. Noteras kan att OECD har uppskattat värdet av sina medlemmars subventioner till två miljarder dollar, men säger själva att detta underskattar det verkliga beloppet.¹⁵ För hela världen uppger WTO att bränslesubventionerna uppgår till sex miljarder dollar.¹⁶

15 OECD, Fuel Tax Concessions, dokument TAD/FI(2010)8/FINAL från mars 2012. Dokumentet omfattar inte bara OECD:s medlemsländer, utan också samarbetsländer som Ryssland och Thailand.

16 WTO, Communication from the Chairman, dokument TN/RL/W/254 från april 2011

8 Framåtblick

I detta kapitel nämner vi några händelser som kan förväntas få betydelse för fiskets respektive vattenbrukets utveckling i Sverige.

8.1 Införande av landningsskyldigheten

Genom reformen av den gemensamma fiskeripolitiken införs successivt en landningsskyldighet med start 2015 som ska vara fullt genomförd 2019. När den är fullt genomförd kommer det att finnas krav på att landa alla kommersiella arter som omfattas av fångstbegränsningar i de norra vattnen (minimimått i Medelhavet). Införandet av landningsskyldigheten innebär ett helt nytt synsätt för fisket och det kommer att bli en utmaning för sektorn att lösa tillämpningen av denna.

Enligt det nya regelverket ska den fångst som är mindre än ett fastställt minimimått¹⁷ kunna användas som råvara till exempelvis fiskmjöl, djurfoder, kosmetika med mera. Eftersom fisken eller skaldjuren då betingar ett lägre pris jämfört med om produkterna hade fått säljas som livsmedel skapas ett incitament för fiskarna att på sikt minska fångsten av fisk/skaldjur som är för liten för att ha hunnit reproducera sig.

Genom utveckling av selektiva redskap, tillsammans med andra åtgärder, kan mängden oönskad fångst minskas på sikt. Mängden oönskad fångst varierar dock mellan olika typer av fisken och kommer inte att kunna undvikas helt och hållet. Näringsen måste därför lösa hur den oönskade fångsten ska hanteras och förvaras ombord på fiskefartyget men även hur den ska hanteras och avsättas i land. Det handlar om att utveckla rutiner, logistik och försäljningskanaler som i möjligaste mån minskar kostnaden för den oönskade fångsten.

8.2 Fortsatt strukturutveckling inom fisket

Inom det pelagiska fisket har införande av överlåtbara fiskenyttjanderätter i kombination med skrotningsbidrag medfört att antalet fartyg i det pelagiska systemet reducerats med närmare 50 procent mellan 2008 och 2013. Lönsamheten inom det pelagiska fisket är idag god.

Medelåldern bland yrkesfiskare har successivt ökat. Under loppet av tio år har medelåldern ökat från 50 till 54 år. Den höga medelåldern inom sektorn kommer att leda till stora pensionsavgångar inom de närmaste åren. Om lönsamheten inom sektorn är låg kommer förmodligen intresset från yngre fiskare att överta verksamheten också att vara låg.

Landningsskyldigheten får effekter på utformningen av fiskeregleringarna. Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket anser att överlåtbara fiskenyttjanderätter/överförbara fiskemöjligheter är en nödvändighet för att göra det möjligt att täcka ofrivilliga överskridanden genom att den saknade kvantiteten införskaffas i efterhand. Genom en ändring av lagen om överförbara fiskerättigheter ges möjlighet att införa fiskenyttjanderätter även inom andra segment än det pelagiska där det redan har införts. Om överlåtbara fiskenyttjanderätter/överförbara fiskemöjlig-

¹⁷ den minsta referensstorleken för bevarande

heter införs inom andra segment kan det påskynda en strukturutveckling. Regelverket kan dock utformas på ett sätt så att hänsyn även tas till andra mål såsom ett levande småskaligt kustnära fiske.

8.3 Vattenbruket fortsätter att ta marknadsandelar från viltfångad fisk i ett globalt perspektiv

Produktionen av vattenbruksprodukter har ökat stadigt globalt sett och denna utveckling förväntas fortsätta även om ökningstakten, enligt OECD¹⁸, blir väsentligt lägre på grund av begränsningar orsakade av miljöpåverkan, konkurrens om utrymme från alternativa användningsområden och höga priser på foder. Drygt hälften av den fisk/skaldjur som konsumeras kommer snart att härröra från vattenbruk. 2011 kom 94 procent av vattenbruksproduktionen från utvecklingsländer och det är framförallt i dessa länder som produktionen förväntas öka. Kvantitetsmässigt förväntas de största ökningarna i Kina, Indien och Indonesien enligt OECD.

I Sverige odlas fisk, musslor och kräftor för konsumtion samt fisk och kräftor för utsättning. Vattenbrukets utveckling såväl nationellt som globalt påverkas av flera olika faktorer. Marknadsutveckling, certifiering, teknikutveckling, foderutveckling, miljömässig hållbarhet, lagstiftning, politisk vilja, allmänhetens attityder och möjligheter att söka stöd är några exempel på faktorer som påverkar utvecklingen.

Den totala produktionen i svenska vattenbruk var drygt 14 800 ton (odling för konsumtion och utsättning) under 2012, med ett saluvärde på drygt 420 miljoner kronor¹⁹. Sveriges nettoimport av fisk, kräftdjur och blötdjur (se avsnitt 3.4) var under samma år betydligt högre och det finns utrymme för det svenska vattenbruket att ta en större marknadsandel på den nationella marknaden där efterfrågan på fisk, skaldjur och blötdjur är betydligt större än produktionen.

Tillväxten hos det svenska vattenbruket har varit stark under 2000-talet, i genomsnitt 7,7 procent per år mellan 2000 och 2012. Det beror främst på uppstarten av det som idag är Sveriges största matfiskproducent samt att flera aktörer som redan hade förhållandevis stor produktion utökade sin verksamhet. Så gott som hela ökningen är lokaliserad till norra Sverige. Tillväxtsiffrorna avser ökningen för odlingen för konsumtion (matfisk, kräftor och musslor). Tillväxten blir något lägre om man inkluderar produktionen av sättfisk och sättkräftor, som är relativt låg men stabil.

Vattenbruksnäringen ser idag positivt på framtiden och det finns flera stora ansökningar om utökade och/eller nya tillstånd för fiskodling som är under behandling hos olika länsstyrelser i Norrland och en planerad storsatsning på musselodling på Västkusten.

18 OECD-FAO, Agricultural Outlook 2014-2023

19 Sveriges officiella statistik, Statistiska meddelanden JO 60 SM 1301, Vattenbruk 2012

8.4 Möjlig omorganisation av vattenbrukets intresseorganisationer

Vattenbrukarnas Riksförbund utreder förutsättningar och former för en eventuell omorganisation och samordning av vattenbrukets olika organisationer i en paraplyorganisation.

8.5 Handlingsplan för svenskt vattenbruk

Våren 2012 blev den nationella strategin ”Svenskt vattenbruk – en grön näring på blå åkrar, strategi 2012-2020” färdig. I strategin finns en vision och 13 mål. Under 2014 arbetas en handlingsplan fram, som innehåller åtgärder som ska syfta till att nå de 13 mål som finns i strategin. Både strategi och handlingsplan är breda samarbetsprojekt mellan myndigheter, näring, forskning och intresseorganisationer. Jordbruksverket har varit projektledare och samordnande för båda projekten enligt uppdrag i regleringsbrevet.

Handlingsplanen pekar ut vägen för vad som behöver göras och av vem för att vattenbrukssektorn ska kunna utvecklas vidare på ett hållbart sätt. Ambitionen är att handlingsplanen ska resultera i konkreta åtgärder.

Den svenska strategin och handlingsplanen ska inte förväxlas med den fleråriga nationella strategiska planen för vattenbruket som måste tas fram enligt den gemensamma fiskeripolitiken.

8.6 Yrkesfiskestrategi

Jordbruksverket har under 2014 initierat framtagandet av en yrkesfiskestrategi, i samarbete med andra myndigheter, näring, forskare och intresseorganisationer. Utgångspunkten är att strategin ska främja en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar fiskerinäring som speglar konsumenternas efterfrågan.

I strategin för yrkesfisket är ambitionen att fiskerinäringens mål identifieras i för exempelvis miljö, ekonomi, produktion, distribution, sysselsättning och kunskap. Målsättningen är att strategin tydligare ska koppla fiskets bedrivande och förvaltning till hela produktkedjan från produkt via marknaden och slutligen till konsumenten.

Förhoppningen är att strategin ska verka för att utveckla dagens och framtidens fiskerinäring utifrån gällande och kommande regelverk.

Arbetet med framtagandet av strategin omfattar organisationer som direkt kopplas till yrkesfiske på enskilt vatten, kustnära, pelagiskt och insjö, eller första försäljningsledet/förädlingsledet. Åtgärder som sker inom marknads- och konsumentledet ska förhoppningsvis inkluderas i den efterföljande handlingsplanen. När strategin är utarbetad och beslutad vidtar arbetet med en handlingsplan, som initierar och kopplar åtgärder till de uppsatta målen för att kunna nå målsättningarna i strategin.

Rapporten kan beställas från

Jordbruksverket • 551 82 Jönköping • Tfn 036-15 50 00 (vx) • Fax 036-34 04 14
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se